

KUJAWSKO-POMORSKI
PRZEGLĄD OŚWIATOWY

UczMy

ISSN 2300-830X

IX - X 2024

Nr 4(56)

Etiquette

Emily Post

SAVOIR-VIVRE

nasza nowa oferta

www.cen.info.pl

Koordynator:

Michał Babiarczyk
Urząd Marszałkowski Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

Redaktorzy:

Beata Bawej-Lisiecka
KPCEN w Toruniu

Dorota Łańcucka
KPCEN we Włocławku

Anna Rupińska
KPCEN w Bydgoszczy

Zespół redakcyjny:

Katarzyna Karska-Rasmus
Ewa Kondrat
Anna Puścińska
Tadeusz Wański
(projekt okładki)

Korekta:

Anna Rupińska

Opracowanie graficzne i skład:

Monika Lis

Przyjmowanie materiałów:

Beata.Bawej@kpcen-torun.edu.pl
e-mail: d.lancucka@cen.info.pl
e-mail: anna.rupinska@cen.bydgoszcz.pl

Wydawca:

Kujawsko-Pomorskie Centrum
Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy

Kujawsko-Pomorskie Centrum
Edukacji Nauczycieli w Toruniu

Kujawsko-Pomorskie Centrum
Edukacji Nauczycieli we Włocławku

Skład i druk:

Kujawsko-Pomorskie Centrum
Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy
ul. Jagiellońska 9, 85-067 Bydgoszcz

*Redakcja zastrzega sobie prawo
adiustowania i skracania tekstów
oraz niezwracania materiałów*

Na okładce:

Zdjęcie z zasobów
Pixabay

Czasopismo *UczMy*

SAVOIR-VIVRE

Małgorzata Mańkowska <i>„Kiedy nie wiesz, jak się zachować, zachowuj się przyzwoicie!” – rozważania nad rolą manier w życiu człowieka</i>	5
Arleta Kempa <i>O grzeczności w przeszłości</i>	6
Justyna Miklaszewska <i>Savoir-vivre w dżungli współczesności: przewodnik dla młodych odkrywców, ich opiekunów i wartościowych nauczycieli</i>	8
Edyta Socha <i>„Nie czyni drugiemu, co Tobie niemiłe”, czyli savoir-vivre w Internecie</i>	10
Alicja Fafińska-Celińska <i>Netykieta, czyli internetowy savoir-vivre</i>	12
Karolina Baczyńska <i>Savoir-vivre w kontekście dobrego wychowawcy</i>	15
Anna Szymańska, Justyna Dybicz <i>Potrafię się zachować - savoir-vivre ucznia szkoły ponadpodstawowej w szkole i poza nią</i>	16
dr Jakub Osiński <i>Etykieta językowa a egzaminacyjne formy wypowiedzi</i>	22
Jolanta Nadolna <i>Dobre maniery łamią bariery, czyli szkolny savoir-vivre</i>	24
Aleksandra Jach, Angelika Pawlicka <i>Każdego dnia lepszym się staję, bo znam dobre obyczaje!</i>	25
Alicja Fafińska-Celińska <i>Etykieta niejedno ma imię</i>	28
Katarzyna Grudzińska <i>Savoir-vivre w klasie integracyjnej</i>	29
Katarzyna Gradzik <i>Savoir-vivre wobec osób niepełnosprawnych</i>	30
Katarzyna Korbecka <i>Dzieciocy savoir-vivre, czyli nauka dobrych manier już od najmłodszych lat</i>	32
Malwina Teresa Stawicka <i>Savoir-vivre w życiu codziennym przedszkola</i>	33
Anna Klatecka, Magdalena Olędzka <i>Savoir-vivre w przedszkolu.</i>	
<i>Dlaczego powinni go przestrzegać nauczyciele, rodzice i dzieci?</i>	35

OBLICZA EDUKACJI

Wiesława Tomasiak-Wyszyńska <i>To był priorytet kuratora oświaty</i>	37
Dorota Łańcucka <i>Więcej kultury i sztuki w edukacji</i>	38

Z PRAKTYKI NAUCZYCIELA

Ewelina Zielińska <i>Mediacje jako efektywny sposób na rozwiązywanie konfliktów bez przemocy</i>	40
Iwona Kuchnicka <i>Ekopracownia – zielone serce szkoły</i>	41
Katarzyna Dulka <i>Młodzieżowy Kalejdoskop Projektowych Wspomnień 6/20</i>	42
Elżbieta Dąbkowska <i>Elementy wychowania patriotycznego w szkole</i>	44
Magdalena Orent <i>Matematyka – być nauczycielem przewodnikiem, a nie groźnym Cerberem</i>	46
Anna Puścińska <i>Kultura czytelnicza</i>	48

BIBLIOTEKI PEDAGOGICZNE DLA EDUKACJI

Anna Wieniecka <i>Savoir-vivre - zestawienie bibliograficzne w wyborze</i>	50
---	----

Szanowni Państwo

Zasady savoir-vivre przez stulecia uważane były za część kultury. Człowiek, który chciał uchodzić za cywilizowanego, musiał umieć odpowiednio zachować się w towarzystwie, przy stole, podczas rozmowy, w podróży czy na ulicy.

Wszak słowo kultura, pochodzące od łacińskiego cultus agri (uprawa roli), w swym najbardziej podstawowym znaczeniu to nic innego jak przekształcanie pierwotnego środowiska w bardziej przyjazne. To dzięki kulturze, a więc i zasadom savoir-vivre, świat udało się zmienić na tyle, by siła nie była dominującym i, jak wcześniej bywało, jedynym argumentem w relacjach społecznych. Fakt, że ktoś jest silniejszy, nie wystarczy, by ograbić lub wykorzystać słabszego – dziecko, kobietę, starca. Takie postępowanie nie znajduje społecznej akceptacji.

Tymczasem dziś można usłyszeć wypowiedziane w programach radiowych czy telewizyjnych opinie, że tak zwane „grzeczne dzieci” to jednostki wycofane, nieradzące sobie w życiu, zastraszone i stłamszone. Za to „niegrzeczni uczniowie” są lepsi, bo w pełni rozwijają swoją osobowość oraz szybciej i skuteczniej osiągają swoje cele. To przypomina, co ponad wiek temu proroczo zapowiadał Fryderyk Nietzsche ostrzegając, że żyjemy w czasach, w których kulturze grozi, że zginie od środków kultury.

Dlatego dziękuję redakcji i autorom „UczMy” za to, że najnowszy numer czasopisma poświęcili tematowi kindersztuby. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że tak wiele artykułów jest dziełem wychowawców najmłodszego pokolenia. To, czego nauczą się od dorosłych opiekunów przedszkolaki, stanowić będzie fundament ich osobowości. Jak pisała szwedzka noblistka Selma Lagerlöf: kultura – to jest to, co zostaje, kiedy zapomnisz wszystko, czego się nauczyłeś.

*Piotr Całbecki
Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego*

**W następnym numerze
Prawo w szkole**

Małgorzata Mańkowska

Szkoła Podstawowa im. Jerzego Pietrkiewicza w Fabiankach

„Kiedy nie wiesz, jak się zachować, zachowuj się przyzwoicie!” – rozważania nad rolą manier w życiu człowieka

Człowiek to istota stadna. Czy chce tego, czy nie, musi funkcjonować w społeczeństwie. Oczywiście może się od niego izolować, ale nigdy jego alienacja nie będzie stuprocentowa. Zawsze bowiem – przynajmniej na początku jego życia – będzie mu towarzyszyć rodzina, opiekunowie lub nauczyciele. To oni powinni wpoić mu podstawowe zasady zachowania się w określonych sytuacjach. Oczywiście mowa jest o pożądanych, czyli powszechnie uznawanych za właściwe, regułach.

I w tym momencie pojawia się coś bardzo ważnego, co skrywa się pod nazwą: „savoir-vivre”. Definicja ze Słownika języka polskiego wskazuje, iż są to „zasady właściwego zachowania się w towarzystwie; też: znajomość tych zasad i umiejętność ich stosowania”¹. Savoir-vivre bywa stawiany na równi z takimi terminami, jak: ogłada, dobre maniery, bon-ton, konwenans towarzyski, znajomość obowiązujących zwyczajów, form towarzyskich i reguł grzeczności funkcjonujących w danej grupie. Jego normy dotyczą: sposobów zachowania się, np. w miejscu pracy, na przyjęciach, w restauracji; komunikacji; nakrywania i podawania do stołu, spożywania posiłków; wyglądu, prezencji i właściwego ubioru².

Znajomość zasad savoir-vivre uznawana jest za bardzo ważną, ponieważ stanowił wyznacznik kultury osobistej człowieka. Tak przynajmniej było kiedyś, gdy jej brak był piętnowany. Odstające od powszechnie uznanej normy zachowania wywoływały wstyd, zażenowanie lub odrzucenie. XXI wiek przyniósł zmiany w postrzeganiu konwenansów. Dziś „wolność w wyrażaniu siebie” rywalizuje i czasami dominuje nad manierami, które niegdyś były określane jako dobre. Niektórzy – szczególnie młodzi ludzie – nie boją się łamać pewnych prawideł. Ich sprzeciw sam w sobie nie jest złym zachowaniem. Bunt to dome-

na młodości, siła napędowa do ulepszania świata. Bez niego nie byłoby świeżego spojrzenia, zmian, ale... zawsze i we wszystkim trzeba zachować umiar i kierować się zasadą złotego środka. Robienie czegoś uznanego za niewłaściwe wyłącznie dla poklasku nie jest głosem pokolenia odcinającego się od przestarzałych zasad, ale chęcią zyskania popularności, np. w Internecie. Wystarczy zajrzeć na platformy społecznościowe takie jak Tik Tok czy YouTube. To tam „łamacze zasad savoir-vivre’u” zyskują obserwatorów i naśladowców w postaci... dzieci i młodzieży. Grupy najbardziej podatnej na wpływy i ulegającej różnym modom. Dlatego tak ważne jest uświadomienie jej przedstawicielom, że korzystając z Internetu, powinni sami przestrzegać określonych reguł, aby być bezpiecznymi w sieci. Powinni również nauczyć się selekcjonować informacje i odrzucać fałszywe wzorce. W związku z tym należy pokazywać dzieciom, jakie pułapki czyhają jako konsekwencje porzucenia zasad netykiety.

Poniższy kod QR kieruje do cyklu scenariuszy lekcji o balladach Adama Mickiewicza pozwalających spojrzeć na te utwory jak na swoisty drogowskaz moralny. Cykl porusza temat szeroko rozumianego człowieczeństwa. Prezentuje kodeks zachowań, które pozwolą ludziom funkcjonować w społeczeństwie – rodzinie, szkole, pracy. Przypomina o wartościach, które dają szczęście, miłość, szacunek – do samego siebie i innych osób.

1. <https://sjp.pwn.pl/slowniki/savoir%20vivre.html> [online, dostęp: 20.02.2024 r.].

2. <https://pl.wikipedia.org/wiki/Savoir-vivre> [online, dostęp: 20.02.2024 r.].

Arleta Kempa
KPCEN w Bydgoszczy

O grzeczności w przeszłości

Słowo *grzeczność* zawarte w tytule artykułu brzmi nieco archaicznie, ale adekwatnie do tematu z zakresu historii, czyli nauki o przeszłości. Przysłowia ludowe przekazują nam wiele mądrości, zarówno o wydźwięku pozytywnym, jak i negatywnym w odniesieniu do grzeczności, czyli sposobów zachowania się w życiu towarzyskim i wszelkich relacjach międzyludzkich. Przysłowia *Grzeczność i cnota otwierają wrota* oraz *Grzecznemu każda kraina szczęśliwa* z pewnością zachęcają do uprzejmości i życzliwości, ale już: *Gdzie wiele grzeczności, tam mało szczeroci* lub *Grzecznością nawet garnka nie ulepisz* pokazują interesowność lub brak wymiernych korzyści wynikających z dobrego zachowania. Nie ulega więc wątpliwości, że *Grzeczność nie jest nauką łatwą ani małą*.

Temat kultury zachowania w sytuacjach codziennych i szczególnych, znajomość obowiązujących form towarzyskich, czyli krótko mówiąc *savoir-vivre*, wydaje się aktualny w każdej epoce. Uwzględniając kontekst kulturowy różnych regionów świata oraz historyczny, można znaleźć wiele niezmiennych i koniecznych aspektów postępowania człowieka, które warto poznawać i stosować w życiu społecznym. Mając to na uwadze, szczególnie należy pochylić się nad dziećmi i młodzieżą. Szkoła także zajmuje ważne miejsce w procesie wychowania młodego pokolenia. Które wzorce jednak przejąć od naszych przodków i dostosować do współczesnych norm kulturowych? Przedstawię kilka z nich, moim zdaniem ważnych z powodu zanikania dobrych obyczajów. Są to: gościnność i potrzeba utrzymywania kontaktów towarzyskich opartych na wymianie twórczych myśli, kultura zachowania dorosłych i dzieci oraz korzystanie z oferty kultury wysokiej. Do wyboru skłoniły mnie obserwacje z życia wzięte.

Sytuacja pierwsza: W kawiarni przy stoliku siedzą: elegancko ubrana starsza pani, mężczyzna - pewnie syn - oraz dziesięcioletni chłopiec, bez wątpienia wnuk. Można wnioskować, że babcia została zaproszona do kawiarni, na stoliku kawa, ciastka. Starsza pani się uśmiecha, próbuje podjąć temat, ale rozmowa jakoś się nie klei. Wnuk na kolanach pod stolikiem trzyma tablet, pewnie gra. Syn nie interweniu-

je, trochę jedzą, trochę rozmawiają. Przykry widok.

Literatura piękna, jak i naukowa ukazują bogatą kulturę staropolską. Nie wszystkie zachowania są godne pochwały, bowiem niektóre wady szlacheckie doprowadziły wręcz do upadku Rzeczypospolitej. Niemniej życie dawnej Polski było bardzo towarzyskie. Wielopokoleniowe rodziny mieszkające w dworach, często z dala od innych siedzib szlacheckich, spragnione były kontaktów towarzyskich. W długie wieczory jesienne lub zimowe rozmawiano, bawiono się, modlono. Z radością witano gościa, od którego można było zaczerpnąć nieco wiedzy o świecie. Mężczyźni mieli wspólne gospodarskie lub polityczne tematy, a kobiety rodzinne, związane z dziećmi, zamążpójściem i posagiem córek, opieką i leczeniem. Wspomnienia miłych chwil spędzonych w dobrym towarzystwie utrwalono w dawnej literaturze. Jerzy Szlichtyng, XVII-wieczny poeta, pisze: „Gość grzeczny, z nim żarty, śmiechy, Toć moje wszystkie pociechy”.

Należało przestrzegać nakazów gościnności, aby nikogo nie urazić. Wyczekiwanie i witano gości na progu domu. Przywiązywano przy tym wagę do przemówień, do okazywania szacunku i radości z powodu odwiedzin. Kultura sarmacka wymagała „wyrażania się słowem poważnym, uczonym, dowcipnym, bardzo często wymyślnym”¹. Rzecz jasna, nie chodzi współcześnie o dosłowne naśladowanie tego trochę teatralnego zachowania, ale o umiejętność prowadzenia dialogu i żartowania, radość ze spotkania i miłe wspomnianie wspólnie spędzonych chwil. Wydaje się, że współcześnie ta naturalna, a zarazem społeczna kompetencja człowieka zanika.

Sytuacja druga: Nauczyciel na początku lekcji stoi przed uczniami w sali lekcyjnej, zamierza się z nimi przywitać. Wielu uczniów stoi przodem do nauczyciela, także chcą się z nim przywitać. Niektórzy, odwróceniem plecami, rozmawiają ze sobą, inni rozpakowują plecaki lub siadają na krzesłach, kryjąc się za plecami stojących kolegów i koleżanek. Częsty widok.

1. J. S. Bystroń *Dzieje obyczajów w dawnej Polsce. Wieki XVI-XVIII*, t. II, wyd. PIW, W-wa 1994, s. 160.

Dla porównania odwołam się do znakomitej książki prof. Zbigniewa Raszewskiego „Pamiętnik gapia. Bydgoszcz, jaką pamiętam z lat 1930-1945”. Autor wspomina: „W sklepie sprzedawcy odnosili się do klientów z wyszukaną uprzejmością. Do małych chłopców zwracano się per *kawaler*. (Czego kawaler sobie życzy?) Do kobiet - w porządnym sklepie – mówiono wyłącznie *pani łaskawa*. (Czy ten materiał pani łaskawej się podoba?) (...) Trzeba przyznać, że i klientów obowiązywało pewne minimum uprzejmości. Wszyscy bez wyjątku mówili *dzień dobry* wchodząc i *do widzenia* wychodząc. (...) Dziecku, które zapomniało powiedzieć *dzień dobry*, wszyscy zwracali uwagę. (Chórem!)”² Opis sytuacji nie wymaga komentarza.

Sytuacja trzecia: Swobodna rozmowa z młodzieżą na temat kultury wysokiej. Bydgoszcz pod względem liczby mieszkańców w 2023 r. zajmowała 9. miejsce w Polsce. W ofercie kulturalnej naszego miasta znajdziemy liczne muzea, filharmonię, teatr, operę. Przegrywają one jednak z kulturą masową. Wielu młodych ludzi nigdy nie odwiedziło tych instytucji kulturalnych z rodziną. Jeśli byli, to tylko uczestnicząc w szkolnej wycieczce. Niepokojący widok.

W minionych wiekach dostępność kultury wysokiej ograniczona była tylko dla najzamożniejszych, ale już w dwudziestoleciu międzywojennym sale teatralne wypełniali średniozamożni mieszkańcy miast. Prof. Raszewski wspomina atmosferę w nieistniejącym już Teatrze Miejskim w Bydgoszczy: „Fraka nie widziałem u nas, ale nie widziałem też widza bez marynarki; było rzeczą oczywistą, że do teatru trzeba się przebrać. Wszędzie widziało się panów w garniturach, a panie w sukienkach wizytowych i uczesane przez fryzjera. Ten wymóg, podyktowany przez obyczaj, powstrzymywał nieraz ludzi od pójścia do teatru. Za to zapewniał na widowni atmosferę, którą wspomi-

nam z przyjemnością. (I której mi dziś brak)”.

Współcześnie etykieta nie wymaga aż takich zabiegów przed wyjściem do teatru, ale co innego zwraca uwagę we wspomnieniach prof. Raszewskiego – wyjątkowość chwili, elegancja, piękno. Konfrontacja z obecnym w całym świecie zjawiskiem mcdonaldyzacji, czyli uniformizacji życia społecznego, schematyzacji wszelkich zachowań ludzi wydaje się aż nadto bolesna.

Podsumowując rozważania na temat potrzeby kształtowania kultury osobistej młodzieży, sądzę, że przed szkołą stoi ważne zadanie wspierania rodziców w wychowaniu dzieci. Oprócz cierpliwego i nieustannego korygowania niewłaściwego zachowania należy uczyć dzieci szacunku do starszych, sztuki konwersacji, a także rozwijania zainteresowań kulturą. Wzorce grzeczności z przeszłości młodym ludziom mogą wydawać się przestarzałe czy nawet nieco śmieszne, choć będą i tacy, którzy z ciekawością wysłuchają na ten temat ciekawych opowieści. Niemniej przykład samego nauczyciela powinien okazać się inspirujący. Korzystajmy z dóbr kultury, organizując wyjścia dla uczniów, zwracajmy uwagę na ubiór i kulturę zachowania. Ciekawe zajęcia wychowawcze, stosowanie metody dramy, nagrywanie filmów, realizacja projektów edukacyjnych z czasem przyniosą oczekiwane efekty. *Grzeczność przecież nie jest nauką łatwą ani małą.*

Bibliografia:

1. J. S. Bystron *Dzieje obyczajów w dawnej Polsce. Wiek XVI-XVIII*, t. 1 i 2, PIW, Warszawa 1994.
2. Z. Kuchowicz *Obyczaje staropolskie XVII-XVIII wieku*, Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1975.
3. J. Kitowicz *Opis obyczajów*, BN, Wrocław 1970.
4. W. Łoziński *Życie polskie w dawnych wiekach*, Wyd. Literackie, Kraków 1979.
5. Z. Raszewski *Pamiętnik gapia. Bydgoszcz, jaką pamiętam z lat 1930-1945*, Wyd. Pomorze, Bydgoszcz 1994.

2. Z. Raszewski *Pamiętnik gapia. Bydgoszcz, jaką pamiętam z lat 1930-1945*, wyd. Pomorze, Bydgoszcz 1994, s. 120.

DRODZY CZYTELNICY,

zaczynamy kolejny, już 11 rok naszej wspólnej przygody z czasopismem *UczMy*. To dzięki Państwu zawsze na łamach pisma mówimy o sprawach aktualnych, takich, które dzieją się tu i teraz w placówkach oświatowych i dotyczą bezpośrednio nauczycieli i ich uczniów.

Mamy nadzieję, że i w tym roku nasza współpraca będzie bardzo owocna. Czekamy na Państwa przemyślenia, sprawozdania z wydarzeń i nietuzinkowe pomysły edukacyjne.

Zespół redakcyjny

Savoir-vivre w dżungli współczesności: przewodnik dla młodych odkrywców, ich opiekunów i wartościowych nauczycieli

Ciekawy tytuł? Niestety nie ja jestem jego autorem, tylko mój zawodowy asystent – sztuczna inteligencja. Pocieszeniem dla mnie jest jednak fakt, że tytuł ten jest efektem polecenia, które wykreowałam. A brzmi ono tak: „Napisz artykuł, w sposób humorystyczny, na temat podstaw savoir-vivre'u we współczesności skierowany do uczniów, nauczycieli i rodziców.”

W odpowiedzi na nie uzyskałam poniższą treść.

Witajcie, wędrowcy po ścieżkach savoir-vivre'u! Dziś wyruszamy na ekscytującą wyprawę w gąszcz współczesności, gdzie zwyczaje i maniery towarzyskie przetwarzają się jak rzeki, a normy etykiety zmieniają się szybciej niż trendy na TikToku. Oto więc mapa z ukrytymi skarbami savoir-vivre'u dla wszystkich odkrywców: uczniów, nauczycieli i rodziców!

1. Sztuka Komunikacji w Dżungli Wiadomości

Tekstowych: Dla młodych poszukiwaczy przygód, którzy spędzają więcej czasu na przewijaniu kciukiem po ekranie niż na zakładaniu butów, warto odkryć tajniki komunikacji online. Pamiętajcie, że odpowiedź na „hej” to coś więcej niż emoji oka, a zdanie złożone z kilku wyrazów nie jest zagubionym artefaktem z odległej przeszłości!

2. Pierwsze Wrażenie w Świecie Instagramowych

Selfie: Dla tych, którzy stawiają pierwsze kroki na ścieżce społecznych interakcji, pamiętajcie, że uśmiech na zdjęciu jest równie ważny jak w prawdziwym życiu. Ale ostrzegamy, nie pozwólcie, by Wasza wartość osobista zależała od liczby lajków!

3. Kultura Stołu w Erze Foodstagramu: Dla miłośników kulinarnych przygód, bądźcie gotowi na podróż do krainy finezji stołowej. Ale pamiętajcie, że zdjęcia jedzenia robimy przed, a nie po pierwszym ugryzieniu. Wspólny posiłek to czas na rozmowy, a nie na odświeżanie feedu!

4. Dżungla Szkolnych Korytarzy: Dla uczniów wspinających się po szkolnej drabinie sukcesu, savoir-vivre to nie tylko umiejętność noszenia plecaka, ale także sztuka szanowania innych podróżników. Pamiętajcie, żeby nie blokować przejścia grupowymi eskapadami w korytarzu!

5. Ekspedycja Rodziny Relacji: Dla tych, którzy odkrywają skarby rodzinnego życia, wartością jest nie tylko zdobycie największej ilości prezentów, ale także dbanie o relacje. Rodzinny czas to nie tylko czas na gadżety elektroniczne, ale przede wszystkim na wspólne doświadczenia!

6. Podróż Przez Szlaki Edukacyjne: Dla nauczycieli, którzy prowadzą tętniące życiem karawany edukacji, savoir-vivre to nie tylko umiejętność nauczenia tabelki mnożenia, ale także budowanie relacji i szacunek do uczniów. Pamiętajcie, że nauczyciel to nie tylko ktoś, kto daje zadania domowe, ale przewodnik przez krainę wiedzy!

Tak więc, drodzy odkrywcy, czy jesteście gotowi na podbój dżungli savoir-vivre'u? Pamiętajcie, że kluczem do sukcesu nie jest tylko znajomość zasad, ale przede wszystkim umiejętność szacunku, empatii i dobrej zabawy! Niech wasze podróże będą pełne przygód, a wasze maniery lśnią jak najcenniejsze skarby!

Treść wygenerowanego artykułu zainspirowała mnie do tego, by stworzyć kilka ciekawych i kompatybilnych wyzwań dla uczniów, nauczycieli i rodziców. Zanim jednak pokusiłam się o uruchomienie archiwum mojej inteligencji poprosiłam AI, aby zaproponowała zadania dla ucznia, nauczyciela i rodzica do każdej z sześciu zasad przedstawionych w artykule. Oto jej propozycje:

1. Sztuka Komunikacji w Dżungli Wiadomości

Tekstowych:

Uczeń: Przeanalizuj swoje ostatnie wiadomości tekstowe i zastanów się, czy Twoje odpowiedzi są wystarczająco klarowne i uprzejme. Poproś też znajomego o opinię na temat Twojej komunikacji online.

Nauczyciel: Zorganizuj lekcję dotyczącą komunikacji online, omawiając zasady odpowiedniego formułowania wiadomości tekstowych oraz konsekwencje nieodpowiedniego zachowania w sieci.

Rodzic: Porozmawiaj z dzieckiem o bezpiecznym korzystaniu z telefonu komórkowego i Internetu. Ustalcie razem zasady dotyczące komunikacji online i konsekwencje jej złamania.

2. Pierwsze Wrażenie w Świecie Instagramowych Selfie:

Uczeń: Zrób listę kilku cech, które chciałbyś, aby inni dostrzegli na Twoim profilu w mediach społecznościowych. Postaraj się, aby Twoje zdjęcia odzwierciedlały te cechy.

Nauczyciel: Poproś uczniów o przygotowanie prezentacji na temat wpływu mediów społecznościowych na nasze postrzeganie siebie i innych.

Rodzic: Razem z dzieckiem przejrzyjcie jego profil na mediach społecznościowych i omówcie, czy obrazy i komentarze są odpowiednie i zdrowe.

3. Kultura Stołu w Erze Foodstagramu:

Uczeń: Zaprojektuj menu na rodzinny obiad i przygotuj je z pomocą rodzica. Postaraj się o ładne i estetyczne podanie dań.

Nauczyciel: Zorganizuj lekcję dotyczącą kultury stołu i savoir-vivre'u podczas posiłków, omawiając zasady zachowania przy stole.

Rodzic: Zaproponuj rodzinny dzień bez telefonów komórkowych podczas posiłków. To doskonała okazja do rozmów i budowania relacji.

4. Dżungla Szkolnych Korytarzy:

Uczeń: Przeanalizuj swoje nawyki na korytarzach szkolnych i postaraj się być bardziej świadomy innych uczniów. Staraj się być uprzejmy i wyrozumiały wobec innych podróżników.

Nauczyciel: Organizuj krótkie lekcje dotyczące dobrych manier i szacunku wobec innych na terenie szkoły.

Rodzic: Omów z dzieckiem znaczenie szacunku wobec innych uczniów i nauczycieli podczas poruszania się po szkolnych korytarzach.

5. Ekspedycja Rodzinnych Relacji:

Uczeń: Zaproponuj swojej rodzinie wspólną aktywność, na przykład grę planszową, wspólne gotowanie lub spacer. Czas spędzony razem jest bezcenny!

Nauczyciel: Zachęcaj uczniów do dzielenia się swoimi doświadczeniami rodzinnymi i omawiania ich na lekcjach, promując wartość relacji rodzinnych.

Rodzic: Zorganizuj rodzinne spotkanie, podczas którego każdy członek rodziny będzie mógł opowiedzieć o swoim dniu i planach na przyszłość.

6. Podróż Przez Szlaki Edukacyjne:

Uczeń: Zapisz się na dodatkowe zajęcia pozalekcyjne lub do klubu, który interesuje Cię najbardziej i zaangażuj się w ich działalność.

Nauczyciel: Stwórz atmosferę otwartości i współpracy w klasie, zachęcając uczniów do dzielenia się swoimi pasjami i zainteresowaniami.

Rodzic: Regularnie pytaj dziecko o to, co robiło w szkole i wspieraj je w nauce poprzez aktywny udział w jego edukacji.

Na koniec bank danych z mojego „twardego dysku” i inspiracje z „osobistej chmury”:

Zadania do pracy na lekcjach na podstawie artykułu:
1. Zaprojektuj kodeks savoir-vivre'u w formie symboli.

2. Zaprojektuj kodeks savoir-vivre'u w formie obrazów.

3. Ułóż rymowanki o każdej zasadzie.

4. Znajdź w artykule słowa, których nie rozumiesz, poszukaj w słownikach, encyklopediach znaczenia słów. Wyjaśnij własnymi słowami, jak je rozumiesz.

5. Zorganizuj scenki dramatowe dla każdej zasady.

6. Przygotuj prezentację własnej osoby – przedstaw się (zadbaj o właściwą mimikę, ton głosu, gesty oraz strój). Opowiedz osobie:

- Czym się interesujesz?

- Co lubisz?

- Do czego dążysz?

Pamiętaj, żeby Twoja prezentacja pozostawiła niedosyt, co może wzbudzić w odbiorcach ciekawość i chęć dalszego poznawania Ciebie.

7. Oblicz tygodniowy czas, który poświęcasz na budowanie dobrych relacji w szkole i w domu.

8. Stwórz własny tygodniowy harmonogram rozwijający Twój savoir-vivre.

9. Opracuj co najmniej tygodniowy challenge, do którego zaprosisz grupę kolegów, nauczycieli i rodziców propagujący jedną współczesną zasadę savoir-vivre'u.

10. Zaproponuj zagadkę na temat dobrych manier.

11. Jak można przedstawić tematykę dobrych manier na lekcji przyrody, biologii, chemii czy fizyki? Zaproponuj treść w formie zadania doświadczalnego:

- teza

- przygotowanie doświadczenia

- przebieg doświadczenia

- wnioski, refleksje z obserwacji doświadczenia.

12. Opowiedz o wybranym stylu muzycznym i omów np. związaną z nim kulturę tańca, ubioru.

13. Kogo uważasz za ikonę dobrych manier? Stwórz, dowolną techniką, prezentację wybranej osoby.

14. Chat GPT zaproponował dla ucznia, nauczyciela i rodzica wyzwania na sześć dni tygodnia. Zaproponuj zadania dla każdej z grup challenge na siódmy dzień tygodnia.

Podsumowując, wielu ludzi zastanawia się, gdzie podziały się maniery sprzed lat? Doszukują się przyczyn we wpływie na człowieka przez konsumpcjonizm, nowoczesną technologię, koncentracji na własnym ego, nieadekwatnych do czasu i miejsca zasadach, niechęci do podejmowania wysiłku, który nie przynosi wymiernych korzyści. Czy rzeczywiście tak jest? Czy rodzice i nauczyciele dokonują wspólnej podróży z dziećmi i młodzieżą przez gąszcz mniej lub bardziej potrzebnych dobrych manier? Nawet tak rozwinięta technologia jak AI sugeruje, że rozwój tej kompetencji jest niezwykle ważny w naszym życiu bez względu na czasy i podpowiada nam sposób, w jaki warto zainwestować w siebie i otoczenie w naszej podróży przez meandry współczesnych imperatywów savoir-vivre'u.

Artykuł i przykłady wyzwań wygenerowane przez <https://chat.openai.com>

Edyta Socha

Przedszkole Miejskie nr 3 im. Marii Kownackiej w Toruniu

„Nie czyń drugiemu, co Tobie niemiłe”, czyli savoir-vivre w Internecie

Nikt z nas nie rodzi się z ukształtowanym charakterem, każdy człowiek z biegiem czasu rozwija się i zmienia, powoli kształtuje się jego osobowość. Już od najmłodszych lat staramy się nauczyć dziecko dobrych manier. Nie chodzi tylko o stosowanie tzw. „magicznych słów”, czyli „dzień dobry”, „do widzenia”, „dziękuję”, „przepraszam”, „proszę”, ale głównie o kształtowanie umiejętności odnalezienia się młodego człowieka w różnych sytuacjach, z uwzględnieniem uczuć innych osób.

Niestety młode pokolenie coraz częściej uważa te normy za przestarzałe, niepotrzebne, niemające zastosowania w nieustannie zmieniającym się świecie. Nic bardziej mylnego. Zasady savoir-vivre są zawsze pożądane i aktualne. Prawdą jednak jest, że wraz z nowym pokoleniem owe wzorce uległy pewnym modyfikacjom. Wraz z upowszechnieniem Internetu pojawiła się potrzeba określenia zasad funkcjonowania w wirtualnej przestrzeni, gdzie spędzamy dużą część naszego czasu wolnego. Zasady te to tzw. netykieta, czyli zbiór norm dotyczących dobrego i bezpiecznego zachowania w sieci.

W XXI wieku bardzo trudno jest wyobrazić sobie świat bez udziału Internetu oraz innych mediów. Każdy z nas poświęca swój czas na ich użytkowanie. O ile dorośli są w stanie go kontrolować, tak dzieciom i młodzieży może to sprawiać kłopot. Wraz z rozwojem technologii zmniejsza się ilość czasu, który jest wykorzystywany aktywnie, na świeżym powietrzu, a zwiększa się liczba godzin spędzanych przed różnego rodzaju ekranami. Dorośli powinni zwrócić uwagę na to, iż czas korzystania z urządzeń ekranowych dla dzieci do trzeciego roku życia powinien wynosić maksymalnie 15 minut, natomiast do piątego – 30 minut. Taka aktywność jednak musi odbywać się tylko pod kontrolą rodziców.

Pomimo, że Internet powstał stosunkowo niedawno, w XXI wieku trudno jest wyobrazić sobie świat bez niego. Dzięki niemu nasze życie jest łatwiejsze, a także bardziej komfortowe. Daje on szerokie możliwości rozwoju intelektualnego, jak i społeczne-

go. Możemy przeglądać, pobierać i przyswajać informacje z różnych dziedzin, czytać czasopisma w wersji elektronicznej, korzystać z kształcenia na odległość, a także robić zakupy bez wychodzenia z domu. Aktualnie w społeczeństwie możemy zaobserwować, iż granica pierwszego kontaktu dziecka ze światem wirtualnym jest coraz niższa. Obecnie nikogo nie zdziwi widok 3 czy 4-latka z tabletem w ręku. Niektórzy rodzice uważają to za powód do dumy, inni wręcz przeciwnie. Skutkiem takiej postawy może być niestety zbyt przywiązanie dziecka do smartfona/tabletu. Pozwalając dziecku na korzystanie z Internetu musimy być jednak bardzo ostrożni, bo zagrożeń w sieci jest wiele. Już rodzice przedszkolaka powinni być wyczuleni na pewne sprawy, ponieważ w tym zakresie bardzo ważna jest profilaktyka. Obejmuje ona szczerą rozmowę rodziców ze swoimi dziećmi, umiejętne organizowanie im czasu wolnego, wspieranie i rozwój ich pasji oraz zainteresowań. Jeśli o to nie zadamy, musimy liczyć się z wieloma negatywnymi konsekwencjami nadmiernego korzystania ze smartfonów i tabletów. Są nimi: opóźniony rozwój mowy, trudności w zakresie rozumienia (nadmierne komunikowanie się krzykiem/płaczem), brak koncentracji uwagi, brak zabawy tematycznej, brak zainteresowania książeczkami/układankami, nadpobudliwość, kłopoty ze snem. Internet stwarza zarówno ogromne możliwości poszerzenia wiedzy, jak i warunki, w których młody człowiek prawdopodobnie napotka wiele niebezpieczeństw. Rolą rodziców, jak i nauczycieli jest odpowiednia edukacja, umożliwiająca kształtowanie właściwych postaw. To właśnie dorośli w znacznym stopniu są odpowiedzialni za to, czego dzieci szukają w Internecie oraz jak zachowują się w przestrzeni wirtualnej.

Jedną z najważniejszych zasad, którą powinniśmy się kierować, nie tylko będąc aktywnym użytkownikiem Internetu, ale także w realnym życiu, to „nie czyń drugiemu, co Tobie niemiłe”, czyli postępuj tak, jakbyś chciał, żeby postępowano wobec Ciebie. To znane wszystkim przysłowie zawiera bardzo ważny

przekaz. Każda osoba powinna zwracać uwagę na to, co pisze i zamieszcza w Internecie. To empatia pomoże uniknąć sytuacji, które mogłyby skrzywdzić innych. Wszyscy użytkownicy powinni traktować się z szacunkiem, jako członkowie jednej społeczności. Takie zachowania mają duży wpływ na kulturę wypowiedzi w sieci, a co się z tym wiąże poprawy relacji międzyludzkich.

Warto również uświadomić młodym ludziom, że w Internecie nigdy nie są do końca anonimowi. Świat wirtualny z realnym nieustannie się przenikają. Na różnego rodzaju portalach społecznościowych spotykamy tych samych ludzi, co codziennie w szkole, na ulicy. Nasze zachowanie w sieci może sprawić komuś przykrość, taką samą, jaką sprawiłoby w realnym życiu. Warto się zatem zastanowić zanim napiszemy krzywdzący komentarz lub celowo obrazimy, ośmieszymy innych użytkowników sieci. Takie zachowanie nazywane jest „trollowaniem”. Istnieją bowiem użytkownicy, którym nie chodzi o kulturalną wymianę poglądów, opinii lub o zdobycie nowych informacji, ale o to, by sprowokować kogoś do kłótni. W takich sytuacjach nie należy zwracać uwagi na te wypowiedzi, osoby które są ich autorami z pewnością znużą się i zmienią swój obiekt zainteresowań. Obecnie wiele mówi się także o hejcie, mowie nienawiści. To bardzo popularny temat, a przykłady można mnożyć. Hejt to obraźliwy komentarz w Internecie, jedna z form cyberprzemocy. Podobnie jak „trollowanie” jest złamaniem jednej z podstawowych zasad netykiety. To nic innego jak złość, nienawiść, wrogość wobec kogoś. Bezpośrednim skutkiem doświadczenia hejtu jest bez wątpienia obniżona samoocena, przykre emocje oraz fakt, że inni odbiorcy osuwają się z przemocą słowną w Internecie i przestają na nią reagować. Jeśli osoba dorosła podejrzewa, że dziecko jest ofiarą hejtu, bardzo ważna jest szczerą rozmowa, w celu uzyskania informacji, w jaki sposób dziecko zostało skrzywdzone. Ważne, by wyrazić całkowite potępienie dla działań hejtera oraz spróbować dowiedzieć się, kim jest sprawca. Takie zachowania należy natychmiast zgłaszać, korzystając z opcji dostępnych na forach i portalach społecznościowych. Jeżeli sprawca jest osobą znaną, należy porozmawiać z nim (jeśli jest pełnoletni) lub z jego rodzicami/opiekunami o zaistniałej sytuacji. Poinformować, że nie ma zgody na takie zachowanie. Należy wyegzekwować przeprosiny dla osoby skrzywdzonej oraz obietnicę, że nigdy to się nie powtórzy, w uzasadnionych przypadkach należy wstąpić na drogę prawną.

Kolejną zasadą netykiety jest stosowanie zasad językowym, ortografii, a także unikanie wulgaryzmów. W listach wysłanych za pośrednictwem Internetu obowiązują te same zasady, co w listach tradycyjnych. Wszelkie zaimki np. Ciebie, Tobie piszemy wielką literą. W nagłówku maila do nieznanym nam osobom nie

używamy powitań typu „Cześć”, „Witaj”, bowiem formy te są stosowane w nieoficjalnej korespondencji. Podczas różnorodnej aktywności w sieci, np. wpisy na forach, portalach społecznościowych nie ma potrzeby pisania wielkimi literami, gdyż oznacza to krzyk. Nie powinno się też stosować na przemian małych i wielkich liter, ponieważ utrudnia to innym użytkownikom odczytanie komunikatu. Należy także ograniczać różnego typu emotikony.

W rozważaniach na temat netykiety należy także zastanowić się nad kwestią telefonów komórkowych z dostępem do Internetu. Obecnie coraz młodsze dzieci posiadają swój własny smartfon, którego jedną z podstawowych funkcji jest robienie zdjęć lub kręcenie filmów i wstawianie efektów swoich działań na różnego rodzaju serwisy internetowe lub portale społecznościowe. Już od najmłodszych lat należy zwracać dzieciom uwagę oraz uwrażliwiać je, że każda osoba ma prawo do ochrony wizerunku, co oznacza że przed zamieszczeniem w sieci fotografii, filmu z udziałem innych osób, powinny zapytać ich o zgodę. Podobnie rzecz się ma w kwestii udostępniania dzieł innych twórców. W tym przypadku także powinno się podać źródło lub autora udostępnianych publikacji. Świadczy to przede wszystkim o dobrych manierach, a także o znajomości przepisów prawa.

Jest jeszcze jedna ważna zasada, która obecnie jest często pomijana. Coraz częściej można zaobserwować ogólny trend korzystania z mobilnych urządzeń podczas spotkań rodzinnych, towarzyskich. To istotne, by podczas takich okazji poświęcać czas swojemu rozmówcy. Nie powinno się wysyłać wówczas e-smesów, czatować, wchodzić na fora, portale społecznościowe. Świadczy to bowiem o naszej ignorancji oraz braku kultury. By młody człowiek przyswoił tę zasadę, istotne jest postępowanie dorosłych. Dzieci bowiem obserwują zachowania swoich opiekunów i przenoszą dobre i złe nawyki do swojego życia. Jeśli rodzic w trakcie czasu spędzanego ze swoim dzieckiem będzie bardziej skupiał się na wirtualnej rzeczywistości niż na aktywnych formach wspólnego czasu wolnego, to istnieje duże prawdopodobieństwo, że młody człowiek w codziennym życiu będzie robił podobnie i więcej czasu poświęcał na przeglądanie stron internetowych niż realne spotkanie.

Podsumowując, istnieje wiele innych zasad netykiety, których nie poruszono w powyższym artykule. Z tymi najważniejszymi warto zapoznawać dzieci już od wieku przedszkolnego, uczyć empatii i konsekwencji niewłaściwego zachowania. Jeśli młody człowiek postara się wczuć w uczucia odbiorcy swojego komunikatu, istnieje duże prawdopodobieństwo, że nie popełni błędu. Wobec powyższego, gdy dziecko przyswoi tradycyjne, dobre maniery będzie mu łatwiej w przyszłości poruszać się w wirtualnej rzeczywistości.

Plakat pedagogizujący rodziców w temacie bezpieczeństwa w sieci z uwzględnieniem zasad netykiety. Był powieszony w holu Przedszkola Miejskiego nr 3 im. Marii Kownackiej w Toruniu
Autor zdjęć: Edyta Socha

Bibliografia:

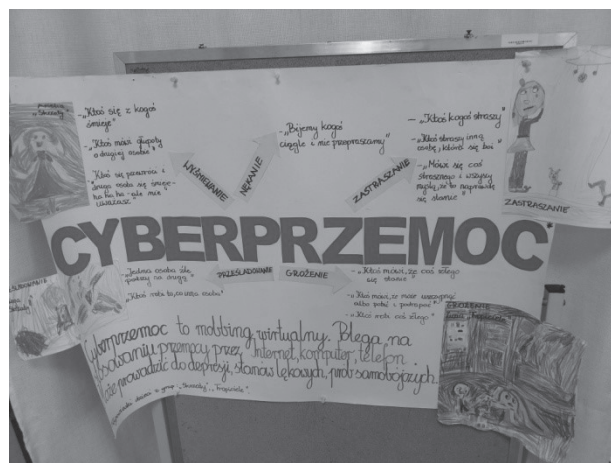
1. Staniszewska Z., *Dzieci w sieci, czyli dobre maniere w Internecie*, Katowice 2017.
2. Kielban Ł., *Netykieta. Kultura komunikacji w sieci*, https://biblioteka.womczest.edu.pl/new/wp-content/uploads/2013/09/webowa_biblioteka_informatyka_netykieta.pdf
3. Cygan M., *Bezpieczny przedszkolak w sieci*, <http://przedszkole3kobyłka.pl/bezpieczny-przedszkolak-w-sieci/>
4. *Logopeda z Lublina (Paulina Mistal) o uzależnieniu dzieci: Smartfon to smoczek XXI wieku*, <https://lubelski.pl/logopeda-z-lublina-o-uzaleznienu-dzieci>

Alicja Fafińska-Celińska

Szkoła Podstawowa nr 60 z Oddziałami Sportowymi i Mistrzostwa Sportowego w Bydgoszczy

Netykieta, czyli internetowy savoir-vivre

Współczesny świat, w którym występuje ogromnie dużo rozmaitych interakcji i współzależności, jest coraz bardziej skomplikowany i trudniejszy do zrozumienia niż dawniej. Odkrycie przez dzieci już w wieku wczesnoszkolnym siły uczestnictwa w wirtualnym życiu wywarło wpływ na naturalny proces kształtowania się ich osobowości. Obecnie, gdy dzieci żyją w medialnym świecie i media elektroniczne, zwłaszcza Internet, telefon komórkowy i telewizja,

Plakat tworzony wspólnie z dziećmi z grup „Skrzaty” i „Tropiciele” z Przedszkola Miejskiego nr 3 im. Marii Kownackiej w Toruniu po przeprowadzonych zajęciach z zakresu cyberprzemocy z uwzględnieniem zasad netykiety

[smartfonto-smoczekxxiwi wieku/?fbclid=IwAR3_iQM-BOoENxJirkmDtq8aujJQem5bhF2H5TeyXVN-2Ys7UQyp49dYebM](https://www.smartfonto-smoczekxxiwi wieku/?fbclid=IwAR3_iQM-BOoENxJirkmDtq8aujJQem5bhF2H5TeyXVN-2Ys7UQyp49dYebM)

5. *Jak nauczyć dziecko dobrych manier*, <https://www.malecharaktery.pl/artukul/jak-nauczyc-dziecko-dobrych-manier>

6. *Netykieta, czyli savoir-vivre w Internecie*, <https://www.gov.pl/web/baza-wiedzy/netykieta-czyli-savoir-vivre-w-internecie>

7. *Przemoc boli: ulotki profilaktyczne. Profilaktyka przemocy rówieśniczej. „Dziecko i hejt” „Cyberprzemoc-reaguj!”*

wywierają silny wpływ na ich wychowanie, my dorośli, zaczynamy przyglądać się temu problemowi bliżej. Dlatego też jednym z głównych założeń systemu dydaktyczno-wychowawczego klas początkowych powinno być organizowanie i poszerzanie doświadczeń dziecka jako podłoża do zdobywania wiedzy usystematyzowanej z zakresu savoir-vivre w realnym życiu i w sieci.

Dziś wiemy, że współczesne młode pokolenie będzie żyć i funkcjonować w fazie rozwojowej społeczeństwa informacyjnego. Nie mamy już na to wpływu i nie zatrzymamy tej fali, jednak możemy ugruntować i pozytywnie wzmocnić elementy związane z dobrym wychowaniem w przestrzeni medialnej. Zająć się z netykiety, czyli internetowego *savoir-vivre'u*, powinny mieć miejsce nie tylko podczas edukacji informatycznej w szkole, ale występować też w sieci. Droga unowocześniania szkoły polega na zorganizowaniu wielostronnego związku między środowiskiem edukacyjnym, aby wszystkie instytucje kształtujące i wychowujące dzieci działały zgodnie w sposób skoordynowany i zharmonizowany, sięgając do podstaw dobrego wychowania.

Jak w życiu realnym, tak i w internetowym świecie panują zasady, których jako ludzie kulturalni powinniśmy przestrzegać. Treści udostępniane przez dzieci, młodzież i dorosłych w postaci „shortsów” są dalekie od dobrych manier.

Wulgarny język, nieadekwatne zachowanie i strój w stosunku do wieku poprzez dostępność w Internecie krążą wśród dzieci i dają zły przykład do powielania. Proces ten jest wzmocniany i pogłębiany przez argumenty w postaci ilości polubień, wyświetleń i udostępnień. Skomentowanie wydarzenia w sieci lub pokazanie go rówieśnikom daje sygnał jednostce o jej ważności w dziecięcym środowisku.

Netykieta (ang. *netiquette*, zbitka wyrazowa: *net* - z ang. sieć, *etiquette* - etykieta) miała być zbiorem zasad dotyczących dobrego, bezpiecznego zachowania w Internecie. Miała, bo w realnym życiu wirtualne treści wpuszczane do sieci pokazują inny obraz rzeczywistości. Netykieta miała być rodzajem niepisanych, ale przyjętych i przestrzeganych przez internautów zasad komunikowania się, traktowania użytkownika z należyty szacunkiem. Miała, bo ilość wulgaryzmów, obrażania, poniżania, wyśmiewania czy zniesławiania w sieci jest zatrważająca. Komputerowy *savoir-vivre* kuleje. Być może dlatego, że w życiu codziennym jest mało miejsca, czasu i chęci na naukę *savoir-vivre*. Przykład idzie z góry, a wychowanie i nauczanie to kategorie przenikające się. Wychowanie kształtuje, daje poczucie odpowiedzialności za własne losy, wewnętrzną motywację do działania, zdolność pokonywania własnych słabości i życiowych trudności, szacunek dla rodziców i nauczycieli, a te wartości są konieczne do dobrego uczenia się. W przeciwieństwie do szybko dezaktualizującej się wiedzy wychowanie jest wartością w miarę stabilną i trwałą, jest więc istotnym filarem edukacji. Rodzice, nauczyciele i wychowawcy powinni kształtować i nauczyć dzieci, jak racjonalnie i odpowiedzialnie korzystać z coraz to bogatszych możliwości tkwiących w narzędziach cyfrowych. Młode pokolenie już

urodziło się w tej społeczności, my rodzice natomiast jesteśmy zachłystnięci nowościami i udogodnieniami, a pokolenie starsze wręcz przerażone i niechętnie do eksploracji. Luka międzypokoleniowa poszerza się, dając przestrzeń do nieporozumień. Rodzina i szkoła jako instytucje wychowawcze mają dziś problemy z wywiązywaniem się ze swoich powinności. Szkoła stopniowo rezygnuje już z realizacji zadań wychowawczych. Można przypuszczać, że będzie to przynosić katastrofalne skutki. Zaniedbania wychowawcze dadzą konsekwencje w o wiele większym spektrum, niż się spodziewamy, a to stwarza zagrożenie dla starzejącego się społeczeństwa.

Media odgrywają obecnie ogromną rolę w procesach wychowawczych. Wynika to z faktu, iż młode pokolenie poświęca medialnej aktywności bardzo dużo czasu. Wysoka ranga roli środowiska wirtualnego w wychowaniu dzieci wzrosła w wyniku wpływu praktycznego uczestnictwa ucznia w określonym środowisku przez pełnienie w nim określonych ról. Dzieci w wieku 7-10 lat tworzą już konta na portalach społecznościowych, oszukując system wieku. Zakładają adresy e-mail, a co za tym idzie, też zakładają konta i wykupują dostęp do gier komputerowych nie dla swojej grupy wiekowej, często bez wiedzy i zgody rodziców. W kontaktach z mediami dzieciom rzadko towarzyszą rodzice. Obniżył się też wiek, w którym dzieci mają pierwszy kontakt z Internetem i mediami mobilnymi.

Stosowanie dobrych praktyk w Internecie buduje kulturę bezpiecznej sieci. Szkoła musi być w obecnych czasach świadoma, iż modyfikacja jej działalności wymaga szerszego uwzględnienia czynników zewnętrznych, środowiskowych i rozumienia ich wpływu na proces wychowania. Szkoła powinna wydobywać ze środowiska wartości, które mogą sprzyjać pogłębianiu i kształtowaniu oraz uspołecznianiu dziecka, lecz także coraz szerzej obejmować swym wpływem czynniki zewnętrzne przez kontrolę i niwelowanie negatywnych, a wzmocnianie pozytywnych cech. Netykieta zwraca uwagę na szacunek do innych w Internecie. Zaznacza obszar poprawnej polszczyzny - ortografia, interpunkcja, błędy stylistyczne i wulgaryzmy, lecz mało kto ten obszar jeszcze kontroluje i sprawdza. Dzieci w wieku 7-10 lat dopiero w szkole stopniowo poznają te zasady na czatach, ale od dawna już piszą i robią błędy, utrwalając złą pisownię. Netykieta akcentuje powagę przestrzegania regulaminu danego portalu, forum czy czatu. Nakierowuje na zasady ustalone przez administratorów danej grupy. Informuje również, że wiadomości pisane wielkimi literami w Internecie oznaczają krzyk, a używanie emotikonów ma tylko ozdabiać zasadniczą treść wypowiedzi, a nie ją zastępować. Komputerowy *savoir-vivre* przestrzega przed rozsyłaniem zbędnych wia-

domości czy linków, ostrzega przed cyberprzestępcami prowadzącymi fałszywe strony internetowe oraz przypomina o konieczności sprawdzania czy wiadomości pochodzą z wiarygodnego źródła. Netykieta nazakuje powstrzymanie się od nieuzasadnionych kłótni i zastrzega szacunek do autora własności intelektualnej materiału opracowanego w sieci. Netykieta przypomina o zasadzie dbania swój wizerunek w sieci, czyli niepublikowaniu wrażliwych danych, prywatnych informacji czy zdjęć i filmów. Możliwość organizacji środowiska internetowego, jego integracji i koordynacji z punktu widzenia ujednolicenia wpływów na kształtowanie osobowości młodych pokoleń stała się niezmiernie ważna w praktyce wychowawczej w środowisku domowym i szkolnym. Lecz o tym za mało się jeszcze dyskutuje na forum, co niestety zbiera już żniwo w postaci depresji młodych ludzi. Dzieciom jeszcze trudno zrozumieć, a przede wszystkim odpowiednio reagować, gdy zauważą, że ktoś poniża w Internecie innego członka społeczności. Gdy jednak zgłosi ten fakt dorosłemu, to często kolejnym problemem jest rodzic wulgarnego dziecka, który twierdzi, że dzieci teraz tak ze sobą rozmawiają i jest to już norma. Mija dwadzieścia lat od wydania książki M. McLuhan *Zrozumieć media. Przedłużenia człowieka*, w której autor stwierdził, że my dorośli „kształtujemy nasze narzędzia, a potem one kształtują nas”, a teraz te narzędzia stworzone przez dorosłych kształtują nasze dzieci. W okresie wczesnoszkolnym dziecko zostaje poddane oddziaływaniom środowiska zewnętrznego. Jego historia życia, świadoma aktywność i kierowanie własnym rozwojem są poddane próbie. To przyszłe pokolenie, w którym i z którym będziemy żyć. Jakie wtedy będą reguły i zasady, czas pokaże. Różnorodny wpływ mediów społecznościowych na osobowość dzieci i młodzieży spowodował zatracenie elementarnych zasad dobrego wychowania. Przewidując perspektywiczne kierunki poszerzania dotychczasowej działalności szkoły, można pokusić się o stwierdzenie, że będzie ona dalej polegała na rozszerzeniu indywidualnych i grupowych kontaktów wewnątrz szkoły między nauczycielami i uczniami, na umiejętności korzystania z informacji przekazywanych za pomocą mediów społecznościowych i środków masowego przekazu, poszerzaniu kontaktów zewnętrznych ze środowiskiem. Rodzice wraz z nauczycielami powinni być otwarci na wszystko, co dzieje się w życiu dziecka i jednocześnie przekształcać środowisko lokalne w kierunku zespołowych działań nauczycieli oraz rodziców, aby przygotowywać przyszłych wychowanków do czynnego i zaangażowanego uczestnictwa w życiu społeczno-politycznym kraju. Stopniowo zainteresowania dzieci koncentrują się na otoczeniu zewnętrznym. W tym czasie rodzice i nauczyciele powinni kierować ich rozwojem, or-

ganizowaniem trybu życia i działalnością dziecka do tworzenia i nabywania nowych tak, aby były spójne z zasadami dobrego wychowania. W dynamicznie rozwijającym się środowisku istotnym dla wychowania staje się człowiek krytycznie analizujący rzeczywistość, który umiejętnie wyszukuje w niej elementy wymagające zmian i modernizacji. Nauczyciel winien ukierunkować zachowania młodego człowieka oraz monitorować przestrzeganie ogólnych norm i zasad. Trzeba pamiętać, że siła wpływu środków masowego przekazu na dzieci jest różna w poszczególnych okresach jego rozwoju. Zmienia się bowiem struktura procesów psychicznych, stąd i wpływ czynników środowiskowych różnicuje się.

Doświadczenia nauczycieli i rodziców w procesie dydaktyczno-wychowawczym oraz literatura naukowa mówią o potrzebie innowacji i poszukiwań rozwiązań, aby przywrócić savoir vivre jako element doświadczenia życiowego dziecka. Osobiste zaangażowane nauczycieli i rodziców pomoże uczniom uczyć się, samokształcić i samowychowywać, wykorzystując podstawy dobrego wychowania. Umiejętności i nawyki związane z dobrym wychowaniem kształtowane są już w dzieciństwie, bo wtedy dziecko jest bardzo wrażliwe na oddziaływania najbliższego otoczenia. Przekazując dzieciom wiedzę o dobrym wychowaniu w życiu realnym, ale i wirtualnym, kształtujemy ich umiejętności i postawy sprzyjające ich bezpieczeństwu w sieci. Dzięki lekcjom o kulturze osobistej nabyte wcześniej umiejętności, nawyki i postawy scalają się. Dlatego naturalne wydaje się, że jednym z najważniejszych zadań domu i szkoły jest przygotowanie dzieci do życia w taki sposób, aby w przyszłości potrafiły dokonywać właściwych wyborów dotyczących dobrego zachowania wśród grupy szkolnej, zawierania znajomości, wybierania grup rówieśniczych, jak i dobrej współpracy w grupie w sieci i poza nią. Ucznie szacunku do każdego człowieka bez względu na jego status majątkowy, społeczny czy wyznaniowy ma być dobrą podwaliną w kreowaniu świata bez agresji słownej czy psychicznej.

Biografia:

T. Hejnicka-Bezwińska, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

B. Śliwerski, Pedagogika ogólna. Podstawowe prawidłowości, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2012.

B. Śliwerski, Współczesne teorie i nurty wychowania, Oficyna Wydawnicza Impuls, 2001.

<https://www.gov.pl/web/baza-wiedzy/netykieta-czyli-savoir-vivre-w-internecie>

M. McLuhan, Zrozumieć media. Przedłużenia człowieka, Wydawnictwo Naukowo-Techniczne, Warszawa 2004, s. 17.

Savoir-vivre w kontekście dobrego wychowawcy

Od urodzenia żyjemy w określonej kulturze, środowisku, wpajane są nam pewne zachowania akceptowane bądź nie przez naszą społeczność. Wpajane są nam wzorce osobowe, które powinniśmy naśladować, przypisywane są jakieś role (siostry, ucznia, pracownika, żony, matki, nauczyciela) i wysuwane wobec nas oczekiwania, które staramy się spełniać. W relacji nauczyciel - uczeń nie możemy dopuścić do sztucznego postępowania, gry pozorów czy kłamstw. Powinno się prezentować zgodność myśli z czynami, wypowiedania słów z działaniami. Niezmiernie ważne jest budowanie klimatu zaufania między nauczycielem a uczniem, aby dziecko czuło się bezpieczne, akceptowane i w każdej chwili mogło liczyć na pomoc nauczyciela.

Osobowość uczniów na szczeblu edukacji I-III wykazuje wielką plastyczność i podatność na zamierzone i niezamierzone wpływy zewnętrznego otoczenia. Dobry nauczyciel, będąc osobą wzorcową dla swoich uczniów, przekazuje im nie tylko teoretyczną wiedzę, ale także wartości moralne i społeczne.

Savoir-vivre to sztuka bycia, dobrego zachowania. To nie tylko umiejętność przestrzegania zasad etykiety, ale przede wszystkim posiadania wrażliwości społecznej i umiejętności współpracy, które są niezbędne do harmonijnego funkcjonowania w społeczeństwie. W zróżnicowanym środowisku klasowym, z jakim się mierzy nauczyciel, powinien on być elastyczny i dopasowywać swoje podejście do każdego ucznia. W tym kontekście kluczową rolę odgrywa indywidualny plan kierowania klasą, który stanowi filozofię nauczyciela w zakresie prowadzenia klasy.

Indywidualny plan kierowania klasą to personalizowane podejście do nauczania i wychowania, które uwzględnia potrzeby, umiejętności i zainteresowania każdego ucznia. Jest to ważne, ponieważ każdy uczeń ma swój ulubiony sposób uczenia się oraz różne potrzeby rozwojowe i społeczne. Poprzez indywidualizację nauczania nauczyciel może lepiej dostosować

materialy dydaktyczne, metody nauczania oraz wsparcie do potrzeb swoich uczniów, co przyczynia się do efektywniejszego uczenia się i osiągania lepszych wyników. Pierwszym krokiem w tworzeniu własnego (indywidualnego) planu kierowania klasą jest poznanie swoich uczniów. Należy być otwartym na rozmowy, obserwować ich zachowania i reakcje, a także przeprowadzać ewentualne diagnozy potrzeb edukacyjnych. Podstawą zaś dobrego kierowania klasą jest szacunek dla każdego ucznia i jego unikalnych cech. Nauczyciel powinien wykazać się empatią i zrozumieniem, doceniając różnice i indywidualne potrzeby każdego ucznia. Bardzo ważne jest również stworzenie atmosfery opartej na szacunku, zaufaniu i współpracy. Uczniowie powinni czuć się akceptowani i bezpieczni, co sprzyja otwartej komunikacji i skutecznemu uczeniu się. Niebagatelną rolę odgrywa określenie jasnych zasad postępowania w klasie. Powinny one być uczciwe, otwarte i odpowiednie dla wieku uczniów, a nauczyciel powinien być konsekwentny w ich egzekwowaniu, co pozwala na utrzymanie porządku i bezpieczeństwa w zespole klasowym.

Plan kierowania klasą duży nacisk kładzie na motywację i wspieranie uczniów poprzez wyrażanie uznania za ich wysiłki i osiągnięcia. Wsparcie okazywane uczniom w trudnych sytuacjach pomaga im radzić sobie z wyzwaniami i rozwijać się. Stosowanie różnorodnych technik i narzędzi edukacyjnych pozwala na angażowanie wszystkich uczniów i wspiera ich rozwój. Dobre kierowanie klasą, to również kierowanie się wartościami etycznymi. To nauczyciel przestrzegający zasad etyki zawodowej, wykazujący się uczciwością, sprawiedliwością i bezstronnością. Nauczyciel budujący pozytywne relacje z uczniami oparte na zaufaniu, zrozumieniu i szacunku. To nauczyciel dostępny dla uczniów, słuchający ich opinii i potrzeb oraz angażujący się w dialog i współpracę.

Nauczyciel korzystający z planu kierowania kla-

są nie zapomina o swoim rozwoju osobistym. Nieustannie doskonalą swoje umiejętności i poszerza wiedzę, aby być lepszym nauczycielem. Angażuje się w proces ciągłego doskonalenia się i refleksji nad własną praktyką.

W ten sposób plan kierowania klasą podkreśla znaczenie szacunku, empatii, współpracy i ciągłego rozwoju jako kluczowych elementów skutecznego

prowadzenia klasy i wspierania rozwoju uczniów.

Literatura:

Clifford H. Edwans „Dyscyplina i kierowanie klasą”

David W. Johnson „Podaj dłoń”

Encyklopedia Popularna PWN

M. Porębska „Osobowość i jej kształtowanie się w dzieciństwie i młodości”

Anna Szymańska, Justyna Dybicz

Zespół Szkół Budowlanych im. generała Władysława Sikorskiego w Inowrocławiu

Potrafę się zachować - savoir-vivre ucznia szkoły ponadpodstawowej w szkole i poza nią

Savoir-vivre, czyli sztuka życia, to coś więcej niż szeptany zbiór zasad określających właściwe zachowanie w różnych sytuacjach społecznych.¹ Nazwa savoir-vivre wywodzi się z języka francuskiego, gdzie słowo „savoir” – oznacza wiedzieć a „vivre” – znaczy żyć. Dlatego savoir-vivre tłumaczone jest również jako znajomość życia.² W związku z tym na savoir-vivre składa się:

- bon ton i ogłada, czyli zachowanie się z wyczuciem i taktem, dostosowanie do sytuacji i otoczenia
- dobre wychowanie i dobre maniery, czyli znajomość podstawowych zasad grzeczności i szacunku dla innych osób
- znajomość i przestrzeganie form towarzyskich, czyli umiejętność poruszania się w różnych sytuacjach społecznych z pewnością siebie i bez popełniania faux pas (nietaktu)
- kultura osobista, rozumiana jako dbanie o swój wygląd, język i zachowanie, aby sprawiać dobre wrażenie
- kultura współżycia, czyli umiejętność budowania pozytywnych relacji z innymi ludźmi, opartych na wzajemnym szacunku i zrozumieniu.

Znajomość tych reguł pozwala na budowanie pozytywnych relacji, okazywanie szacunku innym i two-

żenie przyjemnej atmosfery. Savoir-vivre usprawnia również komunikację między ludźmi i na podstawie obserwacji zachowań ludzi np. w restauracji, pracy czy w szkole możemy wyciągnąć wnioski, na temat przestrzegania przez niego zasad i norm społecznych. Według dr. Janusza Sibora, historyka oraz specjalisty od etykiety dworskiej i protokołu dyplomatycznego zasad dobrego zachowania nie da się udawać, a prawdziwy savoir vivre to styl życia danej osoby. Z kolei Fiammetta de Cesari w książce „Klasyczny savoir-vivre” uważa, że każdy obywatel powinien z obowiązku przestrzegać etykiety narzucanej przez swoje społeczeństwo. Wielu naukowców twierdzi, że na zachowanie człowieka ma wpływ szereg czynników takich, jak: pochodzenie, rodzaj wychowania, wykształcenie, a nawet płeć. Małgorzata Marcjanik w „Grzeczności na krańcach świata” wskazała również, że nie istnieje uniwersalna teoria grzeczności, a znaczący wpływ na nią ma kultura i obyczaje danego kraju. To, co w jednym państwie, kulturze uważa się za właściwe postępowanie, w innym może oznaczać nietakt.³

Należy pamiętać, że w dzisiejszym dynamicznym zmieniającym się świecie zasady savoir-vivre ewoluują wraz z czasem i kulturą, dostosowując się do zmieniających realiów. Nadal jednak ich podstawowe wartości pozostają niezmiennie i stanowią fundament

1. [Savoir vivre, czyli sztuka życia - National Geographic \(national-geographic.pl\)](https://www.national-geographic.pl/savoir-vivre)

2. <https://pl.wikipedia.org/wiki/Savoir-vivre>

3. [Savoir vivre, czyli sztuka życia - National Geographic \(national-geographic.pl\)](https://www.national-geographic.pl/savoir-vivre)

kulturalnego zachowania, niezależnie od kontekstu społecznego.

Istnieje wiele źródeł informacji na temat zasad savoir-vivre. Tradycyjne źródła dotyczące savoir-vivre to książki i poradniki, takie jak „Kodeks dobrego tonu” Ireny Kamińskiej-Radziszewskiej czy „Nowy savoir-vivre” Andrzeja Chybickiego. Współcześnie coraz więcej informacji na temat etykiety i dobrych manier można znaleźć w Internecie, na forach i blogach. Ważnym źródłem wiedzy jest również obserwacja innych osób, które znają się na zasadach savoir-vivre i potrafią je stosować w praktyce⁴.

Niniejszy artykuł przedstawia wyniki badań dotyczące znajomości i stosowania zasad savoir-vivre oraz kultury osobistej wśród uczniów Zespołu Szkół Budowlanych w Inowrocławiu w szkole i poza nią. Badanie zostało przeprowadzone na przełomie 2023 i 2024 roku z wykorzystaniem ankiety online, która składała się z 51 pytań. W badaniu wzięło udział 137 uczniów, którzy kształcą się na kierunkach: technik architektury krajobrazu: 76 osób (55,5%), technik budownictwa: 21 osób (15,3%), technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej: 17 osób (12,4%), technik geodeta: 14 osób (10,2%) i technik renowacji elementów architektury: 9 osób (6,6%). Wśród ankietowanych przeważały dziewczyny (85 osób, czyli, 62,1%). Jeżeli chodzi o miejsce zamieszkania, to niemal po równo było osób ze wsi (69 osób, czyli 50,45%) i z miast (68 osób, czyli 49,6%). Ankietowani byli również zróżnicowani wiekowo, z przewagą osób w grupie wiekowej 15-16 lat (53 osoby, czyli 38,7%) oraz 17-18 lat (53 osoby, czyli 38,7%). 19-20 latkowie stanowili 11,7% (16 osób), a 13-14 latkowie 10,2 % (14 osób), Tylko 1 osoba, czyli 0,7% ankietowanych, miała powyżej 20 lat.

Celem badania było sprawdzenie świadomości uczniów na temat norm społecznych i ich przestrzegania w szkole i poza nią, a także określenie działań szkoły i nauczycieli w zakresie ich promowania. W pierwszej części ankiety pytania dotyczyły przestrzegania i znajomości zasad savoir-vivre w środowisku szkolnym, z kolei druga część dotyczyła życia młodzieży poza szkołą.

Większość respondentów (51,8%) zna i stara się stosować zasady savoir-vivre w szkole. Jest to pozytywny wynik, który wskazuje na to, że uczniowie zdają sobie sprawę z ważności tych zasad i starają się postępować zgodnie z nimi. Ponad jedna trzecia respondentów (35,8%) częściowo stosuje się do zasad savoir-vivre. Może to oznaczać, że znają oni zasady, ale nie zawsze stosują je w praktyce. Nieliczni respondenci (8%) mają trudności z oceną, czy stosują się do zasad savoir-vivre. Wynikać to może z braku wiedzy

na ich temat lub z niejasnego rozumienia. Zaledwie 4,4% badanych otwarcie przyznaje się do niestosowania się do zasad savoir-vivre.

77,3 % uczniów deklaruje przestrzeganie norm etycznych, ogólnie przyjętych. Jest to bardzo pozytywny wynik, który pokazuje, że uczniowie cenią sobie wartości, takie jak: uczciwość, prawdomówność i szacunek dla innych. Niewielki odsetek respondentów (11 % przyznaje do odstępstw w ich stosowaniu. Może to wynikać z różnych czynników, takich jak presja rówieśnicza, pokusy chwili czy brak jasnego rozumienia norm. Nieliczni uczniowie (9%) otwarcie przyznają się do niestosowania się do norm etycznych i do kierowania się wyłącznie własnymi pobudkami. Deklaracje „trudno powiedzieć”, „staram się” lub „nie wszystkich” sugerują, że uczniowie ci nie są pewni swojej postawy wobec norm etycznych. Być może potrzebują więcej czasu na refleksję lub wsparcie w kształtowaniu swoich wartości moralnych.

Głównym źródłem wiedzy o savoir-vivre dla uczniów okazał się dom rodzinny (77,6%). Jest to zrozumiałe, gdyż to właśnie w nim dzieci spędzają najwięcej czasu i obserwują zachowanie swoich rodziców i innych członków rodziny. Ważną rolę odgrywali również dziadkowie (32,1%), którzy zapewne posiadają więcej doświadczenia życiowego i mogą dzielić się z wnukami swoimi mądrościami i radami. Kolejnym ważnym źródłem wiedzy o savoir-vivre jest szkoła (30,6%), gdzie uczniowie podczas zajęć z nauczycielami poznają zasady savoir-vivre i uczą się je stosować w różnych sytuacjach. Mniej istotnymi źródłami wiedzy okazały się Internet (25,4%), filmy (15,7%), koleżanki i koledzy (9,7%). Wynika to zapewne z faktu, że powyższe źródła nie należą to rzetelnych i mogą być źródłem błędnych informacji.

Z badań wynika, że uczniowie częściej przeklinają poza szkołą (40,9%) niż w szkole (35,8%). Mniejszość uczniów w ogóle nie przeklina ani w szkole (21,9%), ani poza nią (14,6 %). Znaczna część uczniów przeklina rzadko zarówno w szkole (42,3%), jak i poza nią (44,5%). Respondenci wykazują większą dbałość o kulturę języka w szkole (47,7%) niż poza nią (33,6 %). Mała liczba uczniów w ogóle nie dba o kulturę języka ani w szkole (13,9%), ani poza nią (22,6%). Większa część uczniów dba o kulturę języka przynajmniej w pewnym stopniu, zarówno w szkole (27%), jak i poza nią (29,2%). Istnieje grupa uczniów, którzy dbają o kulturę języka w zależności od sytuacji i rozmówcy w szkole (10,9%). Reasumując można powiedzieć, że większość uczniów dba o kulturę języka przynajmniej w pewnym stopniu, jednak pozostaje jeszcze spora grupa, która nie zwraca na to większej uwagi. Częstsze przeklinanie obserwuje się poza szkołą niż w szkole. Dbałość o kulturę języka jest nieco wyższa w szkole niż poza nią.

4. *Savoir vivre, czyli sztuka życia* - National Geographic (national-geographic.pl)

Prezentowane dane pokazują, że zdecydowana większość uczniów (92,7%) wie, jakich zachowań oczekuje się od nich w szkole. Jest to pozytywna informacja, świadcząca o skutecznej realizacji celów edukacyjnych w tym zakresie. Jednocześnie wyniki badań przedstawiają, że uczniowie czerpią wiedzę o normach społecznych z różnych źródeł, a głównymi z nich są lekcje wychowawcze (53,3%) i Statut szkoły (40,1%) oraz lekcje z innymi nauczycielami (40,9%). Pozostałe źródła, takie jak: przedstawienia teatralne, znajomi i dom, odgrywają mniejszą rolę. Badania wykazały, że większość młodzieży (79,6%) jest świadoma, że ich zachowania w szkole są analizowane. Istnieje duża rozbieżność między świadomością uczniów a ich faktycznym zachowaniem. Chociaż większość uczniów (79,6%) wie, że ich zachowanie jest obserwowane, nie zawsze przekłada się to na przestrzeganie norm. Zdaniem uczniów najlepiej przestrzegają oni normy związane z kulturą osobistą i higieną (81,8%), szacunkiem dla innych i tolerancją (73,7%), właściwym zachowaniem wobec nauczycieli i pracowników szkoły (70,08%), odpowiednim ubiorem na uroczystościach szkolnych (70,1%) oraz dbaniem o wspólne dobro (68,6%). Mniej uwagi uczniowie zwracają na dbanie o mienie szkoły (60,6%), bezpieczeństwo (58,4%) i pomoc słabszym kolegom (49,6%). Szczególnie niskie wyniki zaobserwowano w zakresie przestrzegania zasad korzystania z telefonów komórkowych na lekcjach (26,3%) i unikania wulgaryzmów (39,4%). Podsumowując można stwierdzić, że w szkole kładzie się duży nacisk na kulturę osobistą, szacunek i odpowiednie zachowanie wobec osób dorosłych, co przekłada się na lepsze wyniki w tych obszarach. Nauczyciele, aby wykręcić łamanie norm społecznych, opierają się głównie na obserwacji uczniów na lekcjach i podczas przerw (67,2%) i rozmowach z uczniami (56,9%). Analiza uwag uczniów (31,4%) jest również stosunkowo powszechnym źródłem informacji. Rzadziej wykorzystywane do identyfikacji łamania norm są rozmowy uczniów z dyrektorem (13,1%) i omawianie, i analiza negatywnych zachowań (31,4%). Z kolei skargi uczniów są najmniej powszechnym źródłem informacji o łamaniu norm. Zaistniałe sytuacje można tłumaczyć tym, że uczniowie spędzają dużo czasu na przerwach i lekcjach z nauczycielami, więc mogą czuć się bardziej komfortowo, rozmawiając z nimi niż z dyrektorem szkoły. Skargi uczniów mogą być rzadziej składane, ponieważ uczniowie mogą obawiać się zemsty lub braku reakcji.

Z badania wynika, że 81% uczniów przestrzega zasad dotyczących estetycznego wyglądu (ubioru) w szkole zgodnie ze Statutem szkoły. To pozytywna informacja, która wskazuje, że uczniowie rozumieją i akceptują regulamin szkoły. Niewielki odsetek uczniów (18,9%) nie przestrzega zasad i należałoby się

tu zastanowić się nad przyczynami tej sytuacji i podjąć odpowiednie działania, aby poprawić przestrzeganie regulaminu. Najczęściej wskazywane przykłady nieprzestrzegania estetyki wyglądu to: eksponowanie odkrytego brzucha (40,5%), odkryte ramiona i plecy (31,5%), eksponowanie odkrytych pleców (26,1%), noszenie kaptura i czapki w budynku szkoły (26,1%) i głębokich dekoltów (18,9%) oraz manifestowanie przynależności do subkultur młodzieżowych zdeklarowało (16,2%), co może prowadzić do konfliktów i napięć w szkole.

Większość respondentów (70,1%) deklaruje, że zapoznała się (82,5%) i że przestrzega (89,9%) zasady i obowiązki ucznia zawarte w Statucie szkoły, które dotyczą zachowania się ucznia na lekcji i przerwie. Używanie telefonu komórkowego na lekcji (67%) jest zdecydowanie najczęstszą przyczyną zakłócenia zajęć w szkole. Sięgania po telefon na lekcji może być spowodowane chęcią bycia w kontakcie ze znajomymi, graniem w gry lub oglądaniem filmów. Kolejnymi przykładami nieprawidłowych zachowań są: głośna rozmowa podczas lekcji (47,8%) i przeszkadzanie kolegom/koleżankom (24,3%). Te zachowania, mogą powodować zakłócanie toku lekcji i uniemożliwiać innym uczniom naukę. Do ściągania na sprawdzianie/pisemnej pracy przyznało się 41,7%. Jest to forma oszustwa, która może mieć negatywne konsekwencje dla oceny ucznia. Z kolei 38,3% uczniów deklaruje spóźnianie się na zajęcia (38,3%), które może być spowodowane problemami z organizacją czasu lub lenistwem. Na szczęście palenie papierosów (16,5%) i spożywanie alkoholu (10,4%) to zachowania mniej liczne w naszej szkole, ponieważ są szkodliwe dla zdrowia, a tym samym mogą mieć negatywny wpływ na wyniki w nauce.

Większość respondentów (66,4%) uważa, że nauczyciele podejmują działania mające na celu wyeliminowanie nieprzestrzegania norm społecznych. Najczęściej wybieraną odpowiedzią było „Raczej tak” (39,4%), a następnie „Tak” (37%). Oznacza to, że zdecydowana większość uczniów ma pozytywne wrażenia na temat zaangażowania nauczycieli w tworzenie pozytywnego klimatu w szkole. Najczęściej stosowane działania szkoły, które przyczyniają się do przestrzegania norm społecznych to: dyżury nauczycieli na przerwach (56,2%) i lekcje wychowawcze (47,4%). Mniej popularne są rozmowy indywidualne z wychowawcą (39,4%) i pedagogiem szkolnym (25,5%) i przeprowadzane przez niego warsztaty (21,2%). Wyniki ankiety wskazują, że ważne jest, aby szkoły stosowały zintegrowane podejście do edukacji społecznej, które obejmuje zarówno lekcje wychowawcze i rozmowy indywidualne, jak i dyżury nauczycieli, spektakle teatralne i inne formy aktywności. Należy pamiętać, że nie ma złotego środka na sukces w zakresie edukacji społecznej. To, co da-

wało efekty w jednej szkole, może nie przynosić ich w innej. Zatem szkoły powinny dostosowywać programy edukacyjne do specyficznych potrzeb swoich uczniów i społeczności

Wyniki ankiety pokazują, że nauczyciele stosują szeroki zakres reakcji na niewłaściwe zachowania uczniów. Najczęstszymi sposobami reagowania nauczycieli na niewłaściwe zachowania uczniów są: upomnienie ustne (76,3%) i pisemne (54,1%). Co świadczy, że nauczyciele starają się przede wszystkim rozwiązywać problemy z zachowaniem w sposób łagodny i pouczający. Inne często stosowane reakcje to: cena z zachowania (39,6%), rozmowy z rodzicami (34,1%) i dyscyplinujące rozmowy z wychowawcą i dyrektorem (33,3%). Owe zastosowania stosuje w bardziej poważnych przypadkach niewłaściwego zachowania albo gdy wcześniejsze sposoby nie przyniosły odpowiedniego skutku. Wyznaczanie kary (14,1%) jest stosunkowo rzadkim sposobem reakcji nauczyciela, gdyż preferują oni inne metody dyscyplinowania młodzieży.

Z danych można wywnioskować, że zdecydowana większość rodziców/opiekunów (74,5%) prowadzi z dziećmi rozmowy na temat obowiązujących norm społecznych a tylko 25,5% rodziców/opiekunów nie przeprowadza tego typu rozmów ze swoimi podopiecznymi.

Wyniki te są zadawalające, ponieważ rozmowy z dziećmi na temat norm społecznych są bardzo ważne dla ich prawidłowego rozwoju. Konwersacje te pomagają młodzieży zrozumieć, jak zachować się w różnych sytuacjach, jak szanować innych ludzi i jak przestrzegać zasad.

Kolejne pytanie w ankiecie dotyczyło skuteczności działań podejmowane przez nauczycieli związane z promowaniem właściwych postaw wśród uczniów. Działania nauczycieli w tym zakresie uważane są za skuteczną wśród 60,5% uczniów, a 23,4% uważa, że działania nie są dostatecznie skuteczne lub raczej nie są (16,1 %). Można wywnioskować, że nauczyciele skutecznie realizują swoje zadania w tym zakresie.

Zdecydowana większość respondentów (59,1%) uważa, że nauczyciele przestrzegają zasad savoir-vivre w szkole lub czasami tak (23,4%) a tylko 10,1%, że nie przestrzega w ogóle. Jest to pozytywny wynik, który świadczy o tym, że nauczyciele są dobrymi wzorcami dla swoich uczniów.

Z przeprowadzenia analizy drugiej części badań wynika, że większość uczniów nie ma problemu z podstawowymi zasady savoir-vivre w życiu poza szkolnym. 51,8 % młodzieży wiedziała, że zawsze przedstawiamy w sytuacji prywatnej mężczyzną kobiecie, młodszego starszemu, a w sytuacjach służbowych osobę niższą rangą osobie wyżej w hierarchii bez względu na wiek i płeć. Uczniowie wiedzą również (89,8%), że pierwszy dzień dobry, mówi

młodszy starszemu, a wchodzący - już obecnym a także, iż „najpierw pasażerowie wysiadają, a dopiero później wsiadają” (83,9%). Znaczna liczba uczniów (71,5%) przed zajęciem miejsca w autobusie czy tramwaju rozgląda się, czy nie ma osób, którym należy ustąpić miejsca. Większość ankietowanych młodzieży z technikum (77,4%) wykazuje się dużą świadomością i dbałością o komfort innych pasażerów w zatłoczonych tramwajach i autobusach. Zdejmują oni plecaki z pleców i trzymają je w ręku lub stawiają na podłodze, zwalniając tym samym miejsce siedzące dla innych osób. Ich zachowanie jest godne pochwały i świadczy o wysokiej kulturze osobistej. 11,7% - to mniejszość, która nie zdejmuje plecaków w żadnej sytuacji. Może to wynikać z niewiedzy na temat obowiązujących norm, braku empatii dla innych pasażerów lub po prostu z wygody. Należy edukować tę grupę, aby również stosowała się do zasad współżycia w zatłoczonych miejscach publicznych. 10,9% to osoby, które stawiają plecaki na wolne siedzenia i nie zdejmują ich nawet wtedy, gdy do pojazdu wsiadają kolejne osoby i brakuje miejsc siedzących. Takie zachowanie jest egoistyczne i utrudnia innym pasażerom podróż. Należy je zdecydowanie zwalczać tłumacząc, że zajmowanie miejsc siedzących przez plecaki jest nieodpowiednie i uniemożliwia innym komfortową podróż.

Należy być dumnym z naszej młodzieży, ponieważ przeważająca większość respondentów (84,7%) wie, że do teatru należy ubierać się elegancko lub odświętnie, traktując to jako wyraz szacunku dla sztuki, aktorów i pozostałych pracowników oraz jak należy zachować się podczas trwania spektaklu (89,1%) i w jaki sposób należy przechodzić w teatrze lub w kinie do swojego miejsca (73%), czyli zwracanie się twarzą do osób siedzących w rzędzie i poruszanie się tyłem do sceny lub ekranu Ponadto młodzież szkolna wie również, że na uroczystość należy przybyć o wyznaczonej godzinie a spóźnienie się o godzinę lub więcej jest nieakceptowalne. 68,6% respondentów wskazuje na tradycyjną zasadę, gdzie gospodarz wskazuje miejsca, a pierwszeństwo dawane jest gościom zagranicznym przed krajowymi oraz starszym przed młodszymi. Zdecydowana większość respondentów (85,4%) wie, że kość, pestkę lub trudny do pogryzienia kawałek mięsa należy delikatnie wyjąć na widelec lub łyżkę i położyć z boku talerza lub na talerzu przeznaczonym na odpadki.

Z trzema pytaniami respondenci mieli większy problem. Niewielka część uczniów (24,8%) znała prawidłową odpowiedź na pytanie „Kto pierwszy podaje rękę przy powitaniu” (odp. prawidłowa starszy młodszemu). 32,1% respondentów odpowiedziało prawidłowo na pytanie „Ile czasu należy czekać na gości, którzy się spóźniają” (do godziny) Większość respondentów (56,2%) uważa, że na spóźniających

się gości należy czekać maksymalnie pół godziny. 74,5% respondentów zdecydowanie odrzuca mówienie z pełnymi ustami. 16,1% respondentów dopuszcza mówienie z pełnymi ustami pod warunkiem zasłonięcia ust dłonią, a 9,5% akceptuje takie zachowanie tylko w gronie bliskich znajomych. Mlaskanie, siorbanie i bekanie są kategorycznie niepoprawne dla 81% respondentów, a 9,5% dopuszcza takie dźwięki tylko w wyjątkowych sytuacjach. Należy unikać napelniania talerza po brzegi (81%), nawet jeśli nie jesteśmy w stanie wszystkiego zjeść. 8,8% respondentów uważa, że potrawy na talerzu należy natychmiast wymieszać, aby uzyskać kolorowy efekt, nawet jeśli nie wszystkim odpowiada taki widok. Jest to kwestia indywidualnych preferencji. 81% respondentów preferuje nakładanie mniejszych porcji i sięganie do półmisek po więcej, jeśli jest taka potrzeba. Jest to rozsądne podejście, które pozwala uniknąć przejadania się i marnowania żywności. 83,2% respondentów uważa, że nie powinno się dzwonić przed 8:00 i po 22:00, chyba że sytuacja jest naprawdę wyjątkowa. Jest to zgodne z zasadami savoir-vivre'u i zapewnia innym osobom spokojny sen. 11,7% respondentów uważa, że nie powinno się dzwonić między śniadaniem a obiadem, a 8% - między obiadem a kolacją. Może to wynikać z chęci skupienia się na jedzeniu i spędzeniu czasu z rodziną. 7,3% respondentów twierdzi, że nigdy nie ma potrzeby wyłączenia telefonu. Może to oznaczać, że są oni cały czas dostępni i gotowi do kontaktu, co może być zarówno zaletą, jak i wadą. 5,8% respondentów uważa, że telefon należy wyłączyć tylko u dentystry. Jest to zgodne z zasadami etykiety zawodowej, które nakazują dentyście skupić się na pacjencie. 86,9% respondentów uważa, że telefon należy wyłączyć lub wyciszyć w sytuacjach, które wymagają skupienia lub mogą zostać zakłócone dźwiękiem telefonu, np. na pogrzebie, ślubie, podczas konferencji, na lekcji, w czasie spotkania, zebrania, w teatrze, kinie, na koncercie, w muzeum, restauracji itp. Jest to zgodne z zasadami savoir-vivre'u i pozwala na okazanie szacunku innym osobom.

Ankieta pokazuje, że młodzież technikum jest świadoma zasad savoir-vivre'u i dba o to, aby nie przeszkadzać innym swoim zachowaniem. Respondenci wykazują również rozsądek w kwestiach nakładania potraw i dbają o to, aby nie marnować żywności. Na podstawie wyników ankiety można sformułować kilka zaleceń, takich jak: promowanie zasad savoir-vivre'u wśród młodzieży, w tym zasad dotyczących korzystania z telefonów komórkowych i etykiety stołu, edukacja na temat zdrowego odżywiania i zapobiegania marnowaniu żywności czy przeprowadzenie dalszych badań nad nawykami i preferencjami młodzieży w zakresie korzystania z technologii i etykiety. W dzisiejszym świecie, gdzie smartfony towarzyszą nam na każdym kroku, zasady komunikacji nabie-

rają nowego wymiaru. Aby pomóc w nawigacji po labiryncie cyfrowej etykiety, w ankiecie umieściliśmy pytania, które ujawnią powszechne poglądy na savoir-vivre w kontekście SMS-ów, maili i innych form komunikacji elektronicznej. Zdecydowana większość ankietowanych (79,6%) słusznie uznaje, że udostępnianie numeru telefonu osoby trzeciej bez jej zgody jest nie do przyjęcia. Należy pamiętać, że numer telefonu to dane osobowe, a ich udostępnianie bez zgody właściciela może narazić go na spam, niepożądane telemarketing i inne nadużycia. Aż 83,2% respondentów opowiada się za poprawną polszczyzną w SMS-ach, bez błędów i literówek. Używanie poprawnego języka świadczy o szacunku dla odbiorcy i ułatwia zrozumienie przekazu. Chociaż drukowane litery (3,7%) i szyfr (13,1%) mogą mieć zastosowanie w niektórych sytuacjach, w większości przypadków należy dążyć do prostoty i przejrzystości. Oczekiwania co do czasu reakcji są zróżnicowane. 85,4% ankietowanych preferuje odpowiedź „jak najszybciej, ale wtedy, kiedy jest to możliwe”, co sugeruje elastyczność i zrozumienie dla różnych sytuacji. Opóźnienia do tygodnia (5,1%) lub miesiąca (9,5%) mogą być tolerowane w szczególnych przypadkach, jednak należy unikać nadmiernego przeciągania odpowiedzi. Bezpieczeństwo jest priorytetem! Zdecydowana większość respondentów (86,9%) słusznie uważa, że pisanie SMS-ów podczas jazdy samochodem lub idąc ulicą jest niebezpieczne i powinno być bezwzględnie unikane. Rozproszenie uwagi przez telefon może mieć tragiczne konsekwencje, dlatego należy zadbać o bezpieczeństwo swoje i innych. Rozpoczęcie oficjalnego maila do dorosłej kobiety słowem „Szanowna Pani” (83,9%) jest standardem savoir-vivre. Unikanie zwrotów nieformalnych, takich jak „Cześć” (8%) czy „Witam” (8%), buduje profesjonalny wizerunek i okazuje szacunek adresatce. Podobnie zakończenie maila słowami „Z poważaniem” (84,7%) jest bardziej odpowiednie niż „Narka” (8%) czy „Buziaczki” (7,3%).

Znajomość zasad savoir-vivre wciąż jest ważna w dzisiejszym świecie. Dzięki nim możemy budować pozytywne relacje z innymi ludźmi i sprawiać dobre wrażenie. Wyniki ankiety pokazują, że uczniowie w większości znają podstawowe zasady etykiety, jednak w niektórych kwestiach wciąż istnieje pole do poprawy. Pamiętajmy, że savoir-vivre to nie tylko sztywne reguły, ale również elastyczność i zdrowy rozsądek. W razie wątpliwości zawsze warto kierować się empatią i szacunkiem dla innych osób. Większość respondentów (87,6%) uważa, że na maila należy odpowiedzieć w ciągu 24 godzin, a w ostateczności w ciągu 48 godzin. Tylko 5,1% ankietowanych akceptuje 10-dniowy czas oczekiwania na odpowiedź, a 7,3% uważa go za zbyt długi. Zdecydowana większość respondentów (73,7%) uznaje żucie gumy podczas

rozmowy lub uroczystego spotkania za niegrzeczne. Tylko 16,1% ankietowanych nie widzi w tym problemu, a 10,2% dopuszcza żucie gumy pod warunkiem, że nie rozmawiamy z innymi osobami. W sytuacji, gdy ktoś ma problem z wejściem do windy, większość respondentów (82,5%) zadeklarowała chęć pomocy. Niestety 8,8% ankietowanych stwierdziło, że udało by się nic nie widzieć, a taka sama liczba (8,8%) zasugerowała, że należy poprosić osobę o skorzystanie ze schodów. Najbardziej kulturalnym sposobem na przywołanie kelnera do stolika jest nawiązanie kontaktu wzrokowego i skinienie głową (78,8%). Pstrykanie palcami (11,7%) i głośne wołanie z machającą ręką (9,5%) zostały uznane za mniej eleganckie gesty.

Podsumowując wyniki ankiety, można stwierdzić, że uczniowie Zespołu Szkół Budowlanych w Inowrocławiu przestrzegają norm społecznych i zasad savoir-vivre, a szkoła i nauczyciele podejmują działania mające na celu promowanie tych norm. Należy być świadomym, że istnieje potrzeba dalszego wzmacniania działań w tym zakresie, np. poprzez zwiększenie liczby zajęć poświęconych tematyce savoir-vivre i etykiety, a także poprzez bardziej konsekwentne reagowanie na niewłaściwe zachowania uczniów. Savoir-vivre i kultura osobista są ważnymi elementami życia społecznego młodych ludzi. Znajomość norm społecznych i zasad savoir-vivre pozwala młodzieży na budowanie pozytywnych relacji z innymi ludźmi i na odnoszenie sukcesów w życiu zawodowym i prywatnym. Szkoła odgrywa ważną rolę w kształtowaniu postaw uczniów i w promowaniu wartości, takich jak: szacunek, życzliwość i tolerancja. Aby lepiej zrozumieć powody nieprzestrzegania estetyki wyglądu przez uczniów, należy przeprowadzić dalsze badania, które powinny obejmować wywiady z uczniami, nauczycielami i rodzicami. Dobrym pomysłem wydaje się przeprowadzenie kampanii informacyjnej w celu podniesienia świadomości uczniów na temat zasad dotyczących estetyki wyglądu. Należy pamiętać, że powinniśmy włączyć w nią nie tylko uczniów, nauczycieli, ale także rodziców i opiekunów prawnych. Należałoby również wzmocnić egzekwowanie zasad dotyczących estetyki wyglądu i jasno określić konsekwencje nieprzestrzegania zasad.

Wyniki badania wskazują jednoznacznie, że dom rodzinny, dziadkowie, szkoła i Internet to cztery najważniejsze źródła wiedzy o savoir-vivre dla uczniów. Ważne jest, aby uczniowie czerpali wiedzę z różnych źródeł i krytycznie oceniali informacje, które do nich trafiają.

Niepokojący jest fakt, że część uczniów często posługuje się wulgaryzmami zarówno w szkole, jak i poza nią. Potrzeba dalszych działań edukacyjnych w zakresie kultury osobistej i języka, aby promować pozytywne wzorce wśród młodzieży. Chociaż zasady savoir-vivre mogą wydawać się skomplikowane, w rze-

czywistości są one proste do opanowania i stosowania w codziennym życiu, bo opierają się na prostym fundamencie: szacunku i życzliwości dla innych. Ważne jest, aby dostosować swoje zachowanie do panujących zwyczajów. Znajomość zasad savoir-vivre to nie tylko kwestia dobrych manier, ale również wyraz szacunku dla innych osób. Stosowanie się do zasad savoir-vivre może poprawić jakość naszego życia i ułatwić nam osiąganie sukcesów w różnych dziedzinach. Savoir-vivre i kultura osobista to ważne elementy życia społecznego, które kształtują relacje między ludźmi i wpływają na odbiór jednostki. Wyniki ankiety pokazują, że większość uczniów zna i stara się stosować zasady savoir-vivre oraz przestrzegać norm etycznych. Jest to pozytywny trend, który wskazuje na to, że uczniowie zdają sobie sprawę z ważności tych wartości. Należy jednak nadal prowadzić działania edukacyjne w tym zakresie, aby uświadamiać uczniom znaczenie savoir-vivre i norm etycznych oraz pomagać im w ich stosowaniu na co dzień. Badanie przeprowadzone w Zespole Szkół Budowlanych w Inowrocławiu pokazuje, że wśród młodzieży istnieje potrzeba zwiększenia świadomości na temat tych wartości i promowania pozytywnych wzorców zachowania.

Źródła informacji:

Książki:

- Gutowska L., „Nowy savoir-vivre”, Wydawnictwo Veda, Warszawa 2004.
- Kamińska-Radomska I., „Kultura biznesu Normy i Formy”, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2017.
- Kasdepke G., „Bon czy ton. Savoir – vivre dla dzieci”, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2018.
- Rozenek-Majdan M., „Perfekcyjne maniery”, Wydawnictwo Pascal, Warszawa 2019.
- Sawicka E., „Savoir – vivre Podręcznik dobrych manier”, Wydawnictwo Park, Bielsko-Biała 2006.

Strony internetowe:

- <https://akademiarodziny.wzp.pl/help/pomoc-psychologiczna/>
- <https://eventis.pl/artykul/zasady-savoir-vivre-przy-stole-w-pracy-w-biznesie-id36>
- <https://poradnikprzedsiebiorcy.pl/-savoir-vivre-w-zyciu-codziennym>
- <https://www.dobrewychowanie.pl/>
- <https://www.empik.com/savoir-vivre-czyli-jak-ulatwic-sobie-zycie-woclaw-wojciech.p1131682813.ksiazka-p>
- <https://pl.wikipedia.org/wiki/Savoir-vivre>
- <http://www.savoir-vivre.com.pl/>

Artykuły:

- Nikodesmki M., National Geographic „Savoir vivre, czyli sztuka życia”, 2019.

Ankieta:

- Szymańska A., Dybicz J., Ankieta własna online przeprowadzona wśród uczniów Zespołu Szkół Budowlanych w Inowrocławiu, 2023/20204.

dr Jakub Osiński

Zespół Szkół Muzycznych im. Karola Szymanowskiego w Toruniu
Polski Uniwersytet na Obczyźnie im. Ignacego Jana Paderewskiego w Londynie

Etykieta językowa a egzaminacyjne formy wypowiedzi

„Drogi Czytelniku!”, a może jednak „Drogi czytelniku!”? – przed takim dylematem stanąłby zapewne niejeden uczeń szkoły podstawowej. Choć przestrzeganie konwencyjnych zasad ortograficznych dotyczących użycia wielkiej litery w nazwach osób, do których się zwracamy, jest tylko wyimkiem ze zdecydowanie obszerniejszego zagadnienia – etykiety (grzeczności) językowej¹ – jest ono zarazem jedyną umiejętnością z tego zakresu weryfikowaną na egzaminie ósmoklasisty. Umiejętnością, dodać należy, z której opanowaniem uczniowie już dziś mają niemało problemów, a w następnych latach mogą ich mieć jeszcze więcej.

NAJCZĘSTSZE BŁĘDY UCZNIÓW

Jak wynika ze sprawozdań opracowanych przez CKE, zdecydowanej większości uczniów klas ósmych zredagowanie krótkiej formy wypowiedzi poprawnej pod względem językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym sprawia poważne kłopoty (zob. tab.). Nie wiemy, co prawda, jaka część tych błędów wiąże się z naruszeniem ortograficznych zasad grzeczności językowej, jednak usterki tego typu niemalże co roku są wymieniane w opracowaniach CKE:

- „Najczęściej popełniane błędy ortograficzne dotyczyły [...] pisowni form grzecznościowych, np. *Zapraszam cię na spektakl w mojej szkole*”²
- „Uczniowie najczęściej łamali reguły ortograficzne dotyczące: form adresatywnych, czyli zawierających bezpośredni zwrot do adresata, rzeczowników i za-

imków, np. *Drodzy koledzy i koleżanki, chciałbym was zaprosić na spotkanie pt. „Poznajemy filozofię”. Może akurat cię to zaciekawi i będziesz chciał dołączyć do naszego koła*”³

- „Uczniowie najczęściej łamali reguły ortograficzne dotyczące pisowni: form adresatywnych, czyli rzeczowników i zaimków będących bezpośrednim zwrotem do adresata”⁴

- „Wśród najczęściej popełnianych błędów należy wskazać: błędy ortograficzne dotyczące pisowni zaimków w funkcji adresatywnej (*Zapraszam Cię wraz z twoimi przyjaciółmi*), zwrotów grzecznościowych (*Szanowni państwo, Drodzy koledzy*)”⁵.

O podobnych uchybieniach nie ma mowy wyłącznie w sprawozdaniu dotyczącym egzaminu przeprowadzonego w 2020 r. Dlaczego? Odpowiedź może wydawać się prozaiczna: był to jedyny rok, w którym uczeń był proszony o zredagowanie nie zaproszenia, lecz ogłoszenia, a więc tekstu niewymagającego użycia form adresatywnych.

Rok	2019	2020	2021	2022	2023
Forma wypowiedzi	zaproszenie	ogłoszenie	zaproszenie	zaproszenie	zaproszenie
Poziom wykonania	b.d	28%	32%	40%	32%

Tabela. Porównanie poziomu wykonania zadań polegających na zredagowaniu krótkiej formy użytkowej na egzaminie ósmoklasisty w latach 2019–2023 (oprac. własne)

1. Zainteresowani tematem mogą sięgnąć po prace Małgorzaty Marcjanik, np. *Grzeczność w komunikacji językowej* (Warszawa 2008).

2. Osiągnięcia uczniów kończących VIII klasę szkoły podstawowej. Sprawozdanie za rok 2019, s. 21, online: CKE, https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_OSMOKLASISTY/Informacje_o_wynikach/2019/sprawozdania/egzamin%20osmoklasisty_j%C4%99zyk%20polski_sprawozdanie%202019.pdf, dostęp: 20.04.2024.

3. Osiągnięcia uczniów kończących VIII klasę szkoły podstawowej. Sprawozdanie za rok 2021, s. 32, online: CKE, https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_OSMOKLASISTY/Informacje_o_wynikach/2021/sprawozdanie/EO_j%C4%99zyk_polski_sprawozdanie_2021.pdf, publikacja: 17 września 2021, dostęp: 20.04.2024.

4. Osiągnięcia uczniów kończących VIII klasę szkoły podstawowej. Sprawozdanie za rok 2022, s. 34, online: CKE, https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_OSMOKLASISTY/Informacje_o_wynikach/2022/sprawozdanie/EO_j%C4%99zyk%20polski_sprawozdanie_2022.pdf, publikacja: 19 września 2022, dostęp: 20.04.2024.

5. Osiągnięcia uczniów kończących VIII klasę szkoły podstawowej. Sprawozdanie za rok 2023, s. 35, online: CKE, https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_OSMOKLASISTY/Informacje_o_wynikach/2023/sprawozdanie/EO_jezyk%20polski_sprawozdanie_2023.pdf, publikacja: 19 września 2023, dostęp: 20.04.2024.

W POSZUKIWANIU PRZYCZYN

Powody uczniowskich trudności trudno jednoznacznie wskazać. Z pewnością ma na nie wpływ rozpowszechnienie nieoficjalnej komunikacji elektronicznej, w której zasady ortograficzne wynikające z etykiety językowej po prostu zdają się nie obowiązywać (tzw. język zapisany). Nie bez znaczenia jest także wszechobecność angielszczyzny, w której choćby pisownia zaimków osobowych rządzi się zupełnie innymi prawami⁶. W końcu i obcość, niecodziennosc form wypowiedzi pojawiających się na egzaminie (ilu uczniów kiedykolwiek będzie miało w życiu okazję napisać ogłoszenie albo zaproszenie zgodne z wymaganiami?) nie jest tu pozbawiona znaczenia.

Równie ważne jest jednak i to, że pisownią wyrazów wielką literą ze względów grzecznościowych nie rządzą precyzyjne, jasne dla uczniów zasady. Przypomnijmy:

Użycie wielkiej litery ze względów uczuciowych i grzecznościowych jest indywidualną sprawą piszącego. Przepisy ortograficzne pozostawiają w tym wypadku dużą swobodę piszącemu, ponieważ użycie wielkiej litery jest wyrazem jego postawy uczuciowej (np. szacunku, miłości, przyjaźni) w stosunku do osób, do których pisze, lub w stosunku do tego, o czym pisze⁷.

Co prawda, inaczej rzecz ma się w wypadku takich form wypowiedzi, jak list, podanie czy zaproszenie:

Wielką literą piszemy nazwy osób, do których się zwracamy w listach prywatnych i oficjalnych oraz urzędowych podaniach, a także nazwy osób bliskich adresatowi lub piszącemu. Pisownia wielką literą obejmuje również przymiotniki i zaimki, które się odnoszą do tych nazw osób. Nazwy osób trzecich, jeśli te osoby są bliskie nam lub osobie, do której się zwracamy, także możemy wyróżnić wielką literą⁸.

Są jednak i takie formy wypowiedzi, w wypadku których użycie wielkiej bądź małej litery jest dyskusyjne. Dobrymi przykładami są wywiad oraz przemówienie. W wypadku wywiadu zakładamy, że mamy do czynienia z zapisem rozmowy, która odbyła się „na żywo”, zatem pisownia zwrotów typu: *pani, pan, ty* wielką literą wydaje się pozbawiona sensu (nie wskazują na adresata tej wypowiedzi). Podobnie rzecz ma się w drugim wypadku, a więc w kontekście przemówienia, które *ex definitione* jest przeznaczone do

wyłoszenia (a więc formalni adresaci tych zwrotów i tak ich nie zobaczą).

Tego typu trudności mają zresztą uczniowie już dziś, gdy redagują, np. dialogi w opowiadaniach twórczych – niejednokroć zdarza im się, zapewne mechanicznie, zapisywać w nich zaimki osobowe wielką literą.

EGZAMINACYJNE FORMY WYPOWIEDZI

Od uczniów przystępujących do egzaminu ósmoklasisty w roku szkolnym 2024/2025 (i w następnych latach) oczekiwana będzie wiedza określona nie w wymaganiach egzaminacyjnych, lecz w podstawie programowej – i to z zarówno z zakresu klas VII i VIII (jak do roku 2019), jak i IV, V i VI. Wiąże się to m.in. z możliwością pojawienia się w arkuszu egzaminacyjnym form użytkowych i dłuższych form wypowiedzi innych niż ogłoszenie, zaproszenie, rozprawka czy opowiadanie. W 2025 roku zdający może stanąć przed wyzwaniem zredagowania, np.: listu, dedykacji, zaproszenia, podziękowania, życzeń, e-maila, recenzji, listu motywacyjnego, przemówienia albo wywiadu.

Wiele z wymienionych form wymaga stosowania zasad grzeczności językowej, które już dziś bywają dla uczniów kłopotliwe. Jeśli opanowanie etykiety językowej sprawiało uczniom problem dotychczas, gdy wymagano od nich znajomości *de facto* jednej form wypowiedzi (zaproszenia), w której miała ona zastosowanie, możemy sobie z łatwością wyobrazić, jaka będzie skala tego zjawiska, gdy tych form będzie do przyswojenia więcej.

JAK UCZYĆ?

Zasadnicze pytanie, do którego dochodzimy, brzmi zatem: jak uczyć? Dodajmy: jak uczyć uczniów, którzy już dziś mają problemy z opanowaniem zasad grzeczności językowej przejawiającej się w pisowni wielką literą (o czym doskonale świadczą przywołane sprawozdania z egzaminów ósmoklasisty)? Jest to niemały dylemat, gdyż – jak sądzę – w polonistach ścierają się dwa sprzeczne przekonania: o konieczności przyswojenia przez uczniów elementarnych zasad językowej etykiety oraz o tym, że złamanie jej reguł jest przewinieniem mniej istotnym – rzecz jasna tylko w porównaniu z innymi popełnianymi przez nich błędami ortograficznymi czy zwłaszcza językowymi, które nierzadko uniemożliwiają skuteczną komunikację.

Na tak postawione pytanie można odpowiedzieć bodaj tylko w jeden sposób: uczyć! Wykładać zasady, rozwijać sprawność językową, a przy okazji uświadamiać, że polszczyzną rządzą inne zasady niż angielszczyzną i że wstydem nie jest stosowanie zasad grzeczności językowej także w komunikacji elektronicznej, nawet wbrew swoście pojętej netykiecie młodzieży.

6. Jest to zapewne również przyczyna nadużywania przez uczniów pisowni wielką literą w tytułach lektur – równie powszechnego błędu w pracach egzaminacyjnych.

7. Zasady pisowni i interpunkcji. Wielkie i małe litery. Zasady użycia, online: PWN, <https://sjp.pwn.pl/zasady/Zasady-uzycia;629418.html>, dostęp: 20.04.2024.

8. Zasady pisowni i interpunkcji. Wielkie i małe litery. Nazwy osób, do których się zwracamy w listach, podaniach, online: PWN, <https://sjp.pwn.pl/zasady/Nazwy-osob-do-ktorych-sie-zwracamy-w-listach-podaniach;629419.html>, dostęp: 20.04.2024.

Jolanta Nadolna

Szkoła Podstawowa nr 31 z Oddziałami Sportowymi i Mistrzostwa Sportowego w Bydgoszczy

Dobre maniery łamią bariery, czyli szkolny savoir-vivre

*Jesteśmy tym, co nieustannie robimy.
Doskonałość nie jest więc działaniem - jest nawykiem.*
Arystoteles

*pamięci Bożeny - przyjaciółki
i współautorki programu*

„Dobre maniery, łamią bariery” to tytuł programu edukacyjno-wychowawczego, który przez osiem lat towarzyszył uczniom klas 4-8 w naszej szkole. Pomyśl, tak banalnie, „urodził się” z obserwacji szkolnego życia na holach, podczas uroczystości szkolnych, na lekcjach, treningach. Doszliśmy do wniosku, że w pędzie codzienności nieustannie brakuje czasu na to, co ważne, na relacje międzyludzkie, na wzajemnością życzliwość i koniecznie na UŚMIECH. Realizowaliśmy go z nadzieją, że dzięki zdobytej wiedzy młodzi ludzie z większym szacunkiem zaczną traktować siebie i innych. Każda edycja miała swój temat przewodni:

- Grzeczność na co dzień
- Kulturalni zawsze..... w szkole, w domu i na ulicy
- Przyłapani na dobrym zachowaniu
- Wypada wiedzieć, co wypada
- Kultura i szacunek tworzą mój dobry wizerunek
- Z kulturą za pan brat
- Savoir – vivre – nic nie kosztuje... a jest bezcenny
- Człowiek nie jest aniołem, ale winien być istotą kulturalną.

Głównym założeniem programu było kształtowanie postaw kulturalnego stylu bycia w różnych sytuacjach, zarówno w szkole, jak i poza nią. Natomiast cele szczegółowe dotyczyły:

- uczenia właściwego zachowania w grupie rówieśniczej
- kształcenia umiejętności kulturalnego uczestnictwa w rozmowie podczas zajęć lekcyjnych i w czasie przerw
- dążenia do posługiwania się zwrotami grzecznościowymi na co dzień
- właściwego doboru stroju w zależności od okoliczności
- wdrażania do kulturalnego zachowania się przy stole
- zmniejszenia ilości konfliktów w grupie.

Oczekiwane rezultaty:

Uczeń:

1. Szanuje wartości takie jak: dobro, prawda, uczciwość, życzliwość, wyrozumiałość.
2. Dostrzega i rozumie potrzeby innych.
3. Przestrzega zasad zgodnego współdziałania w grupie.
4. Potrafi kulturalnie zwracać się do innych.
5. Potrafi nazywać, wyrażać i kontrolować swoje emocje.
6. Ma poczucie własnej wartości, wiary we własne siły, możliwości i umiejętności.
7. Wyraża swoje uczucia i potrzeby, a także dostrzega je u innych.
8. Potrafi prawidłowo i kulturalnie zachowywać się w miejscach publicznych.
9. Dbą o piękno języka ojczystego.

Zagadnienia związane z realizacją programu:

1. Życzliwość w kontaktach międzyludzkich: zasady stosowania słów: dzień dobry, do widzenia, proszę, przepraszam, dziękuję.
2. Kultura w szkole: uczenie odpowiedniego zachowania wobec osób starszych, nauczycieli, pracowników szkoły, podczas lekcji, na przerwie, w stosunku do koleżanek, kolegów.
3. Kultura spożywania posiłków: zachowanie w stołówce szkolnej.
4. Mój wygląd świadczy o mnie: stosowny strój na różne okazje – uroczystości szkolne, zawody sportowe.
5. Kultura w miejscach publicznych: wyjścia do kina, muzeum, filharmonii, teatru,
6. Piękno mowy polskiej: dbanie o piękno języka ojczystego, konkursy: recytatorskie i pięknego czytania, gazetki i plakaty zawierające przysłowia, aforyzmy oraz cytaty propagujące używanie pięknej polszczyzny.

Konkursy literackie, recytatorskie, plastyczne oraz umiejętnościowe stanowiły znaczący element pod-

czas realizacji programu.

Uczniowie najchętniej uczestniczyli między innymi w takich przedsięwzięciach, jak:

- „Kodeks kulturalnego ucznia” - konkurs klasowy, którego celem było przygotowanie zasad obowiązujących uczniów w szkole i poza nią każdego dnia
- Bądź kulturalny i... poetycko spójrz na otaczającą rzeczywistość - moja fraszka i limeryk - konkurs literacki
- Jak pięknie nakryć stół z okazji Świąt Wielkanocnych? Jak pięknie nakryć stół z okazji Świąt Bożego Narodzenia? - umiejętnościowy konkurs dla zespołów (przewodniczący jury: szef szkolnej kuchni brał pod uwagę estetykę nakrycia stołu, poprawność ułożenia sztuczków, pomysłowe rozwiązania i samodzielność wykonania świątecznych dekoracji).
- „Savoir-vivre w poezji”, czyli kultura i dobre maniere widziane oczyma polskich poetów - konkurs recytatorski
- Kulturalni zawsze... w szkole, w domu i na ulicy – konkurs plastyczny
- Stroje na różne okazje - konkurs umiejętnościowy - filmiki oraz prezentacje multimedialne o tym, jak należy wyglądać np. podczas uroczystości szkolnych i rodzinnych, zawodów sportowych, spotkań z rówieśnikami czy na co dzień w szkole
- „Jak cię widzą, tak cię piszą” - konkurs wiedzy SZKOLNY MISTRZ SAVOIR-VIVRE dla osób będących za pan brat z dobrymi manierami.

Aleksandra Jach, Angelika Pawlicka

Zespół Szkół w Łabiszynie

Każdego dnia lepszym się staję, bo znam dobre obyczaje!

W dzisiejszym dynamicznie rozwijającym się środowisku edukacyjnym umiejętność właściwego zachowania się, szacunku wobec innych oraz świadomość norm społecznych odgrywają istotną rolę w formowaniu osobowości młodego pokolenia. Kiedy tempo życia staje się coraz szybsze, a technologia coraz bardziej dominuje nasze życie, ważne jest, aby pamiętać o fundamentalnych wartościach i umiejętnościach, takich jak kultura osobista i szacunek dla innych. Wychodząc naprzeciw tym potrzebom,

Podczas realizacji programu uczniowie uczestniczyli między innymi w warsztatach: „Językowy savoir-vivre. O grzecznych i niegrzecznych zachowaniach językowych”, które przygotowała Poradnia Języka Polskiego w Pałacu Młodzieży, ponieważ cytując za A. Rudnickim: „Człowiek nie jest aniołem, ale winien być istotą kulturalną.”

Sformułowanie „Dobre maniere, łamią bariery” stało się wśród uczniów dość popularne, czyli ku naszej radości zostało zapamiętane. Jestem przekonana, że młodzi ludzie, którzy brali udział w przedsięwzięciach związanych z szeroko rozumianymi zasadami savoir-vivre, dobrze się bawili, na dowód fragment wiersza pt. „Radosny optymizm” napisany przez Mikołaja, mojego ucznia:

Być szczęśliwym - wielka sztuka.

Jeszcze większa - radość dawać.

Do snu tulić, do łez bawić.

Optymizmem nas napawać.

W czterowersowej zwrotce,

częstochofskie zakłęk rymy,

by dorosli oraz dzieci

poznać mogli moc maksymy.

Na koniec... cytując z przyjemnością Emersona, WARTO ZAWSZE pamiętać, że: „**Grzeczność jest jak poduszka powietrzna: niby nic w niej nie ma, a jednak z nią wygodnie.**”

podjęliśmy się realizacji szeregu przedsięwzięć, które wspierają rozwój społeczny i emocjonalny uczniów oraz pozwalają poprzez praktyczne działanie, rozwijać umiejętności interpersonalne oraz poznawać zasady *savoir-vivre*.

GAZETKI ŚCIENNE

Zaczęliśmy od gazetek ściennych, które okazały się być nieocenioną pomocą w propagowaniu *savoir-vivre*. W miejscach najczęściej uczęszczanych (hol, biblioteka, świetlica) powstały wspaniałe tablice za-

wierające hasła, fragmenty utworów z książki autorstwa Agnieszki Frączek *Dobre obyczaje, czyli w lekkim tonie o bon tonie*, co dodatkowo stało się doskonałym narzędziem promocji czytelnictwa wśród najmłodszych uczniów naszej placówki. Opatrzony kolorowymi, zabawnymi ilustracjami przyciągały uwagę i zachęcały do naśladowania pozytywnych zachowań. Ponadto dzieci, zachęcane przez nauczycieli bibliotekarzy, stworzyły plakaty popularyzujące stosowanie zasad etykiety, które potem ozdobiły drzwi szkolnej biblioteki. To na pozór proste narzędzie stało się niezwykle użytecznym wykładnikiem wartości i norm obowiązujących w naszej społeczności szkolnej.

WYSTAWKA KSIĄŻEK

Kolejnym działaniem wspierającym edukację *savoir-vivre* było stworzenie miniwystawy książek o dobrym wychowaniu, w skład której weszły: *Dobre obyczaje, czyli w lekkim tonie o bon tonie* autorstwa Agnieszki Frączek, *Bon czy ton. Savoir-vivre dla dzieci* autorstwa Grzegorza Kasdepki, *Dobre wychowanie wierszem* autorstwa Izabeli Jędraszek, *Dobre wychowanie wierszem* autorstwa Bożeny Piergi, *Wolność Tomku w swoim domku, czyli savoir vivre dla najmłodszych* autorstwa Agnieszki Nożyńskiej-Demianiuk, *Ale plama, czyli dobre maniery i domowe afery* autorstwa Zofii Staniszewskiej, *Dobre maniery: w domu, na przyjęciu, w szkole* autorstwa Jarosława Górskiego oraz *Dobre maniery, czyli savoir vivre dla dzieci* autorstwa Joanny Krzyżanek. Wymienione pozycje książkowe zawierają ważne przesłania wyrażone w sposób atrakcyjny, zrozumiały i przystępny dla najmłodszych czytelników. I tym razem promocja czytelnictwa stała się wartością dodaną do naszego przedsięwzięcia związanego z popularyzacją idei związanych z etykietą. Niezmiernie cieszy więc fakt, że dziecięca literatura nie tylko bawi, ale uczy i inspiruje, stając się tym samym inwestycją w edukację i wychowanie małych czytelników.

ZAJĘCIA CZYTELNICZE

Czytanie to świetny sposób na spędzanie wolnego czasu, relaks czy rozrywkę, ale też wspieranie wszechstronnego rozwoju dziecka zarówno pod względem społecznym, jak i emocjonalnym. W zajęciach czytelniczych, podczas których uczniowie mieli okazję wysłuchać fragmentów książek *Dobre obyczaje, czyli w lekkim tonie o bon tonie* autorstwa Agnieszki Frączek oraz *Dobre wychowanie wierszem* autorstwa Bożeny Piergi, nasi podopieczni dowiedzieli się, jak zachowywać się w różnych sytuacjach społecznych, lepiej zrozumieć perspektywę innych osób. Lekcje te

były też doskonałą okazją do kształtowania empatii. Głęboko wierzymy, że spotkania te nie tylko dostarczyły wiedzy i radości, ale skłoniły naszych uczniów do refleksji nad własnymi postawami.

INNOWACJA PEDAGOGICZNA Z KULTURĄ PRZY STOLE I NIE TYLKO

Podczas zajęć etyki w naszej szkole wdrożona została innowacja pedagogiczna *Z kulturą przy stole i nie tylko*. Zamiast tradycyjnych lekcji uczniowie przyswajają zasady kultury osobistej, grzeczności i bon tonu. Jednakże to, co wyróżnia tę innowację, to sposób, w jaki zasady są wprowadzane - poprzez praktykę i interaktywne doświadczenia. Podczas zajęć z etyki uczniowie są zaangażowani w różnorodne aktywności, które mają na celu rozwijanie umiejętności komunikacyjnych, empatii oraz szacunku dla innych. Jednym z głównych elementów tych zajęć są symulacje, podczas których wychowankowie uczą się zasad zachowania przy stole, od grzeczności przy jedzeniu po rozmowy towarzyskie. Jest to również okazja, aby omówić szersze kwestie dotyczące szacunku dla innych, tolerancji oraz rozwiązywania konfliktów w sposób pokojowy. Poprzez różnorodne scenariusze i gry uczniowie uczą się rozumieć punkt widzenia innych osób i szanować różnice. Innowacyjna metoda *Z kulturą przy stole i nie tylko* na zajęciach z etyki dla klas I-III pozwala integrować naukę podstawowych wartości i umiejętności społecznych w codzienne zajęcia szkolne. Ta inicjatywa nie tylko pomaga uczniom rozwijać się jako jednostkom, ale także kształtuje ich charakter i przygotowuje do życia w społeczeństwie.

SAVOIR-VIVRE PODCZAS ZAJĘĆ EDUKACYJNYCH W KLASIE 3A

W erze, gdzie szybkie tempo życia i technologia zdają się dominować, wartość kultury osobistej i szacunku dla innych czasem schodzi na drugi plan. Jednakże w klasie 3a Szkoły Podstawowej w Łabiszy-

nie uczniowie uczą się, że dobre maniery są równie ważne jak umiejętność czytania czy liczenia. Nauka etykiety to nie tylko kwestia dobrego wychowania, ale również umiejętność radzenia sobie w różnych sytuacjach społecznych. Naszym pragnieniem jest, aby uczniowie byli pewni siebie i komfortowo czuli się w towarzystwie innych ludzi. Zajęcia prowadzone w klasie 3a obejmują naukę zasad grzeczności, *savoir-vivre* przy stole, kultury osobistej w relacjach społecznych, jak również umiejętności komunikacyjnych i prezentacyjnych. Uczniowie uczą się, jak być uprzejmymi wobec siebie nawzajem, jak radzić sobie z konfliktami oraz jak właściwie się przedstawiać i rozmawiać z innymi. Biorą również udział w symulacjach sytuacji społecznych, od udawania rozmów przy herbacie po scenki rodzinne. Uczniowie mają więc okazję do eksperymentowania z różnymi zachowaniami i reakcjami. Częstym elementem podczas zajęć w klasie 3a jest oglądanie filmów edukacyjnych ukazujących *bon ton* w szkole, w innych miejscach publicznych, takich jak np. kino czy teatr. Filmy te oraz własne doświadczenia są często inspiracją do wprowadzenia rozmów na temat roli dobrych manier w naszym życiu.

RADA SZKOLENIOWA DLA NAUCZYCIELI

W kwietniu 2024 roku w naszej szkole odbyła się specjalna rada szkoleniowa dla nauczycieli, na której omawiano zasady *etykiety w pracy*. Szkolenie, zorganizowane przez Zespół Szkół w Łabiszynie zgromadziło nauczycieli różnych specjalności i poziomów nauczania. Celem spotkania było nie tylko przekazanie wiedzy na temat zasad etykiety, ale także omówienie sposobów, które pozwalają włączyć te zasady do codziennej pracy z uczniami. Prowadząca szkolenie, ekspertka w dziedzinie etykiety, podkreślała znaczenie kultury osobistej w edukacji. Zorganizowana rada szkoleniowa to doskonały przykład zaangażowania placówki w podnoszenie jakości pracy szkoły.

TEST ZNAJOMOŚCI ZASAD SAVOIR-VIVRE

Ostatnim elementem szeregu naszych działań było stworzenie zestawu pytań, które mogą pomóc dzieciom zrozumieć, wdrożyć zasady etykiety obowiązującej w sytuacjach życia codziennego czy wreszcie sprawdzić zdobytą wcześniej wiedzę. Pytania zawarte w teście sformułowane zostały prostym, zrozumiałym językiem i poruszają różne aspekty stosowania dobrych manier w sytuacjach życiowych, np. zachowanie w miejscach publicznych, *savoir-vivre* przy stole, szacunek wobec osób starszych. Przygotowane materiały zostały udostępnione wychowawcom klas I-III szkoły podstawowej i mogą stanowić wstęp do dalszych rozważań na tematy związane z *bon tonem*. (zał. nr 1.)

W dzisiejszym świecie, w którym reguły zachowań stają się coraz bardziej elastyczne, a wręcz nie-

rzadko nieobecne, warto w sposób szczególnie pochylić się nad realizacją tematyki związanej z *savoir-vivre* w pracy z najmłodszymi. Jesteśmy przekonane, że opisane działania są doskonałymi narzędziami w procesie kształtowania taktownego, kulturalnego zachowania wśród naszych uczniów. Wyrażamy głęboką nadzieję, że pomogły one w nieskomplikowany sposób zrozumieć reguły etykiety. Edukacja *savoir-vivre* w naszej szkole skupia się na doskonaleniu umiejętności komunikacyjnych, w tym zarówno mówienia i słuchania, budowaniu więzi społecznych. Nie ograniczamy się jednak wyłącznie do teorii - nasi uczniowie mają okazję praktycznie i efektywnie wdrażać zdobytą wiedzę, grając w gry edukacyjne, biorąc udział w zabawach edukacyjnych, podczas odgrywania ról w symulacjach konkretnych sytuacji czy biorąc udział w spotkaniach z cyklu *Z kulturą przy stole*. Z naszych doświadczeń wynika, że realizacja zadań z zakresu tej tematyki nie wymaga skomplikowanego warsztatu, wystarczają chęci i proste narzędzia, którymi z pewnością dysponuje każda placówka. Wspólnie możemy stworzyć środowisko sprzyjające rozwojowi osobistemu i społecznemu młodych pokoleń.

Załącznik nr 1

***Każdego dnia lepszym się staję, bo znam dobre obyczaje!* – test sprawdzający znajomość zasad *savoir-vivre* dla klas I - III szkoły podstawowej**

Rozwiąż poniższy test, zaznaczając JEDNĄ poprawną odpowiedź.

Powodzenia ☺

1. **Kto pierwszy mówi: *Dzień dobry*?**
 - a. uczeń nauczycielowi,
 - b. nauczyciel uczniowi.
2. **W jaki sposób wręczamy bukiet?**
 - a. kwiatami do góry,
 - b. kwiatami w dół.
3. **Kiedy rozpakowujemy otrzymane prezenty?**
 - a. po wyjściu gości,
 - b. przy gościach.
4. **W jaki sposób należy ubrać się do teatru?**
 - a. można przyjść w stroju codziennym, np. w dresie,
 - b. należy włożyć strój wizytowy, np. koszulę, sukienkę.
5. **Czy w kinie można jeść i pić?**
 - a. nie,
 - b. tak.
6. **W jaki sposób należy ułożyć sztucce do posiłku?**
 - a. widelec po lewej, nóż i łyżka po prawej stronie,
 - b. widelec po prawej, nóż i łyżka po lewej stronie.
7. **Ile minut możemy spóźnić się na umówione spotkanie?**
 - a. dopuszczalne są dwie godziny spóźnienia,

- b. powinniśmy być punktualni.
8. **Siedząc w restauracji z kilkorgiem innych osób:**
- a. czekamy, aż wszyscy będą gotowi i wspólnie zaczynamy spożywać posiłek,
- b. możemy zacząć jeść od razu po przyniesieniu posiłku przez kelnera.
9. **W jakich godzinach możesz zadzwonić do swojego znajomego?**
- a. najlepiej między godziną 8⁰⁰ a godziną 21⁰⁰,
- b. o dowolnej porze.
10. **Kiedy należy zaprosić gości na imprezę urodzinową?**
- a. wystarczy zrobić to dzień wcześniej,
- b. najlepiej poinformować ich kilka tygodni wcześniej.

Odpowiedzi

1 a	2 a
3 b	4 b
5 b	6 a
7 b	8 a
9 a	10 b

Podczas zajęć z uczniami korzystaliśmy z podanych adresów:

- <https://youtu.be/-E5CuzKPOgw?si=JIm-VJb-7gbdfR4V>
- <https://youtu.be/OWsTnxpxxH4?si=CCwyPM-g483ETow4w>
- https://youtu.be/sWEm82_5HU0?si=NwEtzu-0jQ_VRVpu4

Alicja Fafińska-Celińska

Szkoła Podstawowa nr 60 z Oddziałami Sportowymi i Mistrzostwa Sportowego

Etykieta niejedno ma imię

W 2007 roku Markos Kyprianou jako Komisarz ds. Zdrowia ustanowił dzień 8 listopada Europejskim Dniem Zdrowego Jedzenia i Gotowania i tak się zaczęła moje przygoda z savoir-vivrem.

Wraz z moimi wychowankami wspólnie tworzyliśmy i spożywaliśmy posiłki, przy okazji rozmawiając o znajomości zasad dobrego wychowania przy stole jako esencji kultury osobistej. Rozmowa przed posiłkiem o savoir vivre miała pomóc dzieciom uświadomić sobie, że zachowanie przy stole nie tylko świadczy o nas samych, ale również wpływa na komfort i przyjemność spożywania posiłku w towarzystwie innych.

Z czasem jako nauczyciel języka angielskiego w klasach I-III chętnie zaczęłam współpracę z wychowawcami, którzy w okresie bożonarodzeniowym i wielkanocnym organizują poczęstunek w ich klasie. Dzięki wspólnemu posiłkowi budujemy wtedy więzi, okazujemy sobie szacunek i cieszymy się wspólnie spędzaną chwilą. Przypominamy sobie oraz otwieramy się na bogatą historię, kulturę i znaczenie danych świąt, ich obrządki oraz etykietę przy stole.

Od kilku lat również podczas prowadzenia, powtarzania i utrwalania słownictwa z zakresu tematyki

„Food” chętnie sięgam do przemyślenia zasad eleganckiego zamawiania posiłków w restauracji, witania gości i zasiadania do stołu. Podczas takich lekcji, gdy dzielimy się na rolę kelner-klient, dzieci poznają zasady dobrego wychowania oraz dostają praktyczne wskazówki, jakich zwrotów grzecznościowym mogą użyć, zamawiając i dziękując za posiłek.

Gdy rozszerzamy słownictwo dotyczące wyposażenia domu, udaje się dzieciom właściwie nakryć stół w kuchni lub jadalni, a przy okazji określać strony lewa i prawa. Są to cenne lekcje pełne skupienia i wpływania na młodego człowieka, a przede wszystkim poznawania go, motywowania i doceniania jego starań. Nakrycie stołu odbywa się najpierw na tablicy multimedialnej, gdzie przedstawiam nazwy naczyń i ich rozmieszczenie, później na przygotowanym przeze mnie „magicznym stolczku” wspólnie układamy naczynia, a na końcu na kartkach w formacie A4 dzieci już samodzielnie odzwierciedlają swój indywidualny styl jako gospodarza. Odnoszą się wtedy również do uniwersalnych zasad harmonii i estetyki, która powinna panować na każdym stole. W klasach mniej licznych dobrze sprawdza się jeden duży arkusz papieru, gdzie wspólnie nakrywamy nasz stół,

ale i proponujemy serwowane posiłki.

Pracuję również jako nauczyciel wychowania do życia w rodzinie. Podczas lekcji dotyczących savoir-vivre wybieraliśmy się do jednej z pobliskich restauracji. Kelner przedstawił nam wszystkie najważniejsze kwestie związane z ogładą w lokalu. W kolejnym roku zaproponowałam kilku klasom spotkanie w Zespole Szkół Gastronomiczno-Hotelarskich w Bydgoszczy pt. „Savoir-vivre - dobre maniery podróżą do kariery”. Prezentacja nakrytego stołu, kelnerski serwis synchroniczny zrobiły na uczniach wrażenie. Żywa lekcja kultury osobistej dotycząca różnych dziedzin życia bezpośrednio wpłynęła na pewną grupę młodzieży, zauważalnie zmieniając w przeciągu

kilku tygodni ich dobór stroju do okoliczności i sposób zachowywania się na stołówce szkolnej. Obecnie prezentowane ciekawe filmiki na kanale YouTube zaciekawiają uczniów, choć wcześniejsze działania były lepszą praktyką.

Savoir-vivre przy stole nierzadko traktowany jest jak sztuka. Stanowi on kompilację wielowiekowych zasad i norm kulturowych, które wciąż odgrywają ważną rolę w kształtowaniu relacji społecznych już od najmłodszych lat. W przestrzeni szkolnej istnieje wiele sytuacji i sposobów, aby je dalej kultywować. Tylko od nas samych zależy, czy będzie pojmowany jako recepta na życie prawdziwie piękne i łatwiejsze.

Katarzyna Grudzińska

Szkoła Podstawowa nr 23 im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego we Włocławku

Savoir-vivre w klasie integracyjnej

Funkcja opiekuńcza, kształtująca i wychowawcza – te trzy fundamentalne zadania szkoły zna i wylicza jednym tchem każdy, kto związany był lub jest z oświatą. Co więcej, zwłaszcza w ostatnich latach wśród podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa powtarzano zalecenie wspierania wychowawczej roli rodziny. Szkolni praktycy wiedzą, że ciężar odpowiedzialności rozkłada się w tym aspekcie na całą instytucję, wszystkich pracujących z dziećmi i młodzieżą. W istocie jest jednak tak, że to przede wszystkim wychowawcy klas, pedagodzy i psychologowie realizować mają funkcję opiekuńczą szkoły. Gdy mamy do czynienia z klasą integracyjną, już skomplikowana materia wychowywania młodego pokolenia okazuje się być jeszcze bardziej problematyczna.

Słownik języka polskiego PWN definiuje savoir-vivre jako „zasady właściwego zachowania się w towarzystwie” oraz „znajomość tych zasad i umiejętność ich stosowania”¹. Dla typowo rozwijającego się dziecka, nastolatka, a nawet dorosłego nie jest to łatwa do zdobycia umiejętność. Jeśli dochodzą do tego specyficzne problemy w komunikacji, w nawiązywaniu relacji i interakcjach z innymi ludźmi, charakterystyczne m.in. dla spektrum autyzmu, poziom trudności ulega znacznemu zwiększeniu.

W klasie, z którą pracuję jako wychowawca i nauczyciel języka polskiego, uczy się kilkoro dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego. Są wśród nich uczniowie ze spektrum autyzmu, ADHD oraz z innymi niepełnosprawnościami (niedosłuch, choroby układu ruchu). Jednostki te funkcjonują w klasie wraz z innymi, typowo rozwijającymi się nastolatkami już od kilku lat. Wraz z dorastaniem, pogłębionym procesem socjalizacji oraz – niestety – pod presją ocen i chęci uzyskania jak najlepszych rezultatów przekładających się na przyjęcie do wymarzonej szkoły średniej wśród uczniów oraz uczniów i nauczycieli zaczęły coraz częściej pojawiać się różnego rodzaju konflikty wynikające – jak sądzę – z niezrozumienia specyfiki autyzmu i innych trudności rozwojowych.

Specyfika spektrum autyzmu powoduje często, że osoby rozwijające się w ten sposób odbierane są przez otoczenie jako niegrzeczne, niekulturalne, pozbawione znajomości zasad dobrego, właściwego zachowywania się. Tu właśnie pole do popisu mają nauczyciele – nie tylko wychowawcy – których zadaniem jest tłumaczyć zarówno uczniom, jak i rodzicom, z czego wynika „odmienność” niektórych jednostek.

Jako wychowawca klasy integracyjnej staram się co roku parokrotnie przeprowadzać na terenie szkoły akcje informacyjne, których celem jest przybliżenie istoty spektrum autyzmu, ale także ADHD i innych problemów, z którymi zmagają się moi uczniowie. W grudniu włączamy się w obchody Europejskiego

1. *Savoir-vivre*, [hasło w:] *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/sjp/savoir-vivre;2574921.html>.

Tygodnia Autyzmu, w kwietniu hucznie świętujemy Światowy Dzień Świadomości Autyzmu. Przygotuję pisane przy użyciu przystępnego języka prezentacje, które przesyłam wychowawcom wszystkich klas uczących się w naszej szkole. Uczniów z kolei angażuję w przygotowywanie nawiązujących do tematu plakatów, haseł, niebieskich serduszek czy też bardziej spektakularnych unoszących się w powietrzu niebieskich balonów. Staram się aktualizować swoją wiedzę na temat spektrum autyzmu i dzielić się z nią na bieżąco ze społecznością szkolną. Dzięki temu wiemy, że współcześnie autyzm nie kojarzy się tylko z kolorem niebieskim, oglądamy programy publicystyczne prowadzone przez osoby ze spektrum, a nawet przeczesujemy internetowe zasoby w poszukiwaniu newsów na temat idola nastolatków ze świata muzyki, który publicznie ogłosił, że ma autyzm. Mam nadzieję, że dzięki temu moi uczniowie zdają sobie sprawę, że spektrum nie jest czymś stygmatyzującym, wykluczającym ze społeczeństwa, odbierającym szanse na dobre, szczęśliwe życie.

Codziennie uczniowie ze spektrum autyzmu spotykają się w trakcie lekcji z innymi uczniami. Często interakcje te nie przebiegają w sposób wzorcowy. Innym dzieciom trudno zrozumieć, dlaczego kolega i koleżanka korzystają z pomocy dodatkowego nauczyciela, dlaczego otrzymują inne polecenia w trak-

cie sprawdzianów, dlaczego zachowują się „niegrzecznie”, a nauczyciel nie karze ich w tej sytuacji uwagą. Codziennie staram się tłumaczyć swoim uczniom, że każdy z nas jest inny, ma inne potrzeby, także te edukacyjne; że każdy z nas percypuje świat w inny sposób i funkcjonuje w nim zupełnie odmiennie. Temat ten podejmuję także często podczas spotkań z rodzicami, którym przybliżam profity wynikające z faktu, że ich dziecko uczy się w klasie integracyjnej (np. dodatkowy nauczyciel w trakcie zajęć w osobie nauczyciela współorganizującego proces kształcenia = większe bezpieczeństwo; dodatkowe podziały na grupy w trakcie lekcji prowadzonych z niektórych przedmiotów = komfort pracy i możliwość skorzystania z pomocy nauczyciela, który dysponuje większą ilością czasu w przypadku nielicznego zespołu; wreszcie uczenie się różnorodności, współlistnienia i współpracy z różnymi osobowościami, po prostu uczenie się tolerancji).

Mimo, że we współczesnych placówkach oświatowych, zgodnie z ideą edukacji włączającej, codziennością jest już obecność nauczycieli współorganizujących proces kształcenia oraz dzieci z różnego rodzaju niepełnosprawnościami, integracja takich grup jest w dalszym ciągu trudnym, często wydającym się niemożliwym do realizacji zadaniem. Nie znaczy to jednak, że niewykonalnym.

Katarzyna Gradzik
KPCEN we Włocławku

Savoir-vivre wobec osób niepełnosprawnych

Zazwyczaj radzimy sobie z zasadami dobrego wychowania w codziennym życiu. Znamy reguły przedstawiania się, ustępujemy miejsca, przepuszczamy w drzwiach. Jednak, gdy napotykamy na swojej drodze osobę niepełnosprawną, czujemy pewien niepokój. Boimy się, że w niezamierzony sposób sprawimy jej przykrość lub nie sprostamy oczekiwaniom. Lęk ten wynika najczęściej z naszego braku doświadczenia w obcowaniu z osobami niepełnosprawnymi oraz wiedzy na ten temat.

NIE ULEGĄJ STEREOTYPOM

Podstawową kwestią jest nieuleganie stereotypom, a dotyczy to chociażby nazewnictwa. Obecnie

nie stosuje się już określeń typu: sprawny inaczej, kaleka, inwalida. Używa się zwrotu „osoba niepełnosprawna”. Stereotypowe jest też myślenie, że jest to osoba słaba, niesamodzielna, nieustannie skazana na pomoc innych ludzi. Przy głębokim stopniu niepełnosprawności tak jest, jednak w większości przypadków osoby te radzą sobie dobrze przy niewielkim tylko wsparciu otoczenia. Jeśli ominiemy te wszystkie pułapki schematycznego, przestarzałego myślenia, zobaczymy w osobie niepełnosprawnej OSOBE. Niepełnosprawność będzie tylko jedną z cech, które posiada, ale jej nie określa.

Osoby niepełnosprawne mają wszelkie prawa

uczestnictwa w życiu społecznym, publicznym i politycznym. Mają prawo do pracy, do studiowania i rozwoju. Państwo powinno również zagwarantować im nieskrępowany dostęp do dóbr kultury i stworzyć jak najlepsze warunki do pełni życia. Również społeczeństwo powinno otworzyć się na współpracę i włączenie osób z niepełnosprawnością do wszystkich sfer działalności. Podstawową sprawą jest ujrzenie człowieka z jego prawem do szacunku, jako równoprawnego członka społeczeństwa. Traktowanie podmiotowe jest bardzo ważne, ponieważ pozwala skupiać się na osobowości i cechach charakteru, a nie na niepełnosprawności i ograniczeniach.

EMPATIA I SZACUNEK

Źródło: Canva.com

Osoby niepełnosprawne dobrze wiedzą, czego potrzebują i artykułują często sposoby, jak im pomóc w osiągnięciu celu. Dlatego też najważniejsze to słuchać i nie bać się pytać. Osoby niepełnosprawne nie potrzebują nieustannego wyręczania. Chcą być aktywne i samodzielne. Nie narzucamy się z pomocą, jeśli nie jest ona niezbędna. Należy zapytać, czy w danej chwili możemy pomóc i w jaki sposób. W przypadku osób z niepełnosprawnością ruchową pamiętajmy, że wózek inwalidzki jest niejako integralną częścią osoby, zastępując jej nogi. Nie wolno opierać się o niego ani traktować jak wieszaka. Podobną uwagę należy obdarzyć psa przewodnika osoby niewidomej. Nie należy go głośko, bo to go rozprasza, a on „pracuje”, musi być skoncentrowany. Od tego zależy bezpieczeństwo jego niewidomego pana lub pani. Niektórzy mają wątpliwości, czy mówić „do widzenia” osobie niewidomej, czy też „chodźmy” do jeżdżącej na wózku? Mówmy tak. Te osoby również posługują się utartymi zwyczajowo zwrotami.

Kontakty z osobami niepełnosprawnymi wymagają wczucia się w ich położenie i zauważanie przeszkód, na które natrafiają. Na przykład rozmawiając z osobą

niedosłyszącą, która czyta z ruchu warg, starajmy się nie odwracać twarzy i nie zasłaniać ust, bo to utrudnia zrozumienie wypowiedzi. Należy też unikać hałaśliwego otoczenia i mówić krótszymi zdaniami. Jeśli osobie niedosłyszącej towarzyszy tłumacz, nie zwracamy się do niego, ale bezpośrednio do osoby zainteresowanej. Osobie, która niedowidzi sygnalizujemy, że zbliża się np. do schodów, czy krawężnika określając rodzaj przeszkody, a nie wołając: uważaj! To nie pomoże, a jedynie przestraszy naszego towarzysza. Jeśli mamy do czynienia z osobą upośledzoną umysłowo, nie należy mówić do niej jak do dziecka i stosować zdrobnień. Zdania powinny być krótkie, rzeczowe, bez pojęć abstrakcyjnych, łatwe do zrozumienia.

Zasady dobrego wychowania wobec osób niepełnosprawnych powinny przede wszystkim opierać się na szacunku i prawie do prywatności. Zawsze należy zapytać, czy nasza pomoc w danej chwili jest potrzebna. Jeśli chcemy zainicjować kontakt fizyczny, np. przez podanie ręki w celu pomocy, trzeba uprzedzić. Należy też być cierpliwym, ponieważ niektóre osoby niepełnosprawne mają trudności z wysławianiem się.

KSZTAŁTOWANIE POSTAW

Umiejętność włączania osób niepełnosprawnych do życia publicznego jest również ważna ze względu na starzejące się społeczeństwo. W naszym otoczeniu będzie coraz więcej osób z pewnymi ograniczeniami. Wiedza o przyczynach niepełnosprawności i wykształcenie pozytywnych postaw wśród społeczeństwa może zapewnić harmonijne funkcjonowanie osób zdrowych i niepełnosprawnych. Ważną rolę mają do odegrania na tym polu dwa środowiska – rodzinne i szkolne. Na wczesnym etapie rozwoju to rodzice przekazują dzieciom wiedzę i dają przykład, jak zachowywać się wobec osób z niepełnosprawnością. W dalszej edukacji szkoła staje się miejscem, gdzie kształtują się postawy oparte na wartościach. Dążmy do tego, aby były to wartości wyższe – prawdy, moralności, poszanowania godności własnej i drugiego człowieka. Stwarzamy uczniom możliwości działania na rzecz osób niepełnosprawnych lub współpracy z nimi np. w formule wolontariatu. Doświadczenie osobistych kontaktów jest bardzo cenne i wzbogaca wiedzę teoretyczną.

Na przestrzeni wieków, w różnych społeczeństwach, stosunek do osób niepełnosprawnych był zazwyczaj negatywny. Eliminowano i wykluczano z życia publicznego wartościowe jednostki, nie doceniając tkwiącego w nich potencjału. Zróbmy wszystko, aby XXI wiek przełamał te wstydlive doświadczenia i stworzył nowe standardy współżycia społecznego.

Katarzyna Korbecka

Zespół Przedszkoli Miejskich nr 1 w Lipnie im. Czesława Janczarskiego

Dziecięcy savoir-vivre, czyli nauka dobrych manier już od najmłodszych lat

Słownik języka polskiego PWN podaje, że savoir-vivre to „zasady właściwego zachowania się w towarzystwie, znajomość tych zasad i umiejętność ich stosowania”. Dobre maniere są podstawą, która świadczy o wychowaniu i kulturze osobistej każdego człowieka, niezależnie od wieku.

Zdecydowanie można stwierdzić, że znajomość dobrych obyczajów wpływa pozytywnie na przyszłość dziecka. Bycie kulturalnym i obytym w towarzystwie prowadzi do znacznych ułatwień i pewności siebie związanej z przyziemnymi sprawami dnia codziennego. Młody człowiek to świetny obserwator i naśladowca, dlatego najlepiej zasady savoir-vivre'u przyśwaja w otoczeniu najbliższych. Z kolei nie podlega dyskusji fakt, że dobrych manier należy uczyć dziecko już od pierwszych lat życia, wpajając mu, co można i co jest odpowiednie, a szczególnie to, co nie jest w danej sytuacji mile widziane. Nawyki i styl bycia kształtują się od najmłodszych lat, dlatego im wcześniej rozpoczniemy naukę, tym szybciej staną się one integralną częścią ich charakterów, a nie męczącym kodeksem pewnych zachowań. Każdy człowiek powinien wiedzieć, jak zachować się w danych okolicznościach, dlatego powinien mieć wzorce zachowań od najmłodszych lat. Łatwiej jest nauczyć dobrego obyczaju od najmłodszych lat, aniżeli w przyszłości oduczać złych przyzwyczajęń. Dobre wychowanie sprawia, że nasze kontakty z innymi stają się bardziej przyjazne, harmonijne, zapobiegają nieporozumieniom. Jest to z pewnością istotny element wychowania każdego człowieka oraz jeden z wyznaczników kultury osobistej. Ta nauka daje większą pewność siebie, która bierze się z faktu znajomości dopuszczalnych sposobów reakcji w różnych sytuacjach życiowych oraz podnosi skuteczność naszych działań społecznych. Jeżeli sami w codziennym życiu przestrzegamy konwenansów społecznych, to dzieci również je przyswoją. Savoir-vivre dla dzieci to nie tylko skrócona wersja reguł dobrego wychowania. Jest to tak samo ważna i potrzebna, a przy tym nieokrojona wiedza z zakresu tego co można i trzeba, a czego nie wypada w danej sytuacji.

Dobrych manier i kultury uczą przede wszystkim rodzice w domu, na początku będzie to naśladownictwo osób najbliższych, a później przekształci się to w świadomą i autonomiczną naukę. To właśnie w domu dziecko doświadcza pierwszych kontaktów społecznych, tu mieszkają najbliżsi, autorytety i wzory. Bez wątplenia rodzice mają największy wpływ na kształtowanie osobowości dziecka, jego postawy, zachowania i późniejsze reakcje. Dzieci są „chłonne jak gąbka”, dlatego dorośli są odpowiedzialni za właściwe wpajanie nawyków. Do nauki savoir-vivre warto wykorzystywać sytuacje, okoliczności z codziennego życia. Podczas swobodnej zabawy z dzieckiem warto wplatać elementy savoir-vivre'u, zaczynając od np. podstawowych zwrotów grzecznościowych: „przepraszam”, „dziękuję” oraz „proszę”. W ten sposób nauka dobrego zachowania przekształci się w naturalny proces, który z czasem ewoluuje na bardziej zaawansowany poziom. Rodzice powinni prowadzić zabawę z dzieckiem tak, aby nie tylko była ona naturalnym sposobem wzbogacania społecznych doświadczeń dziecka, ale również swego rodzaju treningiem pożądanego zachowań. Nauka poprzez zabawę to najszybsza i najskuteczniejsza metoda przyswojenia wiedzy. Nie jest ona powinnością, a sposobem miłego i przyjemnego zarządzania własnym czasem. Rodzice, wykorzystując własne, pragmatyczne doświadczenie, powinni wyjaśniać pociechom, czym są dobre maniere, jak się powinno zachowywać przy stole, wysławiać, jak dbać o swój wygląd. Nie należy zapominać o tym, że to, w jaki sposób będą się zachowywały dzieci, będzie świadczyło o ich wychowaniu, a także o kulturze osobistej.

Owoce każdej nauki zbieramy po pewnym czasie, nie unikniemy po drodze błędów. Należy być wyrozumiałym, wskazać właściwy kierunek, docenić starania dziecka i być dla niego autorytetem. Należy wykazywać się cierpliwością, zachęcać, podtrzymywać w dążeniu do celu, okazywać radość i zadowolenie z małych sukcesów. Nie należy publicznie oceniać ani ośmieszać. Zamiast tego powinno się je motywować i zachęcać,

żeby pomimo pierwszych niepowodzeń nadal się starało i nie spoczywało na laurach. Dobre maniere dla dzieci są czymś, czego uczą się wraz z dorastaniem. Młody człowiek potrzebuje przede wszystkim motywacji i zachęty do działania. Aby dzieci nauczyły się właściwych manier i zasad savoir-vivre'u, potrzebny jest właściwy przykład najbliższych, odpowiedni czas na naukę kulturalnych nawyków i możliwość wypróbowania własnych sił w codziennych okolicznościach przy życzliwym wsparciu najbliższych.

Pomimo tego, że dobre nawyki i konwenanse

społeczne się zmieniają, to nadal są one ważne i pożądane. Pamiętajmy, że nauka odpowiedniego zachowania to inaczej kształtowanie umiejętności społecznych u dzieci. Lekcja dobrych manier nie powinna być jednorazowa. Regularne podkreślanie wartości odpowiedniego zachowania będzie sprzyjać relacjom społecznym i komunikacji. Dzięki temu dorastające pokolenie nie będzie miało problemu z szacunkiem do siebie i innych, a to znacznie ułatwi codzienne funkcjonowanie społeczne i poprawi jakość naszego życia jako wspólnoty.

Malwina Teresa Stawicka

Przedszkole nr 1 w Barcinie

Savoir-vivre w życiu codziennym przedszkola

Jestem nauczycielem praktykiem z 10-letnim stażem pracy w zawodzie nauczyciela edukacji przedszkolnej. Od początku wyznaczałam sobie priorytety, które są uniwersalne i wartościowe, zarówno pod względem dydaktycznym, opiekuńczym oraz wychowawczym. Stały się one moją wizytówką i sądzę, że wielu nauczycieli edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej utożsamia się z moim poglądem.

Jednym z głównych priorytetów jest wdrażanie w życie moich wychowanków, zasad savoir-vivre, czyli, najogólniej rzeczy ujmując, dobrych manier. Zasady te pozwalają budować poczucie życiowego sprawstwa oraz ogólnie ujętej kultury osobistej człowieka, również tego najmłodszego, który dopiero rozpoczyna swoje życie towarzyskie, kulturalne i społeczne.

W dzisiejszych dość zabieganych czasach bardzo ważne jest to, aby już od najmłodszych lat pokazywać dzieciom różne oblicza człowieczeństwa. Niejednokrotnie dzieje się tak, że dzieci nie posiadają odpowiednich wzorców w swoim domowym otoczeniu. W związku z tym jako nauczyciele powinniśmy ukazywać to, co najbardziej wartościowe, uniwersalne, a jednocześnie bardzo przydatne w każdym wieku i o każdej porze - zasady dobrego wychowania. Maniere, które nigdy nie wyjdą z mody.

W naszym przedszkolu zasady dobrego zachowania można spotkać na każdym kroku, w każdej grupie wiekowej i o każdej porze. Symbolicznie można je podzielić na podkategorie, które ułatwią ich klasyfikację oraz przedstawienie:

a) życie codzienne:

tutaj prym wiodą powitalne słowa: „Dzień dobry”, „Miło Cię widzieć”, „Pięknie dziś wyglądasz” oraz pożegnalne słowa: „Do widzenia”, „Do zobaczenia”, „Do jutra”, „Miłego weekendu”, a także słowa: „Dziękuję”, „Proszę”, „Poproszę” itd. - obcujemy z nimi na co dzień i dla nikogo nie są one zaskoczeniem. Już od najmłodszych dzieci oczekujemy słów powitalnych oraz pożegnalnych, jednocześnie uwrażliwiając rodziców na odwzajemnianie takich wzorców,

b) sytuacje sporne/konfliktowe:

tutaj na uwagę oprócz słów: „Przepraszam”, „Przykro mi”, „Nie chciałem/chciałam” zasługują także proste gesty typu: podanie dłoni w symbolu pojednania albo przytulenie na gest wybaczenia i wzajemnego porozumienia/zrozumienia. Dzieci poznają konsekwencje swoich działań, a jednocześnie wiedzą, jak poradzić sobie w sytuacji zaistnienia chęci pojednania, pogodzenia się i znalezienia porozumienia w sytuacji konfliktowej,

c) posiłki:

w tym zagadnieniu jest sporo dodatkowych aspektów, także w sferze samodzielności dzieci. Już najmłodszy samodzielnie nakrywają do stołu, układają sztucce, talerze, kubki, serwetki. Tutaj szczególną wagę przykładamy do wspólnego spożywania posiłków w pozycji siedzącej, przy zachowaniu ciszy. Każdy ma swoje miejsce przy stole, a wszelkie potrzeby sygnalizuje poprzez podniesienie ręki w górę. Dzieci już od pierwszych dni w przedszkolu wiedzą, że nie należy mówić z pełnymi ustami oraz znają zasady higieniczne towarzyszące przygotowaniu się do spożycia śniada-

nia, obiadu czy podwieczorku (odpowiednie nawyki w toalecie oraz mycie rąk obowiązkowo przed każdym posiłkiem). Często pojawiają się tutaj słowa: „Smacznego”, „Dziękujemy”, „Poproszę”, „Nie, dziękuję”, „Proszę”. Rytuály jedzenia w naszym przedszkolu to także sprzątanie po spożytym posiłku. Uczymy dzieci odkładania kubków na tacę czy oczekiwania na swoją kolej podczas odkładania talerza po zakończonym posiłku. Dzieci w grupie najmłodszej, otrzymują nawilżane chusteczki, którymi samodzielnie wycierają usta oraz dłonie, również wtedy dziękują za chusteczkę, którą podaje osoba dorosła, każdorazowo ze słowem „Proszę”,

d) miejsca publiczne:

tutaj poruszany jest kolejny aspekt dotyczący samodzielności, a także odpowiedzialności dzieci w życiu codziennym. Są sytuacje, które w zależności od wieku grupy przedszkolnej są dopuszczalne i/lub zabronione. Jednak znów prym wiedzie - dobre wychowanie. Przywitanie się po wejściu do kina, teatru, muzeum, sklepu to jedna z kluczowych zasad savoir-vivre, poza tym mówienie szeptem, ściszym głosem lub całkowite zachowanie ciszy to zasada, która nawet w grupie najstarszych dzieci powinna być wielokrotnie poznana/utrwalana. Dodatkowy aspekt, towarzyszący również w życiu codziennym grupy przedszkolnej, to zachowania podczas: kichania, chrząkania czy kaszlu. Dzieci już w najmłodszej grupie wiedzą, że należy zasłaniać usta i nos, podczas wyżej wymienionych czynności, jednak w wielu przypadkach, potrzeba wielokrotnego powtórzenia i/lub pokazania prawidłowego odruchu. Właśnie dlatego nieodłączny jest przykład nauczyciela i jego nawyki życia codziennego. Szczególnie młodsze dzieci uczą się przez naśladownictwo, które jest kluczem do nauki i zdobywania wiedzy. Tylko prawidłowe wzorce wyrabiają w dzieciach prawidłowe nawyki. Jeszcze jednym istotnym aspektem jest tutaj: wygląd zewnętrzny. Mam na myśli nie tylko ubiór, ale także fryzurę, biżuterię i ogólnie ujęte ozdoby. Warto już od najmłodszych lat uczyć dzieci oraz edukować rodziców, aby nasza zewnętrzna wizytówka była nie tylko elementem wyróżniania się charakteru człowieka, ale także prawidłowego funkcjonowania w świecie kultury, mediów i społeczeństwa,

e) zajęcia edukacyjne:

w tym punkcie można sporo pisać o poszczególnej grupie wiekowej w przedszkolu, niemniej jednak warto podkreślić, że ten punkt każdy nauczyciel realizuje według własnego uznania, potrzeby czy sytuacji wychowawczej. Uniwersalne są prawdy/słowa: dziękuję, przepraszam i proszę - nic nas nie kosztują i mają magiczną moc, którą warto wcielać w życie codzienne już od najmłodszych lat. Podczas realizacji tego zagadnienia zawsze umieszczam w regulaminie grupy – kodeksie grupowym (znajduje się on w widocznym miejscu w sali przedszkolnej) - odnośnik do „Magicznych słów” oraz niejednokrotnie wykorzystam dostępne na YouTube piosenki dla dzieci: „Magiczne

słowa” Bajkowa Drużyna¹ oraz „Grzeczne słówka” Presto Piosenki Maluszka². Oprócz tego najcenniejszą i najbardziej wartościową lekcją jest osobisty przykład nauczyciela. Buduje to poczucie autentyczności i wzmacnia autorytet,

f) „Kąciki uczenia się”:

powstały z inicjatywy pani dyrektor i służą rozwijaniu kompetencji kluczowych. W owych kącikach, znajduje się zadanie (jedno na tydzień), które każde dziecko wykonuje w dowolnie wybranym czasie i tempie. Nauczyciel wspiera, służy pomocą i pomaga, a na końcu odnotowuje wykonanie w karcie monitorowania. Tutaj również znaleźć można liczne zadania, które tematycznie nawiązują do zasad savoir-vivre realizowanych w ramach bloków tematycznych na zajęciach głównych. Prym wiodą rozsypanki literowe i układanie wyrazu według wzoru, puzzle, historyjki obrazkowe oraz karty z przeciwieństwami,

g) konkurs:

w roku szkolnym 2023/2024 wzięliśmy udział w gminnym konkursie recytatorskim pt. „Dobre maniere przełamują bariery”. Głównym celem konkursu było: rozbudzanie u dzieci zainteresowań poezją, uwrażliwianie na piękno języka polskiego, promowanie zasad dobrego wychowania, rozwijanie zdolności recytatorskich. Tego rodzaju formy aktywności nie są odosobnione, gdyż dzieci wielokrotnie w przeróżnych konkursach, festynach, akcjach charytatywnych prezentują swoją ogładę, dobre wychowanie i utrwalają zasady, zgodnie z którymi powinny postępować każdego dnia.

W dzisiejszych, szybko zmieniających się czasach nietatwo być „modnym nauczycielem”, który jest zawsze pierwszy. Coś, co dla jednych jest nowością, dla innych jest już dawno znane. Sądzę więc, że w życiu należy kierować się wartościami ponadczasowymi, które nigdy i nigdzie nie wyjdą z mody. A młodzi ludzie, bez względu na wiek, będą mogli z tej wiedzy korzystać i ją wykorzystać w przyszłości. Nie wiemy, z czym przyjdzie się nam zmierzyć za 20 lub 30 lat, a dzieci, które teraz uczymy będą żyły w realiach „zmienionego świata”. W czasie, który spędzam w dziećmi w przedszkolu, pragnę wyposażyć je w zdolności do wyrażania siebie, zgodnie w ogólnie przyjętymi zasadami savoir-vivre. Dzięki temu mogą w przyszłości poszerzyć swoje zdolności lub korzystać z tych już zdobytych, jednocześnie dbając o swoje dobre imię i maniere, które mogą zmienić świat -podobnie jak „magiczne słowa”, o których powyżej pisałam.

Na zakończenie chciałabym życzyć Wszystkim Nauczycielom odwagi do wyrażania siebie oraz budowania relacji z uczniami/wychowankami w oparciu o ponadczasowe wartości, maniere - które nigdy się nie znudzą i nie wyjdą z mody.

1. https://www.youtube.com/watch?v=Iz_VSfa_VaE

2. <https://www.youtube.com/watch?v=kwLEwyI-JzM>

Anna Klatecka, Magdalena Olędzka

Niepubliczne Przedszkole Anglojęzyczne „Tęczowa Kraina” w Niemczu

Savoir-vivre w przedszkolu. Dlaczego powinni go przestrzegać nauczyciele, rodzice i dzieci?

Czym jest savoir-vivre? Dlaczego jest tak bardzo pożądanym we wszystkich sferach naszego życia? Cemu tak ważnym jest zakorzenienie się w nim już od najmłodszych – przedszkolnych lat? W tym artykule postaramy się przeanalizować i odpowiedzieć na postawione pytania.

Savoir-vivre to nic innego jak zbiór zasad dobrego wychowania i dobrych manier. Nazwa wywodzi się od francuskiego „savoir” – wiedzieć, „vivre” – żyć: „znajomość życia”¹. Zasady te dotyczą wszystkich sfer naszego życia i występują wszędzie: w pracy, w sklepie, w domu, w szkole, w przedszkolu, itd. Jest to społecznie pożądana forma właściwych zachowań. Jasnym jest zatem, że przedszkole powinno być skarbnicą wiedzy w tej tematyce, a przestrzeganie savoir-vivre dotyczy całej jego społeczności: dzieci, rodziców i wszystkich pracowników.

NAUCZYCIEL

Nauczyciele w przedszkolu kształtują świadomość oraz modelują zachowania najmłodszych dzieci. To, co dzieci zaobserwują i czego nauczą się w przedszkolnej grupie, będą pamiętały i powielały przez następne lata swojego życia, a często już zawsze. Dlatego zarówno dyrektor, jak i nauczyciele oraz wszyscy pracownicy placówki winni prezentować nienaganne maniery oraz wizerunek. Wszakże od tego w dużej mierze zależy przyszłość następnych pokoleń.

Grono pedagogiczne, które jest całym przedszkolnym światem dziecka, powinno pamiętać, że najpierw wymagamy od siebie, a potem od dzieci. Jeśli ustalimy zasady, to dotyczą one również nauczycieli, bo to z nich dziecko bierze przykład. Weźmy pod uwagę chociażby uroczystości przedszkolne. Często nauczyciel prosi, aby na daną imprezę dziecko było elegancko ubrane bądź miało rzeczy w danym kolorze. To oczywiście powinno dotyczyć również jego. Małe dzieci generalnie nie lubią chodzić w koszulkach czy eleganckich spodniach, jest to dla nich wy-

jatkowe wydarzenie. Na pewno nie umknie uwadze dziecka to, że danego dnia nauczyciel nie jest ubrany elegancko bądź na kolor, jaki miał obowiązywać (np. pomarańczowy na Dzień marchewki). Nauczyciel powinien również zwrócić uwagę na to, jak ubiera się na co dzień. Oczywiście najważniejsza jest wygoda i to, żeby czuć się po prostu dobrze. Ważne szczególnie w przedszkolu jest to, aby móc się pochylić nad dzieckiem, przykucnąć obok niego czy usiąść wygodnie na dywanie, a więc strój nie powinien krępować ruchów czy być wyzywający, a taki, który pozwala usiąść z nogami zaplecionymi na kokardkę.

Każdy nauczyciel powinien być księżniczką bądź rycerzem dobrego zachowania. Czego przykładem są tradycyjne zwroty grzecznościowe. Niby nic, a jakie ważne. Jak miło będzie dziecku, kiedy podziękujemy mu, jeśli poda nam chusteczkę, kiedy my trzymamy na kolanach inne płaczące dziecko. Oczywiście poprosimy je, używając również zwrotu grzecznościowego. Jeśli nauczyciel na co dzień używa tych słów, dziecko automatycznie je powiela. Rolą nauczyciela jest wskazać, jakie to ważne, aby przeprosić za błąd czy podziękować za przysługę.

Powyższe zasady są niezwykle ważne we współpracy z rodzicami. Gdy dołożymy uśmiech i otwartą postawę, sukces mamy murowany. Kiedy rodzic wchodzi do przedszkola i widzi panią, która z zadowoleniem i uśmiechem na twarzy mówi: „Dzień dobry”, to ze spokojem zostawia nam swój największy skarb – swoje dziecko. Nauczyciel powinien okazywać postawę otwartą na współpracę. Rozmawiać z rodzicem, przekazywać rzetelnie informacje, zawsze zaczynając od tych pozytywnych. Mówiąc o negatywnych zaznacza od razu chęć pomocy i współpracy.

RODZIC

Rodzice powinni być niezachwianą ostoją dla swoich dzieci. To oni są najbardziej znaczącymi dorosłymi w ich życiu. Dlatego też poprawne zachowanie i nienaganne maniery nie powinny stanowić

1. <https://pl.wikipedia.org/wiki/Savoir-vivre>

dla nich żadnego kłopotu, ponieważ dzieci bazują na przykładzie swoich rodziców – naśladują je w większości sytuacji życiowych. Nie należy oczekiwać, że dziecko będzie robiło coś lepiej, niż widziało to u rodzica. Mówiąc krótko: pozytywny przykład ma bardziej wychowawcze działanie niż nauka zasad na pamięć. W dzisiejszych czasach w procesie wychowania dzieci zabawa odgrywa największą rolę, co sprzyja kreatywności i samodzielności. Oznacza to, że reguły gry powinny być jasne i przejrzyste, a rodzice i dzieci powinni ich przestrzegać.

Rodzik w obecności swojego dziecka powinien pokazać, jak odnosić się z szacunkiem do innych ludzi. Prostym przykładem jest mówienie „dzień dobry” po wejściu do przedszkola czy szkoły. Dziecko obserwuje, że inni odpowiadają na tę uprzejmość i koduje w swojej pamięci takie zachowania. Sytuacje trudne, które budują silne i trudne emocje nie powinny być wyjaśniane w obecności dzieci, takie sprawy omawia się na osobności, nie angażujemy w sprawy dorosłych najmłodszych.

Rodzik nie musi spełniać wszystkich życzeń swojego dziecka, ale powinien je poznać i odpowiednio zareagować. Podobnie z uprzejmym zachowaniem. Nie można go nakazać. Należy cały czas dawać przykład i spokojnie rozmawiać o konkretnych formach zachowania. Jednak nie należy ganić dziecka w obecności innych osób, jeśli nie powie „dzień dobry” czy „dziękuję” nawet, jeśli tego od niego oczekujemy. Zawstydenie czy upokorzenie z pewnością nie wpłynęłyby pozytywnie na późniejsze przestrzeganie zasad savoir-vivre. W ten sposób możemy wywołać w dziecku tylko opór i silniejszy sprzeciw.

Niejednokrotnie słyszymy z ust dzieci niewłaściwe, ogólnie uznane za „brzydkie” słowa. I tu znowu należy pamiętać, że dzieci powtarzają to, co usłyszały od dorosłych. W obecności dzieci nie należy używać niedozwolonych wyrażań, a następnie wymagać, aby tak nie mówiły. Trudno będzie wytłumaczyć dziecku, że nie wolno tak się wysławiać, skoro rodzic sam nagminnie stosuje niegrzeczne zwroty w swoich wypowiedziach.

Należy pamiętać o ważnej zasadzie: rodzic nigdy nie powinien zwracać się bezpośrednio do dziecka obraźliwymi słowami. Z pewnością zostaną one zapamiętane na długo, a być może i na zawsze. Zakodują się w głowie dziecka jako sposób na rozwiązywanie problemów i trudnych sytuacji. Takie słowa mogą również dotkliwie zranić, wywołać onieśmienie czy spowodować uzasadniony bunt, ponieważ pochodzą od osoby, która jest dla dziecka autorytetem.

DZIECKO

Jak już wspominałyśmy, nie jest nowością, że dzieci najszybciej uczą się poprzez naśladowanie. Siłą rzeczy całkowicie naturalnym jest, że najczęściej

wyciągają od osób, z którymi spędzają najwięcej czasu: rodzice oraz nauczyciele (zwłaszcza przedszkolni, z którymi nierzadko dzieci spędzają nawet 10 godzin dziennie!).

Przedszkolaki mają pełne prawo popełniać błędy, jeśli chodzi o ogólnie przyjętą etykietę. Zadaniem rodziców, grona pedagogicznego i całego personelu placówki jest dostarczanie pozytywnych bodźców i przykładu społecznie pożądanych zachowań w codziennych, prostych sytuacjach. Są to bardzo prozaiczne sprawy, jak: witanie się po przyjściu do placówki i żegnanie przy wyjściu, mówienie „dziękuję”, kulturalne zachowanie podczas posiłków czy uroczystości przedszkolnych. Dziecko widząc, że dorośli trzymają się określonych reguł w tych kwestiach, szybko je przyswoi i będzie również stosowało. Wydaje się, że zachowania takie mogą ugruntować także pozytywne wzmocnienia stosowane przez nauczycieli w sytuacji, gdy dzieci posługują się lub próbują się posługiwać zasadami savoir-vivre.

W Niepublicznym Anglojęzycznym Przedszkolu „Tęczowa Kraina” stworzyliśmy cykliczne „poranki z savoir-vivre”. Podczas prezentacji przedstawianych podczas spotkań dzieci nabywają i ugruntowują wiedzę z poszczególnych dziedzin. Podjęto następujące tematy: „Z kulturą przy stole – umiejętnie jeść to sztuka”, „Higiena – dbam o siebie i innych”, „Mój ubiór – czyli ubieram się odpowiednio do sytuacji”.

Rys. 1 Slajd tytułowy z prezentacji, „Z kulturą przy stole – umiejętnie jeść to sztuka”, materiał własny, Anna Klatecka

Już po projekcji wymienionych zauważamy, że dzieci baczniej zwracają uwagę na to, jakie zasady zachowania stosują w swojej codzienności.

PODSUMOWANIE

Niektórzy autorzy sugerują, jakoby savoir - vivre kojarzył się z zasadami przestarzałymi, a wychodzenie poza jego ramy jest czymś naturalnym w specyfice dzisiejszych czasów i zmianach kulturowych jakie się dokonują na naszych oczach². Nam wydaje się jednak, że niektóre fundamentalne zasady się nie zmieniają, a przestrzeganie ich prowadzi do harmonii w życiu społecznych zarówno dzieci jak i dorosłych.

2. A. Jarczyński, *Z klasą na luzie. Dobre maniere, zdrowy rozsądek i sztuka łamania zasad*, Wydawnictwo Znak Literanova, Kraków 2017.

To był priorytet kuratora oświaty

Zapewne mają Państwo jeszcze w pamięci, chociaż wakacyjne słonko wygładziło liczka, a morską bryza schłodziła ciała, Priorytety Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty na rok szkolny 2023/2024. Jeden z nich to: Promowanie zasad *savoir-vivre*'u w szkołach i placówkach.

I powiem Wam szczerze, kochani, że był to miód na moje skołatane serce. Braaawo, Panie Kuratorze, braaawo, zacznijcie się w szkołach dziać - myślałam sobie z radością i nadzieją wielką. Nie przewidziałam jednak, że ta niezwykle pożyteczna akcja, da mi się bardzo we znaki! Oj i to bardzo, bardzo! Zapytacie pewnie dlaczego? Odpowiem w krótkich żołnierskich słowach. W ciągu roku szkolnego przeprowadziłam kilkadziesiąt szkoleń zespołów nauczycielskich w Bydgoszczy i w tzw. terenie na jeden, jedyny temat!!! Pewnie już wiecie. Tak, promujący zasady *savoir-vivre*'u! Po pierwszych dziesięciu spotkaniach z nauczycielami, miałam już serdecznie dość tematu!

Chociaż w związku z tym, że nie brakuje mi fantazji i wiedzy (akurat w tej dziedzinie), robiłam najróżniejsze wariacje na temat *savoir-vivre*'u. Szalałam z tematami, urozmaicałam treści, dodawałam, ujmowałam, no i takie tam... sami wiecie. Przy spotkaniu siedemnastym byłam na etapie zniechęcenia kulturalnego zachowania jako całości. Przy dwudziestym drugim wsiadałam do auta płacząc i wykrzykując, że dłużej tego nie zniosę. I, że nienawidzę pomysłu kuratora. Zniosłam.

Zniosłam z Waszą pomocą, kochani. Ponieważ to, co zobaczyłam w szkołach, było absolutnym zaskoczeniem. Dekoracje tematyczne, gazetki, instrukcje, co wolno robić, a co jest zakazane, co wypada, a co nie, zdjęcia perfekcyjnie ubranych uczniów podczas uroczystości szkolnych. I wiele innych dowodów na to, że dla szkoły bardzo ważna jest kultura bycia, dobre maniere w pełnym tego słowa znaczeniu i stworzenie takiego absolwenta, który oprócz posiadania wiedzy i umiejętności będzie po prostu kulturalny i obyty.

Nauczyciele konsultanci i doradcy metodyczni naszej placówki, podobnie jak Wy, kochani, przez cały szkolny rok ani na chwilę nie zasypiali gruszek w popiele i na różne sposoby prowadzili tę kulturalną

edukację w imię priorytetu Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty.

Wydaliśmy kolejną publikację zwartą dotyczącą etykiety. Powstał bowiem *Niezbędnik Nastolatka (obyście ułatwia życie)*, który otrzymały szkoły podstawowe i niektóre licea z rejonu naszego oddziaływania. Z pewną nieśmiałością pozwolę sobie przypomnieć, że już wcześniej wydaliśmy: *Niezbędnik raczkującego wychowawcy* oraz *Niezbędnik raczkującego dyrektora*, w których bardzo wiele treści dotyczy kultury bycia i niezbędnej wiedzy obu podmiotów w obszarze etykiety.

Przeprowadzono warsztaty dla nauczycieli: Akademia Dobrych Manier. W praktycznym działaniu, podczas spożywania posiłku, uczestnicy mogli korygować swoje błędy. Na spotkaniach z dyrektorami szkół i placówek omawiano zasady budowania wizerunku zawodowego, ale też tego niezawodowego.

Nieskromnie chcę powiedzieć, że poruszana w tym artykule problematyka jest przedmiotem naszego zainteresowania od wielu lat. Prowadzimy zajęcia warsztatowe, szkolenia zespołów nauczycielskich, piszemy artykuły: *Wokół świątecznego stołu*, *Oprzyjmy się bylejąkości*, *Szkoła uczy dobrych manier* i inne.

I w związku z tym, bardzo zachęcam nasze zaprzyjaźnione placówki doskonalenia nauczycieli do kontynuowania szkoleń w obszarze etykiety i dobrych manier – mimo tego, że priorytety nowego kuratora będą inne. W moim bowiem przekonaniu my, jako nauczyciele konsultanci zajmujący się doskonaleniem innych, nie możemy pozwolić na „przewartościowanie wszystkich wartości”, jak to określił przed laty wielki filozof Fryderyk Nietzsche. Nie może być naszej zgody na to, aby to, co kiedyś było nazywane złem, teraz będzie, a nawet już jest normą. To, co było określane grubym nietaktem, teraz jest okej. Nie, nie jest. Zło jest złem, a chamstwo chamstwem. I my, nauczyciele nie godzimy się na to, aby było inaczej.

Doskonale wiecie, moi drodzy, że kultura bycia ewaluuje, przystosowuje się do potrzeb codzienności, co absolutnie nie znaczy, że równa w dół i że celem tych przeobrażeń jest aprobata prostactwa, braku manier i wszechobecnych agresywnych zachowań. Nie, tak zdecydowanie nie jest. Wystarczy, by wszyscy o tym pamiętali.

Dorota Łańcucka
KPCEN we Włocławku

Więcej kultury i sztuki w edukacji

W roku szkolnym 2023/24 dużo mówiliśmy o zasadach *savoir-vivre*. Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku zorganizowało wiele ciekawych konferencji i innych form doskonalenia poświęconych zagadnieniom sztuki życia. W dosłownym tłumaczeniu z francuskiego *savoir-vivre* to znaczy wiedzieć, jak żyć. *Savoir-vivre* to znajomość reguł, obyczajów i form towarzyskich/zawodowych/dyplomatycznych/społeczno-środowiskowych. To umiejętność radzenia sobie w różnych sytuacjach. To szacunek do siebie i innych. Zasady *savoir-vivre* są uwarunkowane kulturowo i mogą różnić się od siebie. Ich znajomość podwyższa samoocenę, kształtuje piękno charakteru i osobowość człowieka, tworzy atmosferę wzajemnego zaufania i dodaje pewności.

Zasady *savoir-vivre* dotyczą głównie:

- wyglądu, prezencji
- zachowania
- komunikacji
- nakrywania do stołu.

Dobre maniere to stałe przyzwyczajenie do stosowania procedur wskazanych przez etykietę. Profesor Stanisław Krajski, specjalista od *savoir-vivre* w swojej książce *Filozofia życia* (Kraków, 2017) podkreśla, że u podstaw dobrego wychowania leżą szlachetność i miłość, a wśród nich:

- takt, skromność, łagodność
- tolerancja
- dyskrecja
- przestrzeganie norm i zasad, odpowiedzialność
- opanowanie
- wyrozumiałość, szanowanie różnic kulturowych
- życzliwość, zdolność do współpracy
- punktualność
- dostrzeżenie potrzeb innych.

Ujmując powyższe, w dwóch słowach *savoir-vivre* to po prostu wiedza i kompetencje. W świecie pełnym różnorodności, nowoczesnych technologii i dynamicznych zmian tworzą się nowe przestrzenie, które powinniśmy zagospodarować na każdym etapie edukacji i wychowania, nie zapominając, że cyfrowe dorastanie nie zwalnia nas z pielęgnowania humanistycznych wartości czy rozwijania wrażliwości na dobro i piękno.

A więc dbajmy o:

- wysoki poziom wiedzy humanistycznej
- głębszą znajomość literatury, historii, sztuki
- odwiedzanie muzeów, wystaw malarstwa
- słuchanie muzyki
- oglądanie przedstawień teatralnych, udział w festiwalach
- podróże
- kompetencje kulturowe i międzykulturowe.

Kompetencje z zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej ułatwiają rozumienie kreatywnego wyrażania pomysłów i znaczeń w różnych kulturach za pomocą różnych rodzajów sztuki czy innych form kulturalnych oraz poszanowanie dla tego procesu. Umiejętność interpretacji czy eksperymentowania z dziełami sztuki, a także rozumienie własnej tożsamości twórczej może być dziś ważniejsze niż kiedykolwiek.

28 maja 2024 roku KPCEN we Włocławku we współpracy z Ośrodkiem Badań nad Pamięcią Zbiorową i Studiów Muzealnych zorganizował koncert **Mirona Łajminga**, niezwykle zdolnego młodego pianisty z Akademii Muzycznej w Gdańsku. Artysta zagrał utwory Chopina i innych wybitnych kompozytorów muzyki klasycznej. Zafascynował widownię swoim talentem i oryginalną interpretacją wykonania. Sala Zespołu Szkół Muzycznych im. Czesława Niemena we Włocławku wypełniona była po brzegi. Wcześniej młodzież z uwagą wysłuchała wykładu „*Savoir-vivre* młodego melomana”, który towarzyszył koncertowi.

Muzyka ma cudowną moc – łagodzi obyczaje, uwrażliwia, uspokaja, relaksuje, poprawia nastrój, pobudza kreatywność. Większość ludzi śpiewając, czuje się lepiej. Specjaliści twierdzą, że śpiew wpływa na prawidłowe oddychanie, a komórki mózgowie są lepiej dotlenione. Słuchanie muzyki w towarzystwie pozwala na wspólne przeżywanie, ułatwia relacje. To też idealny sposób na rozładowanie napięcia oraz okazja do zabawy. Poprzez wydzielanie hormonów i reakcje zachodzące w ciele, zmienia się sposób odczuwania, a nawet postrzegania innych ludzi. Na muzyce opierają się też metody rozwojowe wykorzystywane w szkołach i przedszkolach. Istnieją powiązania między uczeniem się mowy oraz muzyki. Kształcenie muzyczne dzieci rozwija także ich zdolności komunikacyjne.

Muzyka poprawia pamięć - zmysł słuchu jest szczególnie ważny w rozwoju procesów poznawczych, wśród których często wymienia się pamięć. Najlepsza okazuje się być do tej terapii muzyka klasyczna, która zwiększa poziom czynnych biologicznie związków odpowiedzialnych za zapamiętywanie, koncentrację i regulowanie stresu.

Uczestnicząc w koncertach „na żywo”, nie zapominajmy o zasadach koncertowej etykiety, która przypomina:

- o wyłączeniu telefonów komórkowych
- na koncert nie wchodzimy w trakcie jego trwania
- nie rozmawiamy, nie wystukujemy rytmu
- nie szeleścimy papierkami
- nie klaszczemy pomiędzy, zwłaszcza jeśli to koncert, suite czy sonata
- na koncercie plenerowym możemy założyć kapełusz, ważne, żeby nikomu nie zasłaniać widoku sceny.

Koncerty rockowe rządzą się innymi prawami, dają większą przestrzeń do kreowania siebie czy wyrażania emocji.

Czy można zerwać z zasadami koncertowej etykiety? Tak często się dzisiaj dzieje - można nagrywać, klaskać w trakcie, jeść, wyjść wcześniej, jeśli koncert jest nieciekawym, i odwrotnie – zdarzyło się, że pianista przerwał koncert z powodu nagrywania czy fotografowania.

Koncerty muzyki poważnej mogą odbywać się w hali, w klubie, na łonie natury, w filharmonii, w teatrze, w szkole – starajmy się, aby nasz strój był stosowny do okoliczności. W filharmonii, teatrze, operze - elegancki, wieczorowy, w przypadku kobiet sukienka, niezbyt wzorzysta, o stonowanych kolorach.

Można mieć małą torebkę, buty najlepiej na obcasie, a zimą damski garnitur, mile widziane są też błyszczące dodatki.

W przypadku panów warto wspomnieć o koszuli smokingowej - to element garderoby, który wykreował Książę Windsoru Edward VIII. Jej cechą charakterystyczną jest połączenie luzu koszuli garniturowej z elegancją koszuli frakowej. W ten sposób powstało połączenie, które nie jest aż tak zobowiązujące, a jednocześnie nadaje stylizacji wyjątkowej elegancji i doskonale komponuje się z muszką. Koszule mogą być z pliskami albo gładkie. Ich znakiem rozpoznawczym są również czarne guziki, nadające koszuli wyjątkowego szyku.

Fryderyk Chopin był elegantem, bardzo dbał o modny wygląd i detale swojego stroju. Był salownowcem. Jednocześnie dużo podróżował, poszukiwał..., czerpał z muzyki ludowej, bywał na wiejskich weselach i dożynkach. Folklorystyczne impresje słyszemy w jego utworach, zwłaszcza w mazurkach. To wszystko złożyło się na fenomen jego twórczości, która jest muzyczną poezją, a w niej pewnie odnajdziemy i nasze kujawsko-dobrzyńskie akordy. Wszak wirtuoz często bywał w naszych stronach.

Kultura to jest to, co zostaje, kiedy zapomnisz, czego się nauczyłeś – Selma Lagerlof, szwedzka noblistka z 1909 roku.

Netografia:

<https://polskieradio24.pl/arttykul/1667111,nie-tylko-lagodzi-obyczaje-muzyka-jest-naturalnym-antydepresantem>

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=E](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=E)

Miron Łajming podczas koncertu we Włocławku

Ewelina Zielińska

Szkoła Podstawowa im. prof. Bogusława Molskiego w Warszawie

Mediacje jako efektywny sposób na rozwiązywanie konfliktów bez przemocy

Szkoła i rodzina są głównymi miejscami kształtowania osobowości dziecka. Zadaniem szkoły jest przygotowanie młodego człowieka do pełnego uczestnictwa w życiu grupy społecznej. Sytuacja dziecka w szkole, jego sukcesy i porażki, jakie spotyka przy podejmowaniu zadań i obowiązków szkolnych, kontakty z rówieśnikami oraz pozycja w społeczności uczniowskiej wywierają zasadniczy wpływ na proces socjalizacji i co ważne – późniejszy start w świat ludzi dorosłych. To właśnie w szkole młody człowiek wchodzi w dotychczas nieznaną mu sferę społeczne, gdzie w klasie na jednostkę oddziałuje grupa i odwrotnie. Uczniowie spędzają w szkole znaczną część swojego młodego życia, często zdarzają się spory, konflikty, którym towarzyszą emocje, czasem bardzo silne. Utrudniają one podjęcie racjonalnej, konstruktywnej decyzji o rozwiązaniu sytuacji trudnej.

Środowisko szkolne jest bardzo dynamiczne, młodzi ludzie niezwykle przeżywają zarówno sukcesy, jak i porażki, odczuwają silną potrzebę akceptacji. Borykają się z wieloma trudnościami, brakiem pewności siebie, presją, brakiem przynależności do grupy. Odpowiedni wygląd, postawa, kreowanie siebie w social mediach, brak zrozumienia prowadzą do konfliktów na różnych płaszczyznach. Wiele nieporozumień udaje się zażegnać w początkowej fazie, ale niektóre spory przybierają na sile, dochodzi do ich eskalacji, a ich rozwiązanie staje się niezwykle trudne. W takich sytuacjach warto poddać uczestników konfliktu mediacji rówieśniczej, która umożliwia przeanalizowanie w spokojnych warunkach całego sporu, spojrzenie na problem z różnych perspektyw.

W związku z tym ważne jest kształtowanie kompetencji młodzieży w zakresie komunikacji interpersonalnej, wyrażania swoich emocji i potrzeb. Wspieranie uczniów w rozwiązywaniu problemów rówieśniczych w szkole. Warto szerzyć ideę mediacji wśród uczniów, w środowisku szkolnym, przybliżyć pojęcie mediacji. Zwrócić uwagę na korzyści płynące z wdrożenia tego procesu do szkolnej praktyki. Ważnym aspektem jest również omówienie technik mediacyjnych i komunikacyjnych: aktywnego słuchania, zasad dobrej komunikacji, sposobów rozwiązywania konfliktów.

Proces mediacji to nowoczesny sposób rozstrzygnięcia sporów, który umożliwia stronom aktywne uczestnictwo w wypracowaniu satysfakcjonującego porozumienia. Mediacja ma na celu ustalenie interesów oraz potrzeb stron, niwelowanie napięcia powstałego w wyniku konfliktu. Poza autonomią stron w mediacji możemy również wyróżnić inne cechy, które stanowią o wyjątkowości tego procesu, chodzi przede wszystkim o dobrowolność, poufność postępowania, akceptowalność, neutralność mediatora. Zaletami procesu mediacji jest efektywność oraz świadome wypracowanie przez uczestników porozumienia, co w konsekwencji przyczynia się do większego zaangażowania. Mediacja daje szansę na konstruktywne rozwiązanie konfliktu za pomocą dialogu, co sprzyja budowaniu porozumienia.

Wprowadzenie mediacji do szkół z pewnością przyczyni się do podniesienia kompetencji młodzieży w zakresie komunikacji interpersonalnej, wyrażania swoich emocji i potrzeb. Proces mediacyjny umożliwia wsparcie uczniów w rozwiązywaniu problemów rówieśniczych w szkole. Ponadto wprowadzamy kulturę dialogu i współodpowiedzialności za kształtowanie klimatu w szkole.

Współczesna szkoła powinna podejmować inicjatywę na rzecz upowszechnienia oraz popularyzacji procesu mediacji w szkole. W dzisiejszych czasach istotne jest kształtowanie umiejętności konstruktywnego podejścia do konfliktów. Dobrą praktyką będzie organizowanie w placówkach szkolnego koła mediatorów.

Uczniowie przechodzą pod opiekę nauczyciela – opiekuna koła mediatorów rówieśniczych. Wówczas nauczyciel koordynuje pracę mediatorów, organizuje dyżury w kąci mediatora, dba o promocję mediacji w środowisku szkolnym. Istnienie właściwie funkcjonującego koła może skutkować zwiększeniem świadomości uczniów w zakresie rozwiązywania konfliktów bez przemocy, a w rezultacie może mieć pozytywny wpływ na atmosferę panującą w placówce. Uczniowie będą starali się podtrzymywać dobre relacje oparte na wzajemnym zaufaniu i tolerancji.

Netografia:

1. <https://mediacjewszkole.pl> (dostęp: maj 2024).
2. <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/mediacja-rowiesnicza> (dostęp: maj 2024).
3. www.mediacje.gov.pl (dostęp: maj 2024).

Ekopracownia – zielone serce szkoły

W dzisiejszych czasach, kiedy troska o środowisko staje się coraz bardziej pilna, edukacja ekologiczna stanowi kluczowy element w kształtowaniu postaw i nawyków przyszłych pokoleń. W odpowiedzi na tę potrzebę, w Szkole Podstawowej im. Janusza Korczaka w Wielkim Rychnowie otwarto pracownię ekologiczną, która ma na celu wprowadzenie dzieci w fascynujący świat zrównoważonego rozwoju. „Ekopracownia – zielone serce szkoły” to projekt budowy nowoczesnych pracowni w szkołach, została dofinansowana ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Nowoczesna sala, w której mobilne ławki oraz alternatywne ich układy odgrywają kluczową rolę w wspieraniu rozwoju kompetencji u uczniów, pozwalają na elastyczne dostosowanie przestrzeni lekcyjnej do różnorodnych metod nauczania. Dzięki możliwości łatwego przestawiania mebli, nauczyciele mogą szybko tworzyć różne układy, takie jak kręgi

dyskusyjne, grupy robocze czy indywidualne stanowiska pracy. To z kolei sprzyja różnorodności metod dydaktycznych i angażuje uczniów w aktywne uczestnictwo w procesie nauczania. Takie środowisko sprzyja rozwijaniu umiejętności komunikacyjnych, współpracy i empatii, które są niezbędne w życiu codziennym i zawodowym. Alternatywne układy ławek promują aktywne uczenie się oraz rozwijają umiejętność samodzielnej organizacji pracy. Uczniowie mają możliwość wyboru miejsca pracy i współpracy z kolegami. Są bardziej zaangażowani i zmotywowani do nauki.

Mając taką pracownię, dużo łatwiej realizuje się różnorodne projekty. Naszą ekoprzygodę rozpoczęliśmy od warsztatów na temat segregacji śmieci. Uczniowie uczyli się, jak ważne jest odpowiednie sortowanie odpadów, aby chronić naszą planetę. Wykorzystując kolorowe kubki i pojemniki, dzieci miały okazję praktycznie zastosować swoją wiedzę, segregując różne rodzaje odpadów. Dodatkowo każdy uczeń projektował i wykonywał za pomocą długopisów 3D swój ekologiczny znak. Dużym zainteresowaniem cieszył się ekologiczny Escape Room, zamieszczony pod linkiem: https://www.canva.com/design/DAGBQh3Xdqw/6ZkbAYp2XX-jW2ERIGZaPg/view?utm_content=DAGBQh3Xdqw&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=editor

W ramach obchodów Światowego Tygodnia Mózgu w ekopracowni nastął czas eksperymentów, doświadczeń i wspólnej nauki. W klasach siódmej i czwartej uczniowie nie tylko tworzyli ekologiczne kule do kąpielii, ale także zgłębili tajemnice napięcia powierzchniowego wody. Odkrywali, dlaczego woda utrzymuje się na monecie. Obserwacja ilości barwnika w cukierkach o sztucznych składnikach była ciekawa i zmusiła do refleksji nad tym, co spożywamy. Dodatkowo, eksperyment z kapustą pekińską pozwolił na lepsze zrozumienie przewodnictwa wody w roślinach. Klasa piąta poświęciła swój czas na sadzenie nasion rzeżuchy, ogórków i fasoli, a następnie starannie obserwowała rozwijające się rośliny. Ta praktyczna lekcja przyrody nie tylko dostarczyła wiedzy, ale również wzbudziła większą świadomość i szacunek dla natury. Uczniowie z klasy szóstej włożyli wiele wysiłku w przygotowanie plakatów, na których

prezentowali zawartość cukru w różnych produktach spożywczych. Ich praca miała na celu podniesienie świadomości zdrowego odżywiania wśród kolegów i koleżanek, co jest niezwykle ważne dla ich przyszłego zdrowia i samopoczucia. Klasa ósma zaś podjęła wyzwanie badania cieczy newtonowskiej, co rozbudziło ich pasję do fizyki płynów. Ich zdolność do wykrywania witaminy C w różnych produktach spożywczych stanowiła istotny krok w kierunku zdrowego stylu życia i dbania o własne zdrowie.

Znaczną część zajęć w ramach projektu „Dary natury znamy, matematykę z nimi uwielbiamy” dofinansowanego w programie grantowym Fundacji mBanku „Rosną z matematyką” przedszkolaki realizowały blok tematyczny dotyczący rytmów. Głównym celem zajęć było: dostrzeganie regularności, wychwytywanie powtarzających się układów oraz kontynuowanie ich, a także kształtowanie dziecięcych kompetencji w zakresie rytmicznej organizacji czasu. Na początku dzieci utrwały układanie rytmów z darów natury i plastikowych nakrętek. Następnie, podczas doświadczenia z wykorzystaniem latarki i globusa dowiedziały się, kiedy i dlaczego na niebie świeci słońce, a potem pojawia księżyc. Uwagę dzieci skupiło zadanie dotyczące następowania po sobie pór roku. Z łatwością poradziły sobie z dopasowywaniem charakterystycznych cech do poszczególnych pór roku. Zadaniem podsumowującym zajęcia było wykonanie z talerzyków papierowych zegarów, ukazujących następstwo dni i nocy oraz pór roku.

Katarzyna Dulcka

Kujawsko-Pomorska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy

Młodzieżowy Kalejdoskop Projektowych Wspomnień 6/20

Wiosna, a konkretnie maj 2024 roku, to szczególny okres, bowiem zbiegają się dwie rocznice warte uwagi: 20-lecie wstąpienia Polski do Unii Europejskiej oraz zakończenie Europejskiego Roku Umiejętności. Z tej też okazji sięgamy do wspomnień związanych ze zrealizowanymi projektami dzięki zaangażowaniu młodzieży, ich pracy oraz pozyskanym środkom finansowym z programów UE.

Jeden z programów Unii Europejskiej dedyko-

Przedszkolaki bardzo chętnie wybierały się wraz z rodzicami na zajęcia do ekopracowni, aby wziąć udział w warsztatach ekologicznych „Sadzimy rośliny”. Warsztaty składały się z części teoretycznej i praktycznej. W części pierwszej uczestnicy obejrżeli film edukacyjny o ekologii i roślinach, podczas którego przedszkolaki przypominały sobie, jak należy pielęgnować rośliny. Pogłębiły również wiedzę na temat różnorodności roślin, ich budowy, czynników warunkujących ich wzrost, a także korzyści, jakie rośliny dają człowiekowi. Po seansie wszystkie dzieci wymieniły jakie warunki musimy stworzyć roślinom, aby dobrze rosły. Po części teoretycznej nastąpiła część praktyczna. Dzieci z dużym zaangażowaniem przystąpiły do sadzenia. Każde dziecko samodzielnie przygotowało podłoże do sadzenia rośliny, a następnie z niewielką pomocą osoby dorosłej umieszczało ją w doniczce.

Ekologiczna przygoda jest pełna zabawy i fascynujących doświadczeń, a także przypominała o ogromnym znaczeniu nauki o ekologii w szkole. Nie tylko uczy dzieci, jak chronić środowisko naturalne, ale również rozwija umiejętności analitycznego myślenia, krytycznego podejścia oraz współpracy. Daje im również narzędzia do podejmowania świadomych decyzji dotyczących własnego stylu życia i wpływu, jaki mają na otaczający ich świat. Stworzenie takiej przyjaznej sali daje w pełni możliwość rozwijać uczniom kompetencje 4K.

wany młodym ludziom, czyli Europejski Korpus Solidarności, umożliwiał udział w projektach wolontariatu międzynarodowego oraz realizację własnych inicjatyw w odpowiedzi na potrzeby dostrzeżone w społeczności lokalnej. W dotychczasowych Projektach Solidarności realizowanych przez naszą młodzież w tzw. grupach inicjatywnych liczących nie mniej niż 5 osób odbiorcami działań była społeczność lokalna skupiona, np. w Kołach Gospodyń Wiejskich z okolic Brodnicy, mieszkańcy DPS-ów i osoby w kryzy-

się bezdomności z Inowrocławia, dzieci i młodzież z takich lokalizacji, jak: Toruń, Bydgoszcz, sołectwo Więclawice, właściciele zwierząt z Grudziądza i okolic (gminy Gruta oraz Rogóźno), którym przekazano zbudowane, solidne budy, mieszkańcy Włocławka, którzy stali się współautorami miniprzewodnika.

Na przestrzeni ostatnich przeszło 3 lat od jesieni 2020 r. do chwili obecnej młodzież z 6 jednostek OHP w województwie kujawsko-pomorskim zrealizowała według własnego pomysłu, wykorzystując już zdobyte umiejętności zawodowe, przy wsparciu wychowawców 13 Projektów Solidarności.

Lp.	Numer projektu	Tytuł projektu	Jednostka OHP
1	2020-2-PL01-ESC31-082999	Dach dla przyjaciela	2-1 OSiW Grudziądz
2	2020-2-PL01-ESC31-082789	Młodzieżowe Ministerstwo Szczęścia	2-2 HP Bydgoszcz
3	2020-2-PL01-ESC31-082794	Złota Jesień	2-3 HP Inowrocław
4	2020-3-PL01-ESC31-094942	Łączymy miejsca - Łączymy pokolenia	2-1 HP Brodnica
5	2020-3-PL01-ESC31-094944	Kulturalnie, aktywnie i zdrowo	2-2 OSiW Toruń
6	2021-1-PL01-ESC30-SOL-000036286	Kapsuła czasu	2-5 HP Włocławek
7	2021-2-PL01-ESC30-SOL-000040463	Złota Jesień II	2-3 HP Inowrocław
8	2021-2-PL01-ESC30-SOL-000039059	Aktywnym być - Zdrowo żyć	2-1 HP Brodnica
9	2021-2-PL01-ESC30-SOL-000039047	Miłośnicy sportu	2-2 HP Bydgoszcz
10	2022-1-PL01-ESC30-SOL-000068997	Bezdomni – na pozór inni a tak na prawdę, tacy sami jak my	2-3 HP Inowrocław
11	2022-3-PL01-ESC30-SOL-000096085	Bądźmy dla osób w kryzysie bezdomności nadzieją na lepsze jutro	2-3 HP Inowrocław
12	2023-1-PL01-ESC30-SOL-000147082	Tworzymy magiczny świat dzieci	2-3 HP Inowrocław
13	2023-1-PL01-ESC30-SOL-000149174	Dach dla przyjaciela-reaktywacja	2-1 OSiW Grudziądz
14	2023-1-PL01-ESC30-SOL-000146553	Przybij Piątkę!	2-2 HP Bydgoszcz

Do jesieni 2018 r. WK OHP realizowała projekty wolontariatu zagranicznego, w ramach których gościła wolontariuszy zagranicznych np. z Łotwy, Hiszpanii, Francji, Austrii (np. 2017-1-PL01-KA105-035940, 2014-1-PL01-KA110-01375). Wspierali oni, uczestniczyli w codziennej pracy wychowawczej w jednostkach OHP, dzielili się swoimi zainteresowaniami poprzez warsztaty, prowadzili naukę języka obcego.

W zakresie działań międzynarodowych OHP znajdują się projekty wymiany młodzieży oraz staże zawodowe. Wymiany odbywają się w Polsce bądź za granicą, pozwalają wykorzystać kreatywność młodych ludzi do tworzenia programu, a w czasie samego już spotkania grup młodzieży na poznanie innej kultury, doskonalenie porozumiewania się w języku obcym. W 2023 nasza młodzież uczestniczyła w projektach wymiany *Health is our treasure* na Litwie (program Erasmus+, partnerzy z Litwy i Łotwy; temat zdrowia i dbania o dobre samopoczucie na drodze odżywiania i aktywności fizycznej), *Changing4thelimate* w Hiszpanii (program Erasmus+, partnerzy z Grecji, Łotwy, Włoch; temat zmian klimatycznych i oddziaływania człowieka na środo-

wisko) oraz organizowała takie spotkania w Polsce w Grudziądzu (2022, Śladami wspólnej historii) i Toruniu (2023, *Kierunek 5.5.0*, tematyka nawiązująca do życia i działalności Mikołaja Kopernika w związku z jego 550 rocznicą urodzin), korzystając ze wsparcia finansowanego z programu Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży, goszcząc dwukrotnie młodzież z Frankfurtu nad Odrą.

W nowej perspektywie unijnej 2021-2027 młodzież z OHP z województwa kujawsko-pomorskiego, będąca jednocześnie uczniami szkół branżowych I stopnia w naszym regionie, uczestniczyła w zagranicznych stażach zawodowych w ramach 2 projektów (program Erasmus+): *Sukces zawodowy* (kraj docelowy Niemcy, staże w placówce kształceniowej, 2021-1-PL01-KA121-VET-000008066) oraz *Sukces zawodowy II* (kraj docelowy Hiszpania, staże u lokalnych pracodawców, 2022-1-PL01-KA121-VET-000064842). Łącznie we wszystkich mobilnościach zorganizowanych w czterech grupach uczestniczyło 66 młodych osób kształcących się w zawodach: kucharz, mechanik samochodowy, fryzjer, sprzedawca. Dwutygodniowy pobyt, którego kluczowym aspektem był wymiar zawodowy skoncentrowany na

pogłębianiu wiedzy i umiejętności pod opieką instruktora praktycznej nauki zawodu czy pracodawcy, uwzględnił również program kulturowy. Składały się na niego m.in. wizyty w instytucjach kultury, jednodniowy wyjazd edukacyjny (wycieczka), zajęcia z native speakerem. Przed wyjazdem młodzież uczestniczyła w przygotowaniu, na które obejmowało krótki kurs języka obcego i zajęcia kulturowe na temat Niemiec czy Hiszpanii.

Elżbieta Dąbkowska

Nauczyciel Publicznej Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Westerplatte w Tłuchowie

Elementy wychowania patriotycznego w szkole

Nauczanie i wychowanie to dwie rzeczy, które wzajemnie się przenikają i nie można ich oddzielić. Nauczyciel jest osobą, która nie tylko uczy, ale pomaga się uczyć, a jednocześnie wychowuje.

Każdy uczeń jest osobą jedyną w swoim rodzaju, z własną drogą wiodącą do sukcesu. Współczesna szkoła powinna mu w tym pomóc, dobrze ucząc i wychowując do przyszłości. Czasy przyszłe to te, kiedy coraz bardziej decydująca będzie siła intelektualna. Intelkt przesądzi, że najwięcej do powiedzenia będą mieli ci, co konkretnie zaoferują swoje racjonalne rozwiązania. Patrząc na świat przyszłości, myślę, że dobrze uczyć to potrafić wyjaśniać i zaciekawiać każdego ucznia, sprawiedliwie oceniać, uczyć twórczego i krytycznego myślenia, rozwijać zainteresowania i aspiracje, przygotowywać do życia w zjednoczonej Europie

Przed naszą młodzieżą z 6 jednostek OHP z pewnością kolejne pomysły do zrealizowania pod szyldem programów UE dedykowane młodym ludziom, kiedy to wykorzystają swoje umiejętności (w tym i zawodowe), wykażą się empatią i kreatywnością i jak zawsze będą mogli liczyć na wsparcie kadry wychowawczej. Trzymamy za nich kciuki i dziękujemy za dotychczasowe zaangażowanie.

i wprowadzać w świat kultury. Dobrze wychowywać to z kolei uczyć wrażliwości, współdziałania w zespole, zaangażowania na rzecz innych ludzi, dla dobra szkoły, małej i dużej ojczyzny oraz całego świata, a także pomagać uwierzyć w siebie tworząc życzliwą atmosferę.

Analizując świat współczesny ogarnięty wszechstronną globalizacją, należy zakładać, że państwa w coraz mniejszym stopniu będą narodowe i suwerenne. Od sukcesu europejskiego projektu integracyjnego w olbrzymim stopniu zależy przyszłość całego świata. Z tych powodów w procesie wychowawczym wielkie znaczenie ma wychowanie patriotyczne. Dzisiejszy świat potrzebuje pokoju. Wśród współczesnych ludzi brak jest zrozumienia dla prawdziwych wartości, które budują jedność w rodzinach i w narodzie.

Proces wychowawczy w tłuchowskich szkołach w niedalekiej przeszłości opierano na współpracy z Kołem Gminnym Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych, a obecnie na współpracy z Ochotniczymi Strażami Pożarniczymi działającymi na terenie gminy Tłuchowo, aby pokazać, jak powinien żyć człowiek, by jego życie było wartościowe i szczęśliwe. Postawa kombatantów i strażaków jest dziś dla wielu przykładem nie tylko walki zbrojnej z narażeniem życia dla innych, niesienia bezinteresownej pomocy potrzebującym, ale przede wszystkim potwierdzeniem hasła znanego w naszym narodzie od wieków „Bóg, Honor, Ojczyzna”, jak też pokazania innych wartości, które budują i utrwalają jedność, pokój i sprawiedliwość.

Podczas spotkań z młodzieżą kombatanci mówili o wolności, o znaczeniu posiadania własnego państwa, o walce zbrojnej, wysiedleniu gospodarzy i wywożeniu ludności na przymusowe roboty do Niemiec, aresztowaniach nauczycieli i o trudnych czasach wojennych.

Stosunek współczesnej młodzieży do historii odzyskania niepodległości przez Polskę, do drugiej wojny światowej jest inny niż tej z młodości Kombatantów. Tamta młodzież nie musiała uczyć się patriotyzmu. Ona była jego naocznym świadkiem i uczestnikiem. Odzyskana wolność sprawiła, że Polacy mogli swobodnie mówić i pisać w swoim ojczystym języku, zakładać polskie szkoły, wydawać polskie książki, tworzyć polską armię, rozwijać polską kulturę. Mimo że kraj był zniszczony, czynem zbrojnym i dyplomacją wyznaczono granice II Rzeczypospolitej, a w 1920 roku obroniono je przed rewolucją bolszewicką. W czasie drugiej wojny światowej młodzież polska była przesiąknięta ideą walki w obronie ojczyzny. Polacy ginęli, byli torturowani, poniżani, bici i głodzeni. Nasi rodacy walczyli za Anglię, brali udział w wyzwoleniu Włoch oraz w niezwykle krwawej bitwie pod Monte Cassino. Walczyli z państwami osi, przyczyniając się tym samym do szybkiego i skutecznego pokonania imperium zła Adolfa Hitlera.

Jeszcze nie tak dawno tłuchowscy Kombatanci w swych oficerskich mundurach na spotkaniach z młodzieżą mówili, że tłuchowska ziemia obficie jest zbroczona krwią tych, którzy ukochali wolność. To tu są groby naszych przodków, tych którzy 19 września i 12 października 1944 roku zostali rozstrzelani przez oddział gestapo za to, że byli Polakami. Wspominali, że do końca zachowali spokój i godność, a przecież posiadali swoje rodziny, plany, marzenia i powinni żyć. Najmłodszy z nich mieli zaledwie po 19 i 20 lat. To oni żyli w tych czasach, w których „kruszyne chleba podnoszono przez uszanowanie dla darów Nieba”. Z myślą o nich przed Pomnikiem – Grobem w centrum Tłuchowa w obecności kapłanów, pocztów sztandarowych Ochotniczych Straży Pożarnych, miejscowych

szkół, harcerzy, zgromadzonej ludności, władz samorządowych z imienia i nazwiska wzywani są do Apelu nieżyjących bohaterów naszej gminy. Wzywali poległych, pomordowanych w obozach, rozstrzelanych przez hitlerowskich nazistów. Przy werblach orkiestry wzywali również Tych, którym w Katyniu bolszewicka nieprawość zabrała życie. My obecni, dorośli oraz młodzież szkolna wsłuchiwalismy się uważnie w każde wypowiedziane słowo. Zdawaliśmy sobie sprawę, że musimy o nich pamiętać. Tak bardzo pragnęli, aby miejsca pamięci na terenie gminy Tłuchowo otoczone były specjalną czcią. Być może podobną do tej, jaka była przed wojną w Warszawie, przed Grobem Nieznanego Żołnierza, kiedy to mężczyźni przechodząc zdejmwali czapki z głów, żołnierze salutowali.

I dla tej pamięci zrobili bardzo dużo. Głównie dzięki ich wysiłkowi przeprowadzono renowację Grobu Powstańców Styczniowych na cmentarzu przy kościele w Tłuchowie, renowację pomnika w centrum Tłuchowa, w którym znajduje się łuska armatnia z prochami z miejsc straceń mieszkańców gminy, modernizację pomnika ku czci mieszkańców Źródeł i okolic rozstrzelanych przez Niemców w 1944 roku. To także dzięki nim Święta Narodowe w Tłuchowie po dzień dzisiejszy obchodzone są bardzo uroczysto. Są to dni modlitwy za Ojczyznę, refleksji i wspomnień tych, którzy walczyli za naszą Wolność.

Obecnie nie ma ich już wśród nas. Odeszli na wieczną wartę, ale pamięć po nich pozostała. Spełniło się także ich marzenie. Przekazane za życia kroniki, zdjęcia, osobiste pamiątki trafiły do utworzonej w Publicznej Szkole Podstawowej w Tłuchowie po ich śmierci Tłuchowskiej Izby Pamięci, która sukcesywnie rozszerza swoje zbiory i jest nieocenionym narzędziem w procesie wychowawczym uczniów.

Magdalena Orent

Przedszkole Miejskie nr 3 im. Marii Kownackiej w Toruniu

Matematyka – być nauczycielem przewodnikiem, a nie groźnym Cerberem

Jak ja nie cierpię matematyki – tak zapewne zaczynałby się mój artykuł, gdyby głównym jego bohaterem był Tomek z *Piegowatych opowiadań* Renaty Piątkowskiej¹ (które, uwielbiam przez duże „U”) lub zdecydowana większość dzieciaków, którym miałam przyjemność przybliżyć tajniki tego przedmiotu. Zastanawiam się zawsze, skąd bierze się taka niechęć, zwiększająca się w zatrważający sposób wraz z wiekiem uczniów. Kiedy od tym myślę, przychodzi mi do głowy zadanie z guzikami i sweterkami, które jakiś oburzony rodzic zamieścił w Internecie, ocenione przez nauczyciela na ocenę niedostateczną pomimo prawidłowego wyniku. Abstrahując od szczegółów, chodziło w nim o ułożenie działania – mnożenia. Treść sugerowała zapis w formule „swetry” x „guziki”, a dziecko zapisało działanie odwrotnie, uzyskując jednak poprawny wynik. Widzę w tej sytuacji coś na kształt startu dla dalszych niepowodzeń dzieci. Już tłumaczę: podstawa programowa², którą winniśmy realizować, stawia na rozwój kreatywności dziecka oraz jego twórcze podejście do rozwiązywania problemów – a czy my, nauczyciele, na pewno nadążamy za młodymi pokoleniami? Czy dziecko, które policzy ilość guzików przypadających na każdy sweterek, jest bardziej poprawne niż to, które widzi ilość sweterków – każdy z określoną liczbą guzików? Jak ustalić błąd logiczny w przypadku braku jednostek? Nie stawiamy granic przed wyobraźnią matematyczną dzieci. Wychodzimy do przodu i podsycajmy już od najmłodszych lat ich fascynację otaczającym światem. Mówmy, ale przede wszystkim słuchajmy, zanim zaczniemy podcinać skrzydła. Pokuszę się tu o odwołanie do kolejnej pozycji literackiej – a mianowicie *Matego Księcia*³. Pamiętacie rysunek węża, który zjadł słońca – ten, który do złudzenia przypominał kapelusza? Może warto czasami dociekać, co przysłowiowy autor miał na myśli. W ten sposób może kiedyś uda nam się odkryć piękny nieoszlifowany diament, który pomimo swojego nieszablonowego podejścia do zadań będzie szalał na olimpiadach matematycznych. Upewniamy się, co siedzi w głowach młodych ludzi, bo w przeciwieństwie do naszej – ich wyobraźnia często nie ma granic. Prowadząc zajęcia z moimi podopiecznymi (pięcio- i sześciolatkami), staram się wykorzystywać

ich wrodzoną ciekawość. Idealną bazą do tej podróży jest „Dziecięca matematyka”⁴. Metoda zdecydowanie wyprzedzająca czasy, w których powstała oraz potrafiąca sprostać potrzebom współczesnego dziecka swoją intuicyjnością oraz prostotą. Uczy poprzez samodzielne doświadczanie sytuacji, z którymi dzieci mają możliwość konfrontować się w życiu codziennym. Poprzez chociażby: rysunek mamy, nakrywanie do stołu, nalewnie kompotu z dzbanka do szklanki. Drugą równie intuicyjną metodą jest Plan Daltoński⁵, pozwalający w prosty sposób wypracować w u dzieci umiejętność dzielenia czasu pomiędzy obowiązki a przyjemności. Obie zachęcają do współpracy i samodzielności, prowadzą młodego człowieka od umiejętności prostych do złożonych, dając mu szansę na odniesienie sukcesu. Pokazują również nam – nauczycielom ważne *clou*: dzieci muszą odnosić cząstkowe małe sukcesy, aby chciały podejmować kolejne wyzwania oraz od najmłodszych lat dostrzegać wszechobecność matematyki. Pomoże to w przyszłości uniknąć pytań typu „i po co mi to?”. Gimnastykujemy się zatem bez marudzenia w obrazowaniu dzieciom tego cennego przedmiotu, a podczas oceniania sprawdzianów szukajmy pozytywów, aby nagradzać – nie zniechęcać. Czy dla nas samych zwykłe poklepanie po ramieniu w ramach uznania nie działa bardziej motywująco niż wskazywanie błędów?

Może dosyć mądrówka, pewnie jesteście ciekawi, jak wygląda moja matematyczna codzienność? Z jednej strony to banalność i prostota, z drugiej przecież tak chyba powinno być. Skoro chcemy wybudować w dzieciach przekonanie, że matematyka jest prosta, niech się zawiera w czynnościach nieskomplikowanych. Zawsze na pierwszym miejscu stawiam samodzielność i aktywność dziecka oraz staram się wyszukiwać w ciągu dnia maksymalnie wiele sytuacji sprzyjających rozwojowi kompetencji matematycznych dzieci. Zdarzają się one nader często:

- nie przeliczam dzieci – robią to same, siedząc w kole, stojąc w rzędzie lub szeregu – kiedy zaczynamy zajęcia, kończymy, wychodzimy do szatni. Przeliczają się od początku do końca i od końca do początku albo od dowolnego dziecka – dodatkowo wprowadzamy w ten

sposób stałość liczby

- codziennie korzystają z tablicy planu daltońskiego, kontrolując upływ dni tygodnia, rytm dnia oraz upływ czasu przeznaczony zgodnie ze wspólną umową na kolejne czynności, zawsze wiedzą, co będzie się działo i same tego pilnują

- przed rozpoczęciem zajęć plastycznych zawsze siadamy w kole i układamy kartę pionowo i poziomo oraz wspólnie ustalamy, gdzie jest lewy górny róg, poprzedzając czynność machaniem do siebie lewą i prawą ręką, układaniem prawej ręki na głowie, nosie, pupie (przy tym zawsze jest salwa śmiechu). Powtarzamy te proste zabawy, najpierw ustawiając się w ty samym kierunku, a następnie przodem do siebie
- przed wszystkimi pracami plastycznymi robię jedną pracę pokazową zgodnie ze wskazówkami dzieci – ale zawsze trochę z przekorą – przykładowo: duża kartka i minipatyczak na dole strony jako portret – tu zawsze następuje „nieeeee, nie tak!” i mogę już spokojnie wykonać pracę według wskazań dzieci, które nie szczędzą mi szczegółów i prześcigają się w pomysłach, co jeszcze mogłoby się w takiej pracy znaleźć i w którym miejscu (uwielbiają to), jednocześnie ćwiczą orientację przestrzenną i związane z nią pojęcia
- w chwilach wolnych często robimy rundkę z kostkami – dodajemy, odejmujemy i porównujemy ilości, wykorzystując zwykle dwie kostki do gry – jedna osoba rzuca, układa działanie – reszta pilnuje poprawności i czeka na swoją kolej
- zawsze doskonalimy umiejętność odróżniania liczb parzystych od nieparzystych podczas wychodzenia na teren ogrodu przedszkolnego – oczywiście parami, jest też to doskonała okazja do nauki liczenia co dwa
- ćwiczymy z dziećmi również pojęcie perspektywy („chwytamy w palce” samochód stojący na pobliskiej ulicy lub inne odległe przedmioty) – pozwala to doskonalić umiejętność posługiwania się pojęciami wielkości i odległości oraz korelować te dwa pojęcia
- sięgam też po większe wyzwania, które są później chętnie testowane przez dzieci podczas zabaw swobod-

nych – zabawy z porównywaniem ciężaru przedmiotów (co szybciej spadnie), objętości naczyń (przelewnie wody), mierzenia odległości (ile kroków jest z sali do szatni), rysowanie kół dzięki samodzielnie skonstruowanemu „cyrkłom” z dwóch kredek i sznurka)

- w tym roku sprawdzaliśmy nawet słuszność twierdzenia Pitagorasa, składając jeden kwadrat z dwóch (jest prawdziwe).

Czy dzieci się nudzą lub denerwują? – absolutnie nie! Zazwyczaj muszę pilnować czasu, bo najchętniej przechodziłyby od jednej zabawy badawczej do następnej, a nauka matematyki wychodzi z wersji papierowej kart pracy i zaczyna tętnić życiem. Jest prosta, bo możliwa do zobaczenia. Podejrzewam, że tak się dzieje w większości grup przedszkolnych – pokazujemy, obrazujemy, unaoczniamy. Czy da się to kontynuować w dalszych etapach edukacji? Czy jest tam miejsce na takie zabawy? Oczywiście, że tak.

W ubiegłym roku miałam możliwość pracować również z dziećmi ze szkoły podstawowej i nie omieszkałam uciekać się do moich ukochanych wizualizacji. Działają cuda i nawet opornych potrafią przyprawić o uśmiech na twarzy. Wystarczy trochę wyobraźni i bardzo dostępne rekwizyty: zwykłe sześciennie klocki, które zazwyczaj są w świetlicach do pojęcia drugiej i trzeciej potęgi oraz pola powierzchni i objętości, wytłoczki od jajek i cokolwiek zamiast jajek do wprowadzenia w działania z liczbami ujemnymi, kolorowy papier i nożyczki do wyprowadzenia wzorów na pola powierzchni trójkątów i czworokątów, jabłko lub cukierki do wprowadzenia w ułamki. Niech mierzą boisko, ściany w klasie, dzielą się czekoladą, sprawdzają, ile potrzeba farby na pomalowanie holu, niech ustalają, ile potrzeba pieniędzy na ich wymarzone przedmioty, przeliczają, ile brakuje. Uczmy je, że matematyka to nie wzory, ale logicznie wynikające z siebie zależności, od których nie uciekną. Takie podejście zwiększa szansę, że uczeń dotrze do egzaminu ósmoklasisty wierząc, że rozumie matematykę. W średniej szkole też znajdziemy miejsce na odrobinę szaleństwa – zdarzyło mi się kiedyś rozciąć rolkę papieru toaletowego, żeby pokazać przekrój walca. Pamiętajmy przede wszystkim o odnoszeniu wszystkiego do codzienności uczniów, niezależnie od ich wieku.

Jednym z ważniejszych zadań, jakie stoi przed matematykami, to rozbudzenie wiary podopiecznych we własne umiejętności. Dlaczego? A no dlatego, że jest to przedmiot maturalny i każdy uczeń niezależnie od swoich naturalnych predyspozycji nie będzie mógł się realizować na studiach, nie stanąwszy oko w oko z arkuszem egzaminacyjnym. Zawsze powtarzam sobie, że nie trzeba być matematykiem, żeby studiować sztuki piękne, aktorstwo, instrumentalistykę, taniec, śpiew etc. Prowadźmy więc młodych ludzi tak, aby w ciągu swojego procesu edukacyjnego zdążyli chociaż trochę zaprzyjaźnić się z „tą straszną matematyką”. Nie rób-

my z siebie groźnych Cerberów królowej nauk, ale starajmy przewodzić z uśmiechem i wyrozumiałością. „Większość nauczycieli traci czas na zadawanie pytań, które mają ujawnić to, czego uczeń nie umie, podczas gdy nauczyciel z prawdziwego zdarzenia stara się za pomocą pytań ujawnić to, co uczeń umie lub czego jest zdolny się nauczyć”⁶ – rozpamiętujemy się w tej wypowiedzi Alberta Einsteina i walczmy z pokusą ukazywania swojej wyższości nad uczniami, przecież my też nie wiemy wszystkiego. Może dzięki temu zaczniemy znajdować posty internetowe ukazujące pozytywne oblicza nauczycieli.

Bibliografia:

1. R. Piątkowska, *Piegowate opowiadania*, Wydawnictwo BIS – opowiadania, które w mistrzowski sposób ukazują świat widziany oczami dziecka, o którym my dorośli już dawno zdążyliśmy zapomnieć.
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14

lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356, z późn. zm.).

3. A. de Saint-Exupéry, *Mały Księżę*, Wydawnictwo GREG.
4. E. Gruszczyk-Kolczyńska, Ewa Zielińska, *Dziecięca matematyka – dwadzieścia lat później. Książka dla rodziców i nauczycieli starszych przedszkolaków*, Wydawnictwo Bliżej Przedszkola.
5. R. Roehner, H. Wenke, *Pedagogika planu daltońskiego*, Wydawnictwo SOR-MAN.
6. J. Fedirko, *Einsteiniana*, „Alma Mater” 2009, nr 114, s. 80, Wydawca Ośrodek Informacji i Promocji UJ.

Anna Puścińska

Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku

Kultura czytelnicza

Umiejętność czytania jest warunkiem funkcjonowania współczesnego społeczeństwa, a czytanie to jedna z ważniejszych form uczestnictwa w kulturze. Czytanie dzieciom i z dziećmi rozwija ich umysł, świat emocji i kompetencje społeczne. Ważne, aby nawyk czytania utrzymywał się przez całe życie. Systematyczny kontakt z książką i prasą jest jednym z wyznaczników kultury czytelniczej. Stanowią o niej także umiejętność doboru lektury, korzystania z informacji, odpowiednia metoda czytania, dążność do posiadania własnego księgozbioru oraz umiejętne spożytkowanie treści lektur.

ILE I JAK CZYTAJĄ POLACY?

W XXI wieku liczba czytających Polaków stała się istotnym zagadnieniem społecznym. Badaniem czytelnictwa w Polsce zajmuje się od 1992 roku Biblioteka Narodowa. Stwierdzono, że jeszcze na początku nowego stulecia odsetek czytelników książek w naszym kraju oscylował wokół 55%. Kolejne lata wykazywały tendencję spadkową. W 2021 i 2022 roku lekturę co najmniej jednej książki w ciągu ostatnich 12 miesięcy zadeklarowało już tylko 34% respondentów w wieku powyżej 15 lat. Badania wykazały także, że prawdopodobieństwo sięgnięcia po książkę jest odwrotnie proporcjonalne do wieku. Najmniej czytają osoby po 70

roku życia. Pośród badanych nastolatków natomiast 72% było czytelnikami książek, a aż 18% czytało siedem i więcej książek rocznie.

Osoby będące aktywnymi czytelnikami deklarują najczęściej, że preferują papierową formę książki. Mówią o magicznym zapachu papieru i szeleście kartek. Lekturę w formatach cyfrowych w 2021 roku zadeklarował tylko co dwudziesty respondent i jest to zazwyczaj osoba, która *w ogóle intensywnie funkcjonuje* w środowisku cyfrowym. Książki w cyfrowym formacie są wciąż mało popularne nie tylko w Polsce. W innych krajach mają w czytelnictwie udział na poziomie 3 - 8 %. Jednakże – jak donosi portal Świat Czytników – już 97% książek nominowanych do plebiscytu Książka Roku 2023 portalu Lubimy Czytać ma wersje elektroniczne¹.

Interesujące jest także, gdzie Polacy szukają lektury. Biblioteka Narodowa raportuje, że wśród źródeł czytanych książek znajdują się zakupy (36%), prezenty (32%) oraz prywatny księgozbiór (20%). Bardzo istotne są wypożyczenia od rodziny lub znajomych (37%). Rządziej wskazuje się biblioteki (łącznie 20%),

1. <https://swiatczytnikow.pl/ksiazka-roku-2023-wedlug-lubimyczytac-pl-juz-97-ksiazek-przeczytamy-na-czytnikach/> [dostęp: 18.03.2024 r.]

a szkoda, bo biblioteki mają swoim czytelnikom naprawdę wiele do zaoferowania.

Zbiory biblioteczne w Kujawsko-Pomorskim Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku liczą sobie niemal 100000 egzemplarzy, w tym większość w tradycyjnej papierowej postaci. Promujemy je i zachęcamy do czytelnictwa w naszych mediach społecznościowych, eksponując je na stacjonarnych i wirtualnych wystawach, zamieszczając kolorowe skany okładek w bibliotecznym katalogu, aby zachęcały do wypożyczenia wybranego tytułu.

Tym razem chcę zwrócić uwagę na możliwość czytania na ekranie komputera, smartfonu, tabletu lub czytnika książki właśnie. Również w bibliotece.

E-BOOKI W OTWARTYM INTERNECIE

Zacznę od „bibliotek bez ścian” udostępniających swoje zbiory w otwartym internecie. W 2007 roku w Polsce powstał portal **Biblioteka Internetowa Wolne Lektury**. Gromadzi klasykę literatury polskiej i światowej zalecaną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Są to utwory w języku polskim, dostępne w domenie publicznej, więc w większości nie są nowościami. Autorzy nie żyją od co najmniej 70 lat, choć kilka lat temu pojawiły się także utwory udostępnione przez współczesnych pisarzy na Wolnej Licencji Sztuki. Znajdujące się tu teksty zaprezentowane są w sposób przystosowany do użytku szkolnego, zaopatrzone w przypisy dotyczące wiodących motywów, łatwo jest także poszukać potrzebnych cytatów. Książki na Wolnych Lekturach można czytać online i offline, a kto się zmęczy, może wysłuchać lub pobrać je w formie audiobooka. To wielka konkurencja dla szkolnych bibliotek, jeśli tylko potrafimy obejść się bez zapachu i szelestu papieru.

Dla miłośników nowinek przeznaczona jest natomiast **strona internetowa i aplikacja Wattpad**. Powstała nieco nawet wcześniej niż omawiana powyżej. Jest kanadyjskim projektem, który zyskał międzynarodową popularność i zasięg. Każdemu zarejestrowanemu użytkownikowi umożliwia nie tylko czytanie, ale też zamieszczanie własnych tekstów. Tak rodzi się literatura *young adult* (YA), czyli młodych dorosłych. Na Wattpadzie mogą publikować i wiedzą, że ich praca dotrze do wielu osób. Poziom tej twórczości jest bardzo zróżnicowany, a czytelnicy mają możliwość oceniania publikowanych utworów i tak wyłaniają się hity z Wattpada. Na gruncie polskim właśnie stamtąd do tzw. mainstreamu weszła i została wydana w formie papierowej bardzo kontrowersyjna „Rodzina Monet” Weroniki Marczak. Dorosli załamują ręce, młode czytelniczki ją uwielbiają. Jest to wprawdzie temat na odrębną dyskusję, ale jeśli chcemy podążać za tym, co interesuje naszą młodzież, warto chociaż czasami zajrzeć na Wattpada. Ma tam miejsce wiele wydarzeń kulturalnych, które angażują młodych czytelników i twórców literatury.

E-BOOKI I AUDIOBOOKI DLA CZYTELNIKÓW BIBLIOTEKI PEDAGOGICZNEJ KPCEN WE WŁOCŁAWKU

Wróć teraz na własne „podwórko”, czyli do tego, co swoim użytkownikom proponuje biblioteka pedagogiczna funkcjonująca w strukturach KPCEN we Włocławku. Trzon naszych zbiorów stanowią oczywiście tradycyjne wydania. Współczesna technologia ma jednak wiele do zaoferowania, a my chętnie za tymi możliwościami podążamy.

Literaturę fachową z pedagogiki i nauk pokrewnych w formie e-książek udostępniamy zarejestrowanym u nas użytkownikom za pośrednictwem **Wirtualnej Czytelni IBUK Libra**. Jakie możliwości daje IBUK? Przede wszystkim dostęp do kilku tysięcy tytułów 24/7. Można znajdować interesujące pozycje spośród zakupionych przez bibliotekę oraz korzystać z różnych narzędzi pracy z tekstem, aby dodawać zakładki, tworzyć własne notatki, korzystać ze słownika języka polskiego PWN oraz Encyklopedii PWN, a także z udogodnień wspomagających pisanie pracy naukowej. To wszystko za darmo dla czytelników odwiedzających naszą wypożyczalnię.

Nasza biblioteka przystąpiła także do systemu **Academica**. **Wypożyczalnia Academica** umożliwia korzystanie ze zbiorów cyfrowych Biblioteki Narodowej. Daje dostęp do niemal 4 milionów publikacji ze wszystkich dziedzin wiedzy, również najnowszych, objętych ochroną prawa autorskiego. Korzystanie z nich jest bezpłatne. Publikacje niechronione prawem autorskim lub licencjonowane, są dostępne dla każdego bez żadnych ograniczeń w sieci Internet. Publikacje chronione prawem autorskim są dostępne na dedykowanych terminalach w bibliotekach. Aby z nich skorzystać, należy odwiedzić naszą bibliotekę pedagogiczną osobiście.

W tym roku zakupiliśmy dla naszych czytelników dostęp do **serwisu Legimi** oferującego 250000 e-booków i audiobooków. Oferta dla bibliotek obejmuje bazę publikacji przede wszystkim z dziedziny literatury popularnej, ale też autorów, którzy znaleźli się już w kanonie uznanych klasyków, nagradzanych literacką nagrodą Nobla, Bookera i Nike. Na Legimi bardzo szybko pojawiają się nowości wydawnicze, rozchwytywane, „topowe” tytuły, czytelnicze hity. Użytkownicy mają do nich dostęp w swoim ulubionym formacie czytelniczym, zarówno na smartfonach, tabletach, czy czytnikach e-booków. Aby otrzymać kody dostępu do serwisu, także należy odwiedzić naszą bibliotekę.

Współczesny czytelnik ma bardzo wiele możliwości wyboru nie tylko tego, co czytać, ale także w jaki sposób czytać. Należę do tych, którzy bardzo doceniają magię papieru, ale coraz bardziej otwieram się na czytanie na ekranie laptopów, czytników, a zwłaszcza smartfonów, które niemal zawsze mamy w zasięgu ręki. Czytajmy, aby zakorzenić się w świecie wiedzy i kultury.

Anna Wieniecka

Biblioteka Pedagogiczna Kujawsko-Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku

Savoir-vivre

Zestawienie bibliograficzne w wyborze

KSIĄŻKI

1. Grzeczność na krańcach świata / red. nauk. Małgorzata Marcjanik. - Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2007.
2. Językowy savoir-vivre / Halina i Tadeusz Zgólkowie. - Poznań: Kantor Wydawniczy SAWW, 1992.
3. Kultura osobista ucznia / Anna Maria Świątek. - Rzeszów: Wydawnictwo Oświatowe Fosze, 2020.
4. Mali dyplomaci czyli jak zrozumieć świat / Łukasz Wasilewski. – Wydanie II. – Kraków: Wydawnictwo SNQ, 2023.
5. Mówimy uprzejmie: poradnik językowego savoir-vivre'u / Małgorzata Marcjanik. - Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2009.
6. Negocjacje i komunikacja: wybrane aspekty / redakcja naukowa Leszek Gracz, Kamila Słupińska; [autorzy Urszula Chrańchol-Barczyk, Leszek Gracz, Izabela Ostrowska, Grażyna Rosa, Kamila Słupińska]. - Kraków; Legionowo: Wydawnictwo edu-Libri, 2018.
7. «Nowy wspaniały świat?»: moda, konsumpcja i rozrywka jako nowe style życia / red. nauk. Wojciech Muszyński. - Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2009.
8. Podręcznik nienagannyh manier / Penelope Lady. - Gdańsk: Phantom Press International, 1991.
9. Savoir-vivre: podręcznik dobrych manier / Ewa Sawicka. - Wyd. 2. - Bielsko-Biała: Wydawnictwo Park, [2007].
10. Wychowanie w praktyce szkolnej: scenariusze godzin wychowawczych dla klas IV-VI szkoły podstawowej / Teresa Zubrzycka-Maciąg. - Warszawa: Difin, 2016.

ARTYKUŁY Z CZASOPISM

1. Ada, to nie wypada”: Czy savoir-vivre jest dzisiaj potrzebny? / Bożena Romanowska // Wychowawca 2017, nr 2, s. 8-9
2. Dobre maniery czyli Savoir-vivre w świetlicy / Joanna Hoffmann // Świetlica w Szkole 2013, nr 1, s. 21-22
3. Dobre wychowanie. Co to znaczy we współczesnym świecie?: lekcja wychowawcza z pomysłem / Magdalena Goetz // Głos Pedagogiczny 2015, nr 68, s. 14-18
4. Dziecięcy savoir-vivre czyli Jak nauczyć dziecko przeproszać / Dorota Kamińska // Bliżej Przedszkola 2012, nr 7/8, s. 28-31
5. Jak zacząć przywitanie: propozycja scenariusza zajęć / Magdalena Wydra, Barbara Olszewska // Terapia Specjalna Dzieci i Dorosłych 2021, nr 17, s. 58-63
6. Jak zostać kulturalnym widzom czyli Kilka słów o kinowym savoir-vivre / Agnieszka Bukowińska // Wychowanie w Przedszkolu 2017, nr 6, s. 51-[44]
7. Kierunek muzeum czyli Co wolno, a czego nie wolno robić w muzeum / Agnieszka Bukowińska // Wychowanie w Przedszkolu 2017, nr 7, s. 56-64
8. Przedszkolny savoir-vivre / Monika Sobkowiak // Przedszkole 2018, nr 6, s. 56-[60]
9. Savoir-vivre na co dzień i od święta: lekcja wychowawcza z pomysłem / Anna Biernacka // Głos Pedagogiczny 2013, nr 49, s. 19-22
10. Savoir-vivre na co dzień: program edukacyjno-wychowawczy / Izabela Kamińska-Smolarek // Biblioteka w Szkole 2015, nr 4, s. 22-25
11. Savoir-vivre użytkownika smartfonu / Andrzej Zwoliński // Wychowawca 2019, nr 5, s. 32
12. Savoir-vivre w przedszkolu czyli Jak zostać małym dżentelmenem i małą damą / Kamila Olga Stępień // Wychowanie w Przedszkolu 2016, nr 2, s. 16-18
13. Zapraszam do stołu - zostań mistrzem dobrych manier / Małgorzata Talaga-Duma // Wychowanie w Przedszkolu 2021, nr 6, s. 32-36

KUJAWSKO-POMORSKIE
CENTRUM EDUKACJI NAUCZYCIELI
W BYDGOSZCZY
PLACÓWKA AKREDYTOWANA

KUJAWY
POMORZE

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

SZKOLIMY SKUTECZNIE

w zakresie:

- podnoszenia wyników egzaminów zewnętrznych
- kompleksowego wspomagania szkół w rozwoju
- a także...

**SPRAWDZ
NAS!**

cen.bydgoszcz.pl

Sztuczna inteligencja nie powie ci tego, więc

Zapraszamy

**POZNAJ,
WYBIERZ,
ZAMÓW**

szkolenia w KPCEN
w Toruniu

Województwo
Kujawsko-Pomorskie

Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Toruniu
jest Jednostką Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Województwo
Kujawsko-Pomorskie

Publiczne, wojewódzkie, akredytowane placówki
doskonalenia zawodowego nauczycieli prowadzone
przez Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego

**Kujawsko-Pomorskie
Centrum Edukacji Nauczycieli
w Bydgoszczy**

ul. Jagiellońska 9
85-067 Bydgoszcz, PL

stac. 52 349 31 50, fax 52 349 31 03
kom. 697 011 842

www.cen.bydgoszcz.pl
info@cen.bydgoszcz.pl

www.facebook.com/kpcenbydgoszcz

**Kujawsko-Pomorskie
Centrum Edukacji Nauczycieli
w Toruniu**

ul. Henryka Sienkiewicza 36
87-100 Toruń, PL

stac. 56 622 77 47, fax 56 622 31 81
kom. 881 931 025

www.kpcen-torun.edu.pl
kpcen_torun@kpcen-torun.edu.pl

www.facebook.com/kpcentorun

**Kujawsko-Pomorskie
Centrum Edukacji Nauczycieli
we Włocławku**

ul. Nowomiejska 15A
87-800 Włocławek, PL

stac. 54 231 33 42, fax: 54 412 10 98
kom. 531 431 086

www.cen.org.pl
kpcen@cen.info.pl

www.facebook.com/kpcenwloclawek

